

Tuomas Karvonen

”PERUSTAVANLAATUISEN UHAN EDESSÄ”
Ilmastonmuutos turvallisuuskysymyksenä Euroopan vihreän
kehityksen ohjelmassa

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Elokuu 2023

TIIVISTELMÄ

Tuomas Karvonen: "Perustavanlaatuisen uhan edessä": Ilmastomuutos turvallisuuskysymyksenä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa

Pro gradu -tutkielma

Tampereen yliopisto

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

Elokuu 2023

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla tarkoitetaan Euroopan komission toimenpidepakettia, jonka avulla Euroopan unionista (EU) on tarkoitus tehdä ilmastoneutraali vuoteen 2050 mennessä. Tässä pro gradu -tutkielmassa analysoidaan, mitä hegemonisia ilmastonmuutosta koskevia turvallisuuskysymyksiä Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on ja millaisia turvallistamistoimia ne sisältävät. Hegemonisilla diskursseilla tarkoitetaan diskursseja, jotka ovat niin määrääviä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja. Lisäksi tutkielmassa analysoidaan, miksi komissio turvallistaa ilmastonmuutosta. Analyysi on tärkeää, sillä ilmastoa koskevilla diskursseilla täsmennetään, ketkä tarvitsevat suojaa ilmastonmuutokselta, kuka pystyy tämän suojan antamaan ja millaisia ratkaisut ovat.

Tutkielman teoreettisena viitekehityksenä hyödynnetään turvallistamisteoriaa, joka on keino analysoida poliittista turvallisuuspuhetta. Turvallistamisteorian mukaan asioita priorisoidaan ja rakennetaan turvallisuusuhaksi puheen avulla. Kyse on yleisön vakuuttamisesta siitä, että jokin asia on uhka turvallistamisen viitekohteelle, jota on suojeltava. Tutkimusmenetelmänä käytetään retorista diskurssianalyysia. Primääriaineisto koostuu komission vihreän kehityksen ohjelmaa koskevasta tiedonannosta (2019), komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin puheenvuoroista (2019) sekä komission tiedonannoista EU:n biodiversiteettistrategiasta (2020) ja Pelloilta pöytäkirjasta (2020). Molemmat edellä nimetyistä strategioista ovat keskeisiä Euroopan vihreän kehityksen ohjelman osia.

Analyysin avulla aineistosta havaittiin kolme hegemonista ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuuskysymystä. Ensimmäisessä hegemonisessa diskurssissa ilmastonmuutos määritellään eksistentiaalisesti uhaksi taloudelliselle turvallisuudelle. Toisen hegemonisen diskurssin puitteissa ilmastonmuutos hahmottuu turvallisuuskysymyksenä, joka voimistaa muita potentiaalisia uhkakuvia sekä unionin sisäisen että ulkoisen turvallisuuden saroilla. Kolmannessa hegemonisessa diskurssissa ilmastonmuutos määritellään eksistentiaalisesti turvallisuusuhkaksi koko ihmiskunnalle, maapallolle ja sen elämälle. Analyysin mukaan komission harjoittaman turvallistamisen motiiveja on kaksi: ympäristö- ja ilmastopoliittisen integraation legitimointi eurooppalaiselle yleisölle ja EU:n globaalin ilmastojohtajuuden legitimointi koko maailmalle. Tutkielman tulosten perusteella komissio hyödyntää turvallistamisessaan retoriikkaa, jonka tarkoituksena on lisätä luottamusta komissioon ja sen esittämiin väitteisiin ilmastonmuutoksesta eksistentiaalisena turvallisuusuhkana.

Avainsanat: Euroopan unioni, ilmastonmuutos, turvallistaminen, ympäristöpolitiikka, ilmastopoliitiikka, argumentaatio

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin Originality Check -ohjelmalla.

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
2. TUTKIMUKSEN TAVOITE JA RAKENNE	4
2.1. Tutkimuskysymykset	6
2.2. Tutkimuksen lähtökohdat	7
3. EUROOPAN UNIONIN YMPÄRISTÖPOLITIikka	10
3.1. EU:n ympäristöpolitiikan integraatio – askeleet kohti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa	10
3.2. Vihreän kehityksen ohjelma EU:n ympäristöpoliittisten ohjauskeinojen ilmentymänä	11
4. TURVALLISUUSTUTKIMUS	13
4.1. Turvallisuuden käsite	13
4.2. Kriittinen turvallisuustutkimus	14
4.3. Turvallistamisteoria	17
4.4. Monipuolistunut käsitys turvallisuudesta	19
4.5. Turvallisuuden analyysi Euroopan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa	22
5. TUTKIMUSMENETELMÄ JA –AINEISTO	24
5.1. Diskurssianalyysi	25
5.2. Retorinen analyysi ja Perelmanin argumentaatiomalli	28
5.3. Primääriaineisto	30
6. ANALYYSI	32
6.1. Hegemoniset diskurssit	33
6.1.1. Ilmastonmuutos talouden horjuttajana	34
6.1.2. Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana	43
6.1.3. Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja	49
6.2. Turvallistamisen motiivit	53
6.2.1. Integraation legitimointi eurooppalaiselle yleisölle	56
6.2.2. Globaalin ilmastojohtajuuden legitimointi	59
7. JOHTOPÄÄTÖKSET	63
LÄHTEET	69

1. JOHDANTO

Jokainen meistä haluaisi tulevienkin sukupolvien voivan jatkaa elämää maapallolla ihmisarvoisesti ja turvallisesti. Ihmiskunta on kuitenkin olemassaoloamme uhkaavan perustavanlaatuisen uhan edessä. Tämä alkaa valjeta ihmisille kaikkialla maailmassa. (Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen 2019a.)

Pro gradu -tutkielmassani analysoin, miten ja miksi Euroopan komissio (jäljempänä komissio) turvallistaa ilmastonmuutosta julkaisemassaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa. Tutkimustyötäni ohjaa hypoteesi, jonka mukaan vihreän kehityksen ohjelma sisältää ilmastonmuutoksen turvallistamista, sillä komissio on toteuttanut ilmastonmuutoksen turvallistamista jo aiemmin, esimerkiksi vuonna 2008 ilmestyneessä komission ja Euroopan unionin (EU) yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan raportissa “Climate Change and International Security” (De Brito 2012, 124–125). Komission turvallistamistoimien tutkiminen on tärkeää, sillä erilaiset käsitykset ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden suhteesta legitimoivat erilaisia käytäntöjä, jotka voivat paljon vaikuttaa ilmastonmuutosta koskevaan politiikkaan Euroopan unionissa (McDonald 2013, 49). Turvallistaminen voi olla tarpeen ilmastonmuutokseen liittyvien kysymysten nostamiseksi politiikan agendalle, mutta turvallistamisella voi olla myös poliittista keskustelua kahlitseva vaikutus (Diez ym. 2016, 153). Ilmastoa koskevilla diskursseilla täsmennetään, ketkä tarvitsevat suojaa ilmastonmuutokselta, kuka pystyy tämän suojan antamaan ja millaisia ratkaisut ovat (McDonald 2013, 49). Ilmastonmuutoksen turvallistaminen on osa taistelua ilmastonmuutoksen torjumisesta (Diez ym. 2016, 153).

Tutkielmani teoreettisena viitekehyksenä toimiva turvallistamisteoria on keino analysoida poliittista turvallisuuspuhetta (Vuori 2017, 99). Turvallistaminen tarkoittaa yleisön vakuuttamista siitä, että jokin asia, tässä tutkielmassa ilmastonmuutos, on eksistentiaalinen uhka, jota vastaan on suojauduttava (Baysal 2020, 5–6). Eksistentiaalinen kriisi tai sen uhka mahdollistaa poikkeuksellisen politiikan, joka ei muutoin voisi olla mahdollista (Peoples ja Vaughan-Williams 2010, 71). Turvallistamisen toteutuessa asiasta muodostuu prioriteetti ja poikkeukselliset toimenpiteet uhkaa vastaan ovat oikeutettuja (Baysal 2020, 5–6). Turvallistamisteoria ei ole varsinaisesti yksittäinen ja yhtenäinen teoria, vaan se voidaan mieltää moninaisena lähestymistapana ja perinteenä (Peltonen ym. 2019, 61), kuten myös tässä tutkielmassa tehdään.

Turvallistamisteorian osalta aloitan Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnista, jolle ominaista on, että se pyrkii tarjoamaan kompromissin ja vaihtoehdon perinteisen ja laajan turvallisuuskäsityksen välille. Se tarjoaa tutkimuksellisen kehikon, jota käyttää turvallisuusuhkien rakentumisen ja turvallistamisen tutkimuksessa. (Buzan ym. 1998, 25.) Tutkielmani teoreettisen viitekehyksen kokoamisessa hyödynnän Barry Buzanin ja Ole Wæverin tutkimusta, sillä heidät voidaan lukea Kööpenhaminan koulukunnan keskeisimpiin tutkijoihin (Emmers 2009, 131). Kööpenhaminan koulukunnan keskeisimpien tutkijoiden työn lisäksi sovellan kuitenkin myös selvästi viimeaikaisempaa teoretisointia turvallistamisesta kattavan ja monipuolisen analyyttisen viitekehyksen muodostamiseksi. Tutkielmani asettuu tukemaan turvallistamisteorian kehittymistä suuntaan, jossa turvallistaminen nähdään Rothen (2015, 61–62) ja Baysalin (2020, 9–10) tavoin yksittäisen hetken sijaan prosessina. Kööpenhaminan koulukunnan näkemys turvallistamisesta yksittäisenä hetkenä (McDonald 2008, 575) kyseenalaistuu.

Primääriaineistona tutkielmassani toimivat komission tiedonanto (2019) Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta, komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin ohjelmaa koskevat puheenvuorot loppuvuodelta 2019 ja komission tiedonannot EU:n biodiversiteettistrategiasta (2020a) ja Pellolta pöytään -strategiasta (2020b). Molemmat edellä mainitut strategiat ovat komission (2020c) mukaan tärkeitä vihreän kehityksen ohjelman osia, ja niissä yhdistyvät sen mukaan luonnon, maataloustuottajien, yritysten ja kuluttajien näkökohdat. Tutkimusmenetelmänä hyödynnän retorista diskurssianalyysia, jonka avulla analysoin, mitä hegemonisia ilmastonmuutosta koskevia turvallisuusdiskursseja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on ja millaisia turvallistamistoimia ne sisältävät. Hegemonisilla diskursseilla tarkoitetaan diskursseja, jotka tuntuvat niin määrääviltä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja (Jokinen & Juhila 2016, 75). Lisäksi analysoin, miksi komissio turvallistaa ilmastonmuutosta kyseisen ohjelman puitteissa. Tutkielmaani määrittää kriittinen ote.

Ilmastonmuutoksen turvallistamisen tutkiminen on erittäin tarpeellista. Ilmastonmuutoksen aiheuttaman turvattomuuden tunteen kohdalla voidaan puhua aaltomaisesta trendistä, joka on aiheutunut ilmastonmuutoksen saamasta lisähuomiosta joukkotiedotusvälineissä ja muilla foorumeilla (Pekkarinen ym. 2019, 76). Aikakautena, jolloin ilmastonmuutos aiheuttaa muun muassa suomalaisnuorissa entistä enemmän huolta (Pekkarinen ym. 2019, 76), ilmaston ja ympäristön turvallistamista koskeva tutkimus tuottaa uusia tapoja ymmärtää ympäristö- ja

ilmastopolitiikasta käytävää poliittista keskustelua ja tavoitteita. On tieteellisesti tärkeää tutkia, miten ja miksi Euroopan komissio on osaltaan osallistunut ilmastonmuutoksen turvallistamiseen, sillä Vuoren (2008, 76–77) mukaan turvallistamista voidaan hyödyntää useiden erilaisten poliittisten päämäärien saavuttamiseen, esimerkiksi menneen ja tulevan toiminnan legitimointiin. Tutkielmani lähtökohtaisena oletuksena on, että komissio hyödyntää ilmastonmuutoksen turvallistamista omiin tarkoituksiinsa, ja siten kunnianhimoisena tavoitteenani on analysoida komission erilaisia keinoja ja motiiveja ilmastonmuutoksen turvallistamiseen.

Toisaalta juuri Euroopan vihreän kehityksen ohjelman analysointi on tärkeää. Syitä tähän on useita. Kyseisen ohjelman on tarkoitus toimia EU:n ympäristöpolitiikan pitkän aikavälin suunnannäyttäjänä. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on unionin ilmastoneutraalius vuonna 2050. Lisäksi se on tutkimuksellisesti hyvin kiinnostava, sillä komission mukaan se edustaa ilmasto- ja ympäristöpolitiikan päivittämistä: siinä Euroopan komissio (2019, 2) “määrittelee uudelleen sitoutumisensa ilmasto- ja ympäristöhaasteiden ratkaisemiseen”. Ohjelmassa asetetaan tavoitteeksi vähentää unionin päästöjä 50–55 prosenttia vuoden 1990 tasosta. (Euroopan komissio 2019, 2–5.) Kokonaisuudessaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on laaja-alainen paketti erilaisia politiikka-aloitteita. Ohjelma painottaa holistista alojen välistä lähestymistapaa, ja se pitää sisällään aloitteita ilmastosta, ympäristöstä, maataloudesta, liikenteestä, teollisuudesta, energiasta ja kestävästä rahoituksesta. (Eurooppa-neuvosto & Euroopan unionin neuvosto 2022.) Euroopan vihreän kehityksen tarjoaa erittäin ajankohtaisen ja laajan tutkimuskohteen. Ohjelman laaja-alaisuus tekee siitä myös haastavan aineiston.

2. TUTKIMUKSEN TAVOITE JA RAKENNE

Turvallisuusasioiden rakentumisessa on roolinsa sekä poliittisilla päätöksentekijöillä että turvallisuuden asiantuntijoilla. Valtiotasolla tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi kenraalit sekä puolustus-, sisä- ja ulkoministerit. (Baysal 2020, 13.) Euroopan unionin tasolla ja sen institutionaalisessa järjestelmässä Euroopan komissiolla on hyvin keskeinen rooli, ja komissio tekee merkittäviä ympäristöpoliittisia avauksia (Knill & Liefferink 2007, 57–58). Komission keskeisiä toiminta-alueita ovat laajemman agendan asettaminen, poliittiset aloitteet, prosessin fasilitointi ja politiikan toimeenpano. EU:n perussopimukset määrittelevät komission tehtäväksi edistää Euroopan integraatiota. (Nugent ja Rhinard 2019, 204–208.) Tässä tutkielmassa pohjaavana näkemyksenä toimii, että EU:n ympäristö- ja ilmastopolitiikan saralla komissiolla on niin keskeinen rooli suhteessa muihin unionin toimielimiin ja jäsenvaltioihin, että on tärkeää keskittyä juuri sen turvallistamispyrkimysten tutkimiseen. Euroopan komissiolta on esimerkiksi ilmestynyt jo vuodesta 1973 alkaen ympäristöalan toimintaohjelmia (Euroopan parlamentti 2020). Koska komissiolla on ollut tärkeä asema EU:n ympäristöpolitiikan aloitteiden asettamisessa (Knill & Liefferink 2007, 57–58), haluan kiinnittää tutkimuksellisen huomioni juuri komission harjoittamaan turvallistamiseen.

Turvallisuustutkimuksen Kööpenhaminan koulukunnan mukaan turvallistaminen tapahtuu usein ylhäältä alaspäin dramaattisin sanankääntein (Wæver 1996, 106–107). Tutkielmassani analysoin, miten ja miksi Euroopan komissio pyrkii ylhäältä alaspäin ilmastomuutosta turvallistamalla oikeuttamaan poliittisia toimiaan ja legitimoimaan omaa asemaansa. Vihreän kehityksen ohjelmaa todella myös leimaa dramaattinen kielenkäyttö: heti ohjelmaa koskevan tiedonannon alussa ilmasto- ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisen todetaan olevan “tämän sukupolven tärkein tehtävä” (Euroopan komissio 2019, 2). Toisaalta tällaista dramaattisuutta ilmentää myös komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin vihreän kehityksen ohjelman tarvetta kuvaava retoriikka. Hän (2019a) toteaa, että ilmastomuutoksen seurauksena “[i]hmiskunta on kuitenkin olemassaoloamme uhkaavan perustavanlaatuisen uhan edessä”. Saksan puolustusministerinä toiminut Von der Leyen (2019a) hahmottaa ilmastomuutosta selkeästi turvallisuuskysymyksenä: ”Jokainen meistä haluaisi tulevienkin sukupolvien voivan jatkaa elämää maapallolla ihmisarvoisesti ja turvallisesti.”

Tutkielmani aihe asettuu laajempaan turvallisuutta, ympäristöä ja ilmastonmuutosta koskevaan tutkimukselliseen kehykseen. Tutkimusaiheeni kannalta erittäin relevanttia aiempaa tutkimusta ovat tehneet Hayes ja Knox-Hayes (2014). Artikkelissaan "Security in Climate Change Discourse: Analyzing the Divergence between US and EU Approaches to Policy" he vertailevat turvallisuusdiskurssien merkitystä ilmastonmuutoksesta käytävässä keskustelussa Yhdysvalloissa ja EU:ssa 2008–2009. Kirjoittajat käyttävät analyyttisenä viitekehystenä juuri turvallistamisteoriaa, jota myös itse hyödynnän, ja heidän suorittamansa analyysin perusteella turvallisuusdiskurssit painottuvat ilmastonmuutoskeskustelussa voimakkaammin Yhdysvalloissa kuin Euroopan unionissa. Euroopan unionin kohdalla tieteellisen tutkimustyön sekä johtajuuden ja mahdollisuuden diskurssit ovat puolestaan Yhdysvaltoihin verrattuna hallitsemampia ilmastonmuutosta koskevassa keskustelussa. (Hayes & Knox-Hayes 2014, 82–83, 87.) Hayesin ja Knox-Hayesin tutkimus tarjoaa omalle tutkielmalleni hedelmällisen lähtökohdan. Vaikka heidän mukaansa EU:ssa ei ole Yhdysvaltoihin verrattuna samalla tavoin aiemmin korostuneet turvallisuusdiskurssit ilmastonmuutoksen kohdalla, voisiko vihreän kehityksen ohjelman puitteissa olla toisin? Komission (2019, 2) mukaan ohjelma edustaa ilmasto- ja ympäristöpolitiikan päivittämistä, ja aiemmin mainittu hypoteesini on, että ohjelma todella sisältää ilmastonmuutoksen turvallistamista.

Aiempaa relevanttia tutkimusta on tehnyt myös esimerkiksi Maria Trombetta. Artikkelissaan "Environmental Security And Climate Change: Analysing The Discourse" (2008) Trombetta nostaa esille näkökohtia turvallistamisesta ympäristösektorilla käsittelen myös EU:ta. Pohjaavana aiempana tutkimuksena pidän myös Brownin ynnä muiden artikkelia "Climate Change As The 'New' Security Threat: Implications For Africa" (2007). Tässä tekstissä Brown kumppaneineen erittelee ilmastonmuutoksen turvallistamisen vaikutuksia Afrikassa. Toisaalta erityisen paljon hyötyä tutkielmalleni on ollut sekä Eckertin ja Kovalevskan artikkelista "Sustainability in the European Union: Analyzing the Discourse of the European Green Deal" (2021) että Diezin, von Lucken ja Wellmannin teoksesta "The Securitisation of Climate Change: Actors, Processes and Consequences" (2016).

2.1. Tutkimuskysymykset

Tutkimustyöni tavoitteena on vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

- 1) *Mitä hegemonisia ilmastonmuutosta koskevia turvallisuusdiskursseja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on? Millaisia turvallistamistoimia ne sisältävät?*
- 2) *Miksi Euroopan komissio turvallistaa ilmastonmuutosta?*

Nämä kysymykset muodostavat tutkielmani varsinaiset tutkimuskysymykset. Tutkiessani vastauksia näihin kysymyksiin, pohdin myös, millaisia yleisöjä Euroopan komissio vihreän kehityksen ohjelmallaan puhuttelee. Yleisöihin on kiinnitettävä huomioita, sillä jokin asia on turvallistettu varsinaisesti vasta siinä vaiheessa, kun puheen yleisö hyväksyy kyseisen asian olevan eksistentiaalisesti uhattuna (Buzan ym. 1998, 21–25). Turvallistamista analysoiva siten tutkii, miten yleisö saadaan vakuuttuneeksi, että jokin asia on eksistentiaalinen uhkakuva turvallistamisen viitekohteelle (Baysal 2020, 7). Koska Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla voidaan katsoa olevan valtava määrä erilaisia yleisöjä Euroopan unionin sisä- ja ulkopuolella, tämän tutkielman puitteissa minun ei ole kuitenkaan tarkoituksenmukaista ja mahdollista tutkia, ovatko kaikki yleisöt hyväksyneet komission turvallistamisteot. Tutkimuksellinen huomioni kiinnittyy siten siihen, mitä hegemonisia diskursseja vihreän kehityksen ohjelmassa on sekä millaisia turvallistamistoimia ne sisältävät ja miksi. Toisin sanoen analyysini kohdistuu Euroopan komission tekemiin turvallistamishdotuksiin (engl. securitizing moves), joilla Buzanin ym. (1998, 25–26) mukaan viitataan asioiden esittämiseen turvallisuutta uhkaavina. Hegemonisilla diskursseilla viitataan diskursseihin, jotka tuntuvat niin määrääviltä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja (Jokinen & Juhila 2016, 75).

Samaan aikaan kun jotkin toimijat voivat pyrkiä turvallistamaan jonkin asian, toiset voivat toimia sitä vastaan. Lisäksi turvallistamiseen liittyy aina kilpailevia pyrkimyksiä ja vastarintaa, joka voi hylätä turvallistamisen taustalla olevan määritelmän turvallisuudesta, tarjota toisen kilpailevan määritelmän ja olla myös väkivaltaista. (Baysal 2020, 10–11.) Tämän tutkielman puitteissa syvennyn analysoimaan vain komission turvallistamispyrkimyksiä, mutta erittäin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen paikka olisi tutkia, millaista kilpailevaa turvallistamista komission toimet ja puheteot ovat saaneet aikaan ympäristöpolitiikan saralla. Lisäksi analyysini ulkopuolelle rajautuvat funktionaaliset toimijat eli toimijat, jotka vaikuttavat turvallistamistekojen

lopputulemaan, mutta jotka eivät itse ole kuitenkaan turvallistamisen viitekohteita, turvallistajia tai kohdeyleisöjä (Buzan ym. 1998, 36).

2.2. Tutkimuksen lähtökohdat

Tutkielmani vahvana lähtökohdana toimii oletus siitä, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelma sisältää ilmastonmuutoksen turvallistamista, sillä Euroopan komissio on toteuttanut ilmastonmuutoksen turvallistamista myös aikaisemmin (De Brito 2012, 124–125). Turvallistaminen voidaan mieltää yksittäisen tapahtuman sijaan ennemminkin prosessina, jossa tuotetaan tiettyä käsitystä totuudesta, ja johon kytkeytyvät aina intressit ja valtasuhteet (Baysal 2020, 5–11). Juuri turvallistamisen prosessimaisen luonteen vuoksi oletan, että komissio harjoittaa ilmastonmuutoksen turvallistamista myös vihreän kehityksen ohjelman puitteissa, siis jatkumona aiemmin suorittamalleen toiminnalle. Turvallistamisen prosessiin kuuluvat kokonaisuudessaan turvallisuuden määrittely; erilaiset diskursiiviset pyrkimykset vakuuttaa yleisö; turvallisuuskäytännöt, jotka normalisoivat ja tavanomaistavat turvallisuuden määritelmän; yhteenotot kilpailevien turvallisuusmääritelmien ja -argumenttien kanssa sekä turvallisuuskäytännöistä muille ihmisille ja ryhmille seuraavat turvattomuudet. Turvallistamisen prosessi ei pysähdy poikkeuksellisten toimenpiteiden aloittamiseen, vaan se jatkuu myös niiden käyttämisen jälkeen. (Baysal 2020, 10, 14–17.)

Turvallistamista voidaan hyödyntää strategiana erilaisten poliittisten päämäärien saavuttamiseen, esimerkiksi sekä menneen että tulevan toiminnan legitimointiin (Vuori 2008, 76–77). Tämä on toinen keskeinen seikka, miksi oletan löytäväni turvallistamispyrkimyksiä vihreän kehityksen ohjelmasta. Koska turvallistaminen on tällainen poliittisten päämäärien edistämiseksi käytettävä strategiaprosessi, Euroopan komissio tuskin jättäisi hyödyntämättä sitä omien poliittisten pyrkimystensä ajamisessa.

Myös muut Euroopan unionin toimielimet ovat toteuttaneet ilmastonmuutoksen turvallistamista, eli komissio ei ole suinkaan ainoa ilmastokysymysten turvallistaja. Voidaan jopa sanoa, että Euroopan unioni on kollektiivisesti edistänyt ilmastonmuutoksen turvallistamista. Turvallistamisprosessin juuret ulottuvat 1980- ja -90-luvuille, jolloin ilmastonmuutos nimettiin ympäristöongelmaksi. 1990-luvun puoliväliin mennessä oli toteutettu jo joukko puhetoimia ilmastonmuutoksen turvallistamiseksi, ja niitä seurasi joukko poliittisia toimenpiteitä 2000-luvulla. 2000-luvun puolesta välistä lähtien ilmastonmuutos ei ole ollut vain esimerkiksi

komission ympäristöasioiden pääosaston asia, vaan siitä on muodostunut kysymys, jonka käsittelyyn komissio, Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto ja Eurooppa-neuvosto osallistuvat yhdessä kollektiivisesti. (Dupont 2019, 379, 385.) Haluan kuitenkin tämän tutkielman puitteissa kohdistaa analyysini juuri komissioon, sillä aiemmin kuvaamani tavoin argumentoin, että aikojen saatossa juuri komissiolla on ollut ratkaiseva asema EU:n ympäristöpolitiikan askelmerkkien asettamisessa. On kuitenkin hyvä huomata, että komissio ei ole toiminnassaan täysin poikkeuksellinen.

Toisaalta komission roolia ympäristöpolitiikan edistäjänä on tutkimuksessa myös kyseenalaistettu: Knill ja Steinebach (2017, 440–443) argumentoivat, että Euroopan unionin ympäristöpolitiikka on ollut pysähdyksissä vuodesta 2010 alkaen erityisesti Euroopan komission vuoksi. Syyksi pysähtyneisyyteen he nostavat rakenteelliset muutokset komission sisällä: komission puheenjohtajan rooli on vahvistunut komission sisäisen politiikka-agendan määrittelemisessä, ja Barroson sekä Junckerin johtamissa komissioissa poliittinen yrittäjähenkisyys ympäristöpolitiikassa väheni. Voidaan mielestäni argumentoida, että puheenjohtajan roolin voimistuminen komission sisällä voi toisaalta myös mahdollistaa entistä kunnianhimoisempia ympäristöpoliittisia pyrkimyksiä, jos Euroopan komission puheenjohtaja haluaa niitä priorisoida. Nykyinen komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen (2019b) on korostanut, että on aika toimia ilmaston ja planeetan suojelun puolesta sekä verrannut Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa merkitykseltään ihmiskunnan vierailuun kuussa, mikä analyysini perusteella kuvaa hänen arvottavan ohjelmaa ja ympäristöpolitiikkaa korkealle. Vihreän kehityksen ohjelman vertaaminen ihmiskunnan vierailuun kuussa viestii myös siitä, että Von der Leyenin mukaan ohjelma on hyvin poikkeuksellinen. Tämä poikkeuksellisuus on hyvin tärkeää tutkielmani aiheen kannalta, sillä eksistentiaalinen kriisi tai sen uhka, tämän tutkielman puitteissa ilmastonmuutos, mahdollistaa poikkeuksellisen politiikan, joka ei muutoin voisi olla mahdollista (Peoples ja Vaughan-Williams 2010, 71). Turvallistamisen toteutuessa asiasta muodostuu prioriteetti ja poikkeukselliset toimenpiteet uhkaa vastaan ovat oikeutettuja (Baysal 2020, 5–6).

Tutkielmani rakentuu siten, että taustoitin ensin lukijalle EU:n ympäristöpolitiikan integraatiokehitystä ja ympäristöpoliittisia ohjauskeinoja, mikä on tarpeen vihreän kehityksen ohjelman merkityksen sekä komission motiivien ja poliittisen liikkumavaran ymmärtämiseksi. Tämän jälkeen kuvaan kriittistä turvallisuustutkimusta, turvallistamisteoriaa ja turvallisuuden eri

sektoreita. Ennen suorittamani analyysin tulosten esittelemistä avaan tutkielmassani hyödynnettävää tutkimusmenetelmää ja -aineistoa. Analyysiosion jälkeen kokoan tutkielmani johtopäätökset ja pohdin mahdollisuuksia jatkotutkimukselle.

3. EUROOPAN UNIONIN YMPÄRISTÖPOLITIikka

Ympäristöhaasteita leimaa ylikansallisuus: ne eivät välitä kansallisvaltioiden rajoista. Unionin jäsenvaltiot ovat yksin vain pieniä toimijoita maailmanpolitiikan kentällä, mutta yhdessä toimiessaan ne ovat vaikutusvaltaisempia. Nämä ovat keskeisiä syitä siihen, miksi ympäristöä koskeva politiikanteko on noussut keskeiseen asemaan unionissa. (Lindholm 2014, 305.) Vaikka jäsenmaiden luonnon ja ympäristön tilat sekä poliittiset kulttuurit eroavat selvästi keskenään, unioni on saavuttanut ympäristöpolitiikan saralla paljon (Lindholm 2014, 313), ja kansainvälisessä katsannossa Euroopan unionin ilmastopolitiikkaa voidaan pitää kunnianhimoisena (Sairinen & Teräväinen 2017, 128). Useisiin muihin politiikan lohkoihin verrattuna Euroopan unionilla on ympäristöpolitiikassa merkittävästi toimivaltaa ja sitovaa lainsäädäntöä (Sairinen & Teräväinen 2017, 128). Verrattain vahva toimivalta ympäristöasioissa lienee syy siihen, että edistysaskeleet ympäristöpolitiikan saralla ovat olleet mahdollisia. Unionilla on toimivaltaa kaikilla ympäristöpolitiikan sektoreilla (Euroopan parlamentti 2020).

3.1. EU:n ympäristöpolitiikan integraatio – askeleet kohti Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa

Tarkasteltaessa EU:n ympäristöpolitiikan historiallista kehitystä voidaan integraatiosta erottaa neljä erilaista vaihetta. Nämä vaiheet ovat 1) ympäristöpolitiikan puuttuminen, 2) idealistinen vaihe, 3) lainsäädännön harmonisointivaihe ja 4) sääntelyn yhdistämisvaihe sekä win-win-periaatteen läpimurto. Näistä ensimmäinen vaihe viittaa siihen, että ennen 1970-lukua eurooppalaisen politiikan piiriin ei käytännössä yksinkertaisesti kuulunut ympäristöpolitiikkaa. (Lindholm 2014, 306.) Kuitenkin vuonna 1972 pidetyssä Eurooppa-neuvoston kokouksessa jäsenmaiden johtajat katsoivat, että yhteisö tarvitsee ympäristöpolitiikan ja yhteisölle on luotava oma ympäristöpoliittinen toimintaohjelma. Näin ollen unionin ympäristöpolitiikan varsinaisen historian voidaan perustella käynnistyneen 1970-luvulla. (Euroopan parlamentti 2020.) Edellä esitellyssä Lindholmin erittelyssä idealistisella toisella vaiheella viitataan juuri 1970-luvun ympäristöohjelman aikakauteen, jolloin ohjelman tavoitteiden uskottiin toteutuvan pikaisesti (Hey 2005, 4). Nämä odotukset ympäristöpolitiikan pikaisesta edistymisestä eivät kuitenkaan toteutuneet (Lindholm 2014, 307).

Ympäristöpolitiikan integraation kolmannella vaiheella tarkoitetaan 1980-luvun ympäristöpolitiikan institutionalisointia, jossa keskeinen merkkipaalu oli vuoden 1987 Euroopan yhtenäisasiakirja (Lindholm 2014, 307). Tämän yhtenäisasiakirjan seurauksena yhteiselle ympäristöpolitiikalle rakentui oikeudellinen perusta (Euroopan parlamentti 2020). Myöhemmin 1990-luvulla ympäristöstä muodostui unionin virallinen politiikkalohko vuonna 1993 voimaan tulleella Maastrichtin sopimuksella. Vuoden 1999 Amsterdamin sopimus sai aikaan sen, että ympäristönsuojelu on huomioitava kokonaisvaltaisesti kaikilla unionin politiikan sektoreilla. Lissabonin sopimuksen myötä ilmastonmuutoksen torjumisesta tuli unionin aivan erityinen tavoite ja EU:sta muodostui oikeushenkilö, joka pystyy tekemään kansainvälisiä sopimuksia. (Euroopan parlamentti 2020.)

Ympäristöpolitiikan neljännellä vaiheella viitataan ennen kaikkea sisämarkkinoiden, talouskasvun ja ympäristöpolitiikan väliseen linkittyneisyyteen (Lindholm 2014, 307). Analyysini mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma ilmentää ympäristöpolitiikan integraation neljättä vaihetta, sillä talouden merkitys nousee ohjelmassa voimakkaasti esiin: tavoitteena on muun muassa helpottaa globaalia kaupankäyntiä ja turvata siten unionin resurssivarmuus ja raaka-aineiden saatavuus (Euroopan komissio 2019, 24). Avaan talouden ja unionin ympäristöpolitiikan yhteyttä huolellisesti tutkielmani analyysiluvussa 6.1.1. ”Ilmastonmuutos talouden horjuttajana”.

3.2. Vihreän kehityksen ohjelma EU:n ympäristöpoliittisten ohjauskeinojen ilmentymänä

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 11 ja 191–193 artiklat muodostavat EU:n ympäristöpolitiikan oikeudellisen pohjan. Unionilla on toimivaltaa kaikilla ympäristöpolitiikan sektoreilla, myös ilmastonmuutoksen torjumisessa, mutta unionin toimintaa sitoo toissijaisuusperiaate. Ympäristöpolitiikan peruspilareita ovat ennalta varautumisen ja -ehkäisyn sekä ympäristövahinkojen aiheuttajaperiaate. Lisäksi unionin ympäristöpolitiikkaa ohjaa pyrkimys torjua ympäristövahingot niiden alkulähteellä. (Euroopan parlamentti 2020.)

Unionin ympäristöpoliittiset ohjauskeinot ovat erilaisia keinoja, joiden avulla EU voi vaikuttaa ympäristön kuormittumiseen. Ympäristöpoliittiset ohjauskeinot voidaan jakaa kolmeen eri ryhmään, joita ovat 1) normitasoiset keinot 2) taloudelliset keinot ja 3) informaatio-ohjaus. Normitasoisia keinoja ovat erilaiset rajoitukset muun muassa päästöihin. Sen sijaan

taloudellisia ohjauskeinoja ovat verotus, päästökauppa ja muunlaiset maksut. Informaatio-ohjauksella tarkoitetaan informaation jakamiseen ja yritysten itseohjautuvuuteen liittyviä ohjaustapoja. Unionin ympäristöpolitiikkaa on leimannut viimeisimpinä vuosikymmeninä siirtyminen normiohjauksesta taloudellisiin ja joustavampiin ohjauskeinoihin sekä pyrkimys hyödyntää markkinakeinoja ympäristöpolitiikan välineinä. (Lindholm 2014, 308–309.)

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma voidaan analyysini mukaan nähdä näiden kaikkien ohjauskeinojen ilmentymänä: siinä hyödynnetään ohjauskeinoista jokaista. Tarve kaikkien ympäristöpoliittisten ohjauskeinojen hyödyntämiseen ilmaistaan komission (2019, 4) tiedonannossa selväsanaisesti: “Vihreän kehityksen ohjelmassa hyödynnetään johdonmukaisesti kaikkia politiikan välineitä: sääntelyä ja standardointia, investointeja ja innovointia, kansallisia uudistuksia, työmarkkinaosapuolten välistä vuoropuhelua ja kansainvälistä yhteistyötä.” Kokonaisuudessaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on laaja-alainen paketti erilaisia politiikka-aloitteita. Ohjelma painottaa holistista alojen välistä lähestymistapaa, ja se pitää sisällään aloitteita ilmastosta, ympäristöstä, maataloudesta, liikenteestä, teollisuudesta, energiasta ja kestävästä rahoituksesta. (Eurooppa-neuvosto & Euroopan unionin neuvosto 2022.)

4. TURVALLISUUSTUTKIMUS

Edellä olen käsittelyt lyhyesti EU:n ympäristöpolitiikan integraatiokehitystä ja ympäristöpoliittisia ohjauskeinoja. Tutkimusasetelmani kannalta on myös erityisen tärkeää ymmärtää, mitä turvallisuus on ja miten asioita turvallistetaan. Itse turvallisuuden käsitettä voidaan pitää kansainvälisen politiikan arvolutautuneimpana käsitteenä, onhan sen avulla perusteltu historian saatossa lukuisia erilaisia asioita kuten luonnon vahingoittamista, sodankäyntiä ja ihmisoikeuksien polkemista (Der Derian 1995, 24–25).

4.1. Turvallisuuden käsite

Keskeistä tutkimusasetelmani kannalta on, että turvallisuutta voidaan lähestyä ja analysoida erilaisista näkökulmista käsin. Kaikista traditionaalisin tapa hahmottaa turvallisuutta on sen näkeminen objektiivisena asiana: turvallisuus tiivistyy materiaalisiin asioihin, ja se on joko konkreettisesti uhattuna tai ei ole. Toisaalta turvallisuutta voidaan hahmottaa subjektiivisesti jonkin toimijan omista lähtökohdista käsin, jolloin turvallisuuden rakentumisessa painottuvat sosiaalinen konteksti sekä toimijan omat kokemukset ja historiallis-psykologiset tuntemukset. Näiden kahden tavan ohella turvallisuutta voidaan lähestyä diskursiivisesti kuten tässä tutkielmassa tehdään. Kriittisessä turvallisuustutkimuksessa painotettavan diskursiivisen lähestymistavan mukaan turvallisuus rakentuu intersubjektiivisesti puheaktien avulla. (Buzan & Hansen 2009, 34.)

Ilmastonmuutoksen aiheuttamia seurauksia turvallisuuteen on tutkittu ennen kaikkea osana kattavampaa ympäristöturvallisuuden tutkimuskenttää (Hakala 2020, 10), sillä ilmastonmuutos kytkeytyy voimakkaasti kokonaisvaltaiseen ekokriisiin (Ma, 10; ks. esim. Steffen ym. 2015). Koska ilmastonmuutos voi potentiaalisesti aiheuttaa suuren määrän erilaisia seurauksia turvallisuudelle, on erilaisten turvallisuusvaikutusten esittäminen helposti haltuun otettavassa muodossa haasteellista (Hakala 2020, 11). Yksi mahdollisuus on jaottelu, jossa ilmastonmuutoksen turvallisuusvaikutuksia eritellään kolmen eri kategorian avulla. Nämä kategoriat ovat ilmastonmuutoksen a) paikalliset turvallisuusvaikutukset, b) geopoliittiset turvallisuusvaikutukset ja c) rakenteelliset turvallisuusvaikutukset. (Hakala ym. 2019, 10.)

Vaikka tutkielmassani painottuu diskursiivinen lähestymistapa turvallisuuteen, ei tarkoituksenani ole kyseenalaistaa tai kiistää muita tapoja hahmottaa turvallisuutta.

Ilmastonmuutoksen aiheuttamia paikallisia turvallisuusvaikutuksia voivat olla esimerkiksi myrskyt, tulvat ja kuivuus (Hakala ym. 2019, 10). Geopoliittisilla turvallisuusvaikutuksilla viitataan muun muassa ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muuttovirtoihin. Geopoliittinen kategoria kuvaa sitä, miten ilmastonmuutoksella on laaja-alaisesti poliittisia, taloudellisia ja kansallisvaltiot ylittäviä vaikutuksia. Ilmastonmuutoksen seurauksena esimerkiksi kansallisvaltioiden keskinäiset suhteet voivat heikentyä: turvallisuusvaikutukset eivät siten ole ainoastaan paikallisia. Rakenteelliset vaikutukset sen sijaan aiheutuvat, kun yhteiskuntien on hidastettava ilmastonmuutosta ja toisaalta sopeuduttava siihen. Hidastamisen ja sopeutumisen edellyttämät rakenteelliset muutokset voivat aiheuttaa muun muassa sellaista epävarmuutta, jolla voi olla vaikutusta turvallisuuteen. (Hakala 2020, 11–12.)

Seuraavaksi taustoitan kriittisen turvallisuustutkimuksen kenttää, sillä hyödyntämäni turvallistamisteoria asettuu Baysalin (2020) mukaan osaksi kriittistä turvallisuustutkimusta. Tämän jälkeen avaan lukijalle turvallistamisteoriaa, joka toimii tutkielmani analyttisenä viitekehystenä. Luvun lopussa taustoitan lukijalle vielä tiiviisti turvallisuuden eri sektoreita ja monipuolistunutta käsitystä turvallisuudesta.

4.2. Kriittinen turvallisuustutkimus

Kriittisessä turvallisuustutkimuksessa esiintyy erimielisyyksiä alan keskeisistä sitoumuksista. Eräs määritelmä kriittiselle turvallisuustutkimukselle on, että kyseessä on sarja keskeisiä tekstejä, monikansallisia ja -institutionaalisia tutkimusprojekteja (esim. CASE Collective) sekä eurooppalaisia, pohjoisamerikkalaisia ja australialaisia yliopistokursseja. (Browning ym. 2013, 236.) Toisaalta kriittiset turvallisuusteorioiden voidaan yksinkertaisesti hahmottaa ryhmäksi vaihtoehtoisia tapoja lähestyä ja hahmottaa turvallisuustutkimusta (Fierke 2007, 206). Näitä erilaisia kriittisiä teorioita yhdistää pyrkimys emansipaatioon vallitsevia toimijoita kritisoimalla. Yhdistävänä tekijänä toimii myös normatiivisuus: teorioiden esittämisen tarkoituksena on romuttaa epäoikeudenmukaisuutta aiheuttavia käytäntöjä. (Devetak 2001, 155–156.) Tutkimuksessa keskeistä on ottaa huomioon tutkimukseen vaikuttavat tekijät, joita ovat muun muassa tutkijoihin, tutkimuskohteeseen ja tutkimuskenttään liittyvät tekijät. Tämä tarkoittaa, että kriittisen turvallisuustutkimuksessa pyrkimyksenä on aikaansaada sellaista tietoa, jossa erilaiset tutkimusasetelmaan vaikuttavat poliittiset motiivit ja taustatekijät ovat tiedossa. (Guillaume 2013, 28.)

Kriittisen turvallisuustutkimuksen piirissä tarkastellaan erityisesti kolmea eri teemaa. Näistä ensimmäinen teema on kritiikki perinteistä realistista tietoteoriaa, ontologiaa ja normatiivisia päätelmiä koskien. Toinen teema on turvallisuuden poliittinen ulottuvuus: kiinnostuksen kohteita ovat turvallisuuden representaatiot ja diskurssit ryhmäidentiteettiä määrittelevinä, tietynlaista poliittista toimintaa mahdollistavina tai tiettyjä toimijoita legitimoivina tekijöinä. Kolmas teema käsittelee turvallisuuden etiikkaa: mitä on hyvä turvallisuuden viitekehyksessä. Eritoten teemojen kaksi ja kolme voidaan nähdä määrittävän kriittisen turvallisuustutkimuksen kenttää. (Browning ym. 2013, 236.) Tässä tutkielmassa korostuu turvallisuuden poliittinen ulottuvuus eli teema numero kaksi, koska analyysini kohteena ovat komission erilaiset keinot ja motiivit ilmastonmuutoksen turvallistamiseen. Turvallistetut asiakysymykset ja uhat edustavat eräänlaisia dramaattisimmin politisoituneita asiakysymyksiä, ja niiden käsittely edellyttää erityislaatuista toimintaa (Buzan ym. 1998, 23–25). Erilaiset käsitykset ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden suhteesta legitimoivat erilaisia käytäntöjä, jotka voivat paljon vaikuttaa ilmastonmuutosta koskevaan politiikkaan. Ilmasto koskevilla diskursseilla täsmennetään, ketkä tarvitsevat suojaa ilmastonmuutokselta, kuka pystyy tämän suojan antamaan ja millaisia ratkaisut ovat. (McDonald 2013, 49.) Tämän vuoksi on todella tärkeää analysoida ja paljastaa tieteellisen tutkimuksen avulla erilaisia ilmastonmuutosta koskevia turvallisuusdiskursseja.

Edellä esiteltyjen kolmen ydinteeman lisäksi kriittisen turvallisuustutkimuksen piiriin kuuluvia tutkimuksia yhdistävät yhteensä kuusi erilaista lähtökohtaista olettamusta. Näistä ensimmäinen on, että kansainvälisessä politiikassa operoivat toimijat ovat historian saatossa sosiaalisesti tuotettuja. Toisaalta kyseisten toimijoiden intressit ja identiteetit muuttuvat poliittisten prosessien seurauksena kaiken aikaa. Tästä seuraa kolmas olettamus: kansainvälisen järjestelmä ei ole pysyvä, vaan sen rakenteet ovat muutoksen kourissa. (Krause 1998, 316–317.) Myös turvallistamisprosessiin kuuluvat turvallisuusmääritelmät voivat muuttua turvallistamisprosessin aikana. Turvallistamista suorittavien päätöksentekijöiden on huomioitava yleisöjen ajatukset, sillä yleisön suhtautuminen väitteisiin ratkaisee turvallistamisen onnistumisen. Päätöksentekijät saavat syötteitä turvallistamiseen yleisön lisäksi myös erilaisilta turvallisuuden asiantuntijoilta. (Baysal 2020, 14–15.) Neljäntenä kriittisen turvallisuustutkimuksen olettamuksena on, että kansainvälistä politiikkaa koskevat teoriat muokkaavat osaltaan sosiaalista todellisuutta – ne eivät ole objektiivisia tai arvovapaita. Tästä seuraa, että myös tutkimusmenetelmien on myös oltava kriittisiä ja erilaisia arvoasetelmia

paljastavia. Kuudentena lähtökohtaisena oletuksena on, että teorioiden tarkoituksena on erilaisten kontekstien hahmottaminen ja käytännön tiedon muodostaminen, ei kausaalinen selittäminen. (Krause 1998, 316–317.)

Kriittinen turvallisuustutkimus voidaan mieltää joko laajasti (esim. Krause ja Williams 1997) tai kapeasti (esim. Booth 2005). Tässä tutkielmassa kriittinen turvallisuustutkimus ymmärretään laajasti, jolloin sen piiriin voidaan lukea esimerkiksi kriittisen konstruktivismin mukaisia ja post-strukturalistisia näkemyksiä. Keskeistä tutkielmani kannalta on, että kriittinen turvallisuustutkimus rohkaisee pohtimaan, kenen turvallisuus on tai pitäisi olla ensisijaista. Mitkä ovat turvallisuuden keskeisimmät uhat? Kuinka ne identifioidaan? Mistä turvallisuuskysymykset tulevat ja kenen intressejä ne oikein palvelevat? (Browning ym. 2013, 237–238.)

Turvallisuusepäluulo, jossa turvallisuuskysymyksillä nähdään ongelmallisia poliittisia vaikutuksia, on ominaista post-strukturalisteille ja Kööpenhaminan koulukunnalle (Browning ym. 2013, 240–241), ja turvallistaminen voidaan nähdä keinona siirtää kysymys vapaan poliittisen harkinnan ulkopuolelle (Diez ym. 2016, 16–17). Myös tässä tutkielmassa tunnustetaan, että ilmastonmuutosta koskevilla turvallisuuskysymyksillä voi olla ongelmallisia poliittisia vaikutuksia. Ilmastonmuutoksen turvallistaminen voi jopa uhata demokratiaa: turvallistaminen voidaan nähdä keinona rajoittaa käytettävissä olevia poliittisia vaihtoehtoja. Poliittisiin debatteihin kuuluu aina turvallistamispyrkimyksiä, mutta ongelmalliseksi ne muotoutuvat, jos niitä ei enää lainkaan haasteta ja niiden varjolla ajetaan muutoin epäoikeutettua politiikkaa. (Diez ym. 2016, 16–17.) Ilmastonmuutoksen turvallistaminen ei saa vesittää unionin ympäristöpolitiikan linjaa unionin kansalaisten mahdollisuudesta osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon, jota Kurrerin ja Lipcaneanun (2023) mukaan turvataan Århusin yleissopimuksella. Vuori (2017, 99) toteaa, että turvallisuusrationaliteetin leviämisen estäminen eri elämänaloille on tärkeää demokraattisten vapauksien suojelemiseksi.

Kuten todettua, tutkielmani teoreettisen ja analyttisen viitekehyksen muodostaa turvallistamisteoria. Turvallistaminen tarkoittaa yleisön vakuuttamista siitä, että jokin asia, tässä tutkielmassa ilmastonmuutos, on uhka, jota vastaan on suojauduttava (Baysal 2020, 5–6). Kriittisen katsannon kohteina ovat prosessit, joissa asioista muodostetaan turvallisuuskysymyksiä (Vuori 2004, 6).

4.3. Turvallistamisteoria

Buzanin, Wæverin ja Jaap de Wilden teos ”Security: A New Framework for Analysis” (1998) kuvaa Kööpenhaminan koulukunnan merkittävimpiä teoreettisia näkökohtia. Koulukunnan perustavanlaatuisimpia ajatuksia on, että turvallisuus muotoutuu puheaktin myötä. Toisin sanoen asioista tulee turvallisuusuhkia, mikäli ne puheessa kuvataan sellaisina. Huomionarvoista on, että jokin asia on varsinaisesti turvallistettu vasta siinä vaiheessa, kun puheen yleisö hyväksyy kyseisen asian olevan eksistentiaalisesti uhattuna. (Buzan ym. 1998, 21–25.) Turvallisuus siis rakentuu intersubjektiivisesti toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa, minkä vuoksi Kööpenhaminan koulukunta voidaan sijoittaa sosiaalisen konstruktivismin viitekehykseen (Wæver 1995, 51).

Turvallistamisteoria soveltuu tutkimukseni teoreettiseksi ja analyttiseksi viitekehykseksi mainiosti, sillä siinä erityisenä kiinnostuksen kohteena on, miten erilaisia teemoja rakennetaan vuorovaikutussuhteissa turvallisuuskysymyksiksi, eikä se, onko jokin asia objektiivisesti tarkasteltuna todella uhattuna (Wæver 1995, 51). Tutkielmani tutkimuksellinen huomio ei kohdistu siihen, ovatko Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa esitetyt turvallistamisen viitekohteet objektiivisesti katsoen todella uhattuina, vaan miten ja miksi komissio rakentaa ilmastonmuutoksesta kielenkäytön avulla turvallisuuskysymystä. Turvallistamisteorian mukaan asioita priorisoidaan ja rakennetaan turvallisuusuhkiksi juuri puheen kautta. Turvallistamisessa kyse on yleisön vakuuttamisesta siitä, että jokin asia on uhka turvallistamisen viitekohteelle, jota on suojeltava. Turvallistamisen toteutuessa asiasta tulee prioriteetti, sillä mikäli uhkakuviin ei puututa, turvallistamisen viitekohteet ovat vaarassa. Näin ollen poikkeukselliset toimenpiteet uhkaa vastaan ovat oikeutettuja. Turvallistaminen voidaan myös mieltää ennemminkin prosessina kuin yksittäisenä tapahtumana. Kyseessä on prosessi, jossa tuotetaan tiettyä käsitystä totuudesta ja johon kytkeytyvät aina intressit ja valtasuhteet. (Baysal 2020, 5–11.) Turvallistamisprosessin kuuluvat turvallisuusmääritelmät voivat muuttua prosessin aikana. Turvallistamista suorittavien päätöksentekijöiden on huomioitava yleisöjen ajatukset, sillä yleisön suhtautuminen väitteisiin ratkaisee turvallistamisen onnistumisen. Päätöksentekijät saavat syötteitä yleisön lisäksi myös turvallisuuden asiantuntijoilta. (Baysal 2020, 14–15.)

Ranskalainen kansainvälisen politiikan tutkija Thierry Balzacq on kritisoinut Kööpenhaminan koulukunnan lähestymistapaa turvallistamiseen huonosti käytäntöön soveltuvaksi sen

filosofisuuden vuoksi. Balzacq avaa ajatteluaan artikkelissaan "A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants", jossa hän jakaa turvallistamisen filosofiseen ja sosiologiseen turvallistamiseen. (Balzacq 2011, 1–5, 19–22.) Samankaltaisen jaottelun on esittänyt Holger Stritzel, mutta Stritzel käyttää termiä 'internalist' filosofisen turvallistamisen kohdalla ja puolestaan termiä 'externalist' kuvaamaan sosiologista turvallistamista (Stritzel 2007, 359).

Filosofista lähestymistapaa turvallistamiseen leimaa Balzacqin mukaan puheaktin merkityksen korostaminen. Sen sijaan sosiologisessa lähestymistavassa merkittävämpään asemaan nousee turvallistajan ja yleisön välinen vuorovaikutus. Balzacq kritisoi Kööpenhaminan koulukunnan painottavan liiaksi vain puheen merkitystä: vaikka koulukunta argumentoi, että turvallisuus rakentuu intersubjektiivisesti toimijoiden keskinäisessä vuorovaikutuksessa, yleisön roolia ei huomioida tarpeeksi konkreettisesti. (Balzacq 2011, 1–5, 19–22.) Keskeistä kritiikille on, että Kööpenhaminan koulukunnan teoretisoinnissa kohdeyleisön merkitys on jäänyt aliteoretisoiduksi ja esimerkiksi useamman kohdeyleisön mahdollisuutta ei tarkastella. Balzacqin mukaan kohdeyleisön rooli on turvallistamisen onnistumisessa ratkaiseva, ja se ansaitsee saada enemmän teoreettista huomiota. (Balzacq 2005, 173–179.)

Käsitellessään filosofista ja sosiologista lähestymistapaa turvallistamiseen Balzacq hyödyntää kielifilosofi J. L. Austinin teoretisointia erilaista puhetoimityypeistä, joita ovat lokutiivinen, illokutiivinen ja perlokutiivinen (Austin 1984, 109). Balzacq katsoo, että Kööpenhaminan koulukunnan edustama filosofinen lähestymistapa turvallistamiseen korostaa liiaksi puheaktin illokutiivista merkitystä eli sitä, että puheaktin toteuttaja toimii puheaktin avulla – turvallistaja luo puheaktin kautta turvallisuusuhan. Tästä syystä Kööpenhaminan koulukunta aliteoretisoi yleisön merkitystä turvallistamisessa, sillä puheaktin toteuttajan rooli korostuu. Puolestaan Balzacqin kannattamassa sosiologisessa lähestymistavassa korostuu puheaktin perlokutiivinen merkitys eli se, millaisia yhteiskuntaan ja kohdeyleisöön vaikuttavia seurauksia tällä puheaktilla on. (Balzacq 2011, 4–5, 19–22.)

Huomioin tutkielmassani Balzacqin esittämän kritiikin analysoimalla myös komission turvallistamisen perlokutiivisia pyrkimyksiä eli turvallistamisen motiiveja ja mahdollisia vaikutuksia unionissa. Analysoin siis, miksi Euroopan komissio turvallistaa ilmastonmuutosta. Toisaalta huomioin eri yleisöjen merkitystä hyödyntämällä turvallistamisen analyysissa Perelmanin (1996, 16–25; Summa 1996, 67–68) argumentaatiomallia, jossa yleisö on hyvin

keskeisessä asemassa ja erilaiset yleisöt jaotellaan kahden eri kattokäsitteen, universaaliyleisön ja erityisyleisön, alle. Analyysissäni havaitsen, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla on sekä maailmanlaajuinen universaaliyleisö että lukuisia erityisyleisöjä, joita ohjelmassa suoraan puhutellaan.

Balzacq liputtaa sosiologisen lähestymistavan puolesta, sillä hänen mukaansa turvallistamista koskevassa puheaktissa on huomioitava strategisen pragmaattisesti kohdeyleisön tietotaso ja konteksti. Huomioimalla ne yleisöt on mahdollista vakuuttaa jonkin asian olevan eksistentiaalisesti uhattuna. (Balzacq 2005, 173.) Tutkielmassani huomio kiinnittyy Euroopan komission harjoittamaan diskursiiviseen ja tarkoitukselliseen turvallistamiseen, mutta on syytä huomata, että turvallistamista voi olla myös ei-diskursiivista ja tarkoittamatonta (Balzacq 2011, 2).

4.4. Monipuolistunut käsitys turvallisuudesta

Sotilaallinen turvallisuus on ollut kansainvälisen politiikan tutkijoiden tutkimuskohteena niin kauan kuin kansainvälinen politiikka on tieteenalana ollut olemassa. Perinteinen eli traditionalistinen koulukunta edustaa näkemystä, jonka mukaan turvallisuudessa on kyse sotilaallisesta turvallisuudesta ja valtion suvereniteettia uhkaavista tekijöistä. Eritoten kylmän sodan jälkeen katsantokanta kuitenkin laajeni. Laajemman turvallisuusnäkökuvan mukaan tutkimuksellista huomiota on kiinnitettävä myös valtioiden ja sotilaallisen turvallisuuden ulkopuolelle esimerkiksi ympäristöä uhkaaviin tekijöihin. (Buzan ym. 1998, 1–3.) Tällainen laajentunut käsitys turvallisuudesta on tutkielmani kannalta hyvin keskeinen, sillä fokuksessa työssäni ovat diskurssit ilmastonmuutoksesta turvallisuuskysymyksenä.

Laajentunutta näkemystä turvallisuudesta voidaan hahmottaa erilaisten sektoreiden kautta. Useimmiten turvallistaminen liittyy a) sotilaallisella sektorilla, b) poliittisella sektorilla, c) taloudellisella sektorilla, d) yhteiskunnallisella sektorilla tai e) ympäristösektorilla tapahtuvaan toimintaan. Vaikka turvallistamista voi tapahtua missä vain eli myös näiden sektoreiden ulkopuolella, hahmottamalla turvallisuutta näiden viiden eri sektorin pohjalta voin tutkielmassani muodostaa perinteistä sotilaallista turvallisuutta korostavan turvallisuuskäsityksen sijaan huomattavasti laaja-alaisemman ja holistisemman käsityksen turvallisuudesta. (Buzan ym. 1998, 9–19.) Turvallisuuden hahmottaminen näiden eri ulottuvuuksien avulla auttaa minua analysoimaan primääriaineistoani syvällisesti. Varsinkin tutkielmani analyysiluvussa 6.1.2.

”Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana” kuvaan ja analysoin ilmastonmuutosta monialaisena turvallisuuskysymyksenä. Tässä suhteessa keskeistä on, että ilmastonmuutos voidaan kuvata turvallisuusongelmana yhdistämällä se muihin uhkiin kuten väkivaltaiseen konfliktiin (Rothe 2015, 62). Huolimatta siitä, että sektoreilla esiintyvät haasteet ovat erilaisia, niitä kaikkia voi ymmärtää turvallistamisen logiikan avulla (Buzan ym. 1998, 170–171).

Turvallisuuden sotilaallinen sektori kattaa nimensä mukaisesti sellaiset suhteet, joihin liittyy sotilaallista voimankäyttöä tai pakkovaltaa (Buzan ym. 1998, 49). Kyse on esimerkiksi valtioiden puolustukseen ja hyökkäykseen liittyvistä kyvykkyyksistä sekä selviytymisestä ulkoisilta ja myös sisäisiltä uhilta, vaikka turvallistamisen kohteena ovat yleensä erilaiset ulkoiset uhat (Buzan 1991, 19–20; Buzan ym. 1998, 49–52). Merkittävin turvallisuuden kohde on valtio, ja valtion johto toimii asioiden keskeisimpänä turvallistajana. Kuitenkin valtion ohella nykyisin myös muut turvallistajat ja turvallisuuden kohteet ovat mahdollisia, toisin sanoen turvallisuuden sektori on monipuolistunut. Esimerkkejä uusista turvallisuuden kohteista ovat erilaiset valtiotason alla toimivat aseelliset etniset ryhmät, valtiotason yläpuolella vaikuttavat ylikansalliset ryhmittymät sekä valtiotason taustalla toimivat aseelliseen toimintaan kannustavat aatteet ja uskonnolliset suuntaukset. Myös turvallisuuden tuottamiseen osallistuvien turvallisuustoimijoiden joukko on laajentunut käsittämään perinteisten asevoimien ohella muun muassa monikansalliset yritykset, jotka tuottavat turvallisuuspalveluja tai aseita. Kansainvälisessä politiikassa turvallisuuden sotilaallinen sektori on vahvasti sidoksissa eritoten turvallisuuden poliittiseen sektoriin. (Buzan ym. 1998, 49–57.)

Turvallisuuden poliittinen sektori pitää sisällään käskyvaltaan ja hallinnon vakauteen sekä legitiimiyteen liittyviä asioita. Poliittisen sektorin ytimessä on valtion suvereniteetti, ja erilaisina turvallisuutta uhkaavina tekijöinä hahmottuvat muun muassa tätä suvereniteettia uhkaavat voimat. (Buzan 1991, 19–20; Buzan ym. 1998, 141–145.) Tällä sektorilla turvallisuuden kohteina ja turvallisuustoimijoina voidaan nähdä kansallisvaltioiden ohella myös esimerkiksi ylikansalliset poliittiset tahot kuten Euroopan unioni. Koska periaatteessa mikä tahansa turvallisuuteen liittyvä seikka voidaan nähdä poliittisena, voidaan argumentoida, että turvallisuuden poliittinen sektori kattaa oikeastaan kaikki sellaiset turvallisuuteen liittyvät asiat, joita ei voida mielekkäästi sijoittaa muihin turvallisuuden sektoreihin. (Buzan ym. 1998, 141–149.)

Taloudellinen sektori kattaa taloudelliseen tuotantoon, rahoitukseen ja kauppaan liittyvät asiat (Buzan 1991, 19–20; Buzan ym. 1998, 95–99). Tälle sektorille lukeutuvia asioita leimaa voimakas kytkös kapitalistiseen talouteen: kapitalismi sijoittuu taloudellisen turvallisuuden keskiöön (Buzan 1991, 234–236). Turvallisuuden kohteina hahmottuvat valtion ohella lukuisat tahot, muun muassa ammattiliitot ja suuryritykset (Buzan ym. 1998, 100–103). Vaikuttavia turvallisuustoimijoita ovat valtioiden lisäksi monikansalliset järjestöt sekä muut tahot kuten EU ja Maailman kauppajärjestö (Buzan ym. 1998, 102).

Turvallisuuden yhteiskunnalliselle sektorille voidaan sijoittaa kollektiivista identiteettiä, kieltä, kulttuuria, uskontoa ja kansallisia tapoja koskevat suhteet. Yhteiskunnallisella sektorilla turvallisuuden uhkakuvana voidaan pitää esimerkiksi laajamittaisesta maahanmuutosta aiheutuvaa yhteisen kollektiivisen identiteetin ja kulttuurin hajoamista. Turvallisuuden tai turvattomuuden kohteita tällä sektorilla ovat ei-valtiolliset kansat, ja turvallisuustoimijoina voidaan pitää kulttuurieliittiä, johtajia ja joukkotiedotusvälineitä. (Buzan 1991, 19–20; Wæver 1993, 23–24; Buzan ym. 1998, 119–126.)

Ympäristösektorille asettuvia turvallisuusasioita voidaan hahmottaa kahden eri agendan kautta. Nämä agendat ovat tieteellinen ja poliittinen agenda. Näistä ensimmäinen eli tieteellinen agenda on keskeisesti kytkeytynyt tieteelliseen ja ei-hallinnolliseen toimintaan. Tämä politiikan ulkopuolella määräytyvä alue tuo esiin ympäristöongelmia, jotka uhkaavat tai voivat uhata nykyisten sivilisaatioiden kehitystä. Sen sijaan ympäristösektorin poliittinen agenda rakentuu julkisesta politiikasta, jossa fokuksena on ympäristöhaasteiden käsittely. Tämä poliittinen agenda heijastaa politisoitumisen ja turvallistamisen yleistä astetta. (Buzan ym. 1998, 71–72.)

Turvallisuuden ympäristösektori kattaa moninaisia kysymyksiä. Tälle sektorille asettuvia haasteita ovat ekosysteemien häiriöt, energiahaasteet, väestöongelmat, ruokaongelmat, taloudelliset ongelmat ja erilaiset kiistat kuten sodan aiheuttamat ympäristövahingot. Ympäristöturvallisuuteen kuuluvat uhat voivat olla luonnosta aiheutuvia ja ihmissivilisaatiota eksistentiaalisesti uhkaavia, esimerkiksi meteoriitin iskuja. Tällaiset uhat eivät synny ihmisen toiminnasta. Toisaalta eksistentiaalinen uhka luonnolle ja siten ihmissivilisaatiolle voi johtua myös ihmisen omasta toiminnasta, esimerkiksi ihmisen aiheuttamista kasvihuonekaasupäästöstä tai ympäristön hyväksikäytöstä. On myös mahdollista, että ihmisen toiminta aiheuttaa uhkaa luonnolle, mutta se ei saa aikaan ihmissivilisaatiolle eksistentiaalista uhkaa. (Buzan ym. 1998, 74–75, 79–80.)

4.5. Turvallisuuden analyysi Euroopan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa

Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa käsitellyt asiat asettuvat erityisen vahvasti ympäristösektorille. Kuitenkin huomionarvoista on, että ohjelmassa yhdistyvät erityisen mielenkiintoisella tavalla turvallisuuden eri sektorit. Vaikka ilmastonmuutosta on tarkasteltu perinteisesti erityisesti ympäristöturvallisuuden kautta (Hakala 2020, 10), Euroopan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa tapahtuvaa turvallistamista ei ole mielekästä rajata vain yhdelle turvallisuuden sektorille. Sen sijaan erityisen hedelmällistä on tarkastella, miten komission turvallistamispyrkimykset läpileikkaavat useita turvallisuuden sektoreita. Komission puheenjohtaja Von der Leyen (2019a) toteaa:

Ohjelma sitoo yhteen kaikki EU-politiikan osa-alueet liikenteestä verotukseen, elintarvikkeista maataloustuotantoon ja teollisuudesta infrastruktuurihankkeisiin. Vihreän kehityksen ohjelmassa investoidaan puhtaaseen energiaan ja laajennetaan päästökauppaa, mutta annetaan myös uutta puhtia kiertotaloudelle ja suojellaan Euroopan luonnon monimuotoisuutta.

Vihreän kehityksen ohjelman kohdalla kyse on siis laaja-alaisesta aloitepaketista (Eurooppa-neuvosto & Euroopan unionin neuvosto 2022). Ohjelmaa kuvaa monialaisuus ja -tasaisuus. Ohjelmassa todetaan, että “[t]arvitaan uusi ‘diili’, jotta kaikki kansalaisryhmät saadaan mukaan ja kansalliset, alueelliset ja paikalliset viranomaiset, kansalaisjärjestöt ja elinkeinoelämä, tiiviiseen yhteistyöhön EU:n toimielinten ja neuvoa-antavien elinten kanssa” (Euroopan komissio 2019, 2). Turvallisuutta analysoidessa keskeistä onkin Laitisen (1999, 146) mukaan hahmottaa, miten turvallisuuden eri sektorit kytkeytyvät toisiinsa ja ovatko sektorilla esiintyvät keskeiset tekijät globaaleja, regionaalisia vai paikallisia.

Turvallisuuden sektorijaottelu on saanut osakseen myös kritiikkiä. Laajentuneesta turvallisuuskäsityksestä huolimatta kriittisiä reaktiota ovat aiheuttaneet Kööpenhaminan koulukunnan valtiokeskeisyys (Peoples ja Vaughan-Williams 2010, 85–87) sekä liiallinen Eurooppa- ja länsiorientoituneisuus (Emmers 2009, 142–144). Toisaalta sektorijaottelun edustamaa laajaa turvallisuuskäsitystä on pidetty liiankin laveana: jos turvallisuuden piiriin sijoitetaan liian suuri joukko asioita, menettää malli lopulta käyttökelpoisuutensa (Eskola 2008, 1).

Tällaiselle kritiikille on luultavasti sijansa, mutta tässä tutkielmassa sektorijaottelu on kuitenkin edellä kuvatun tavoin hyödyksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelman laaja-alaisen kokonaisuuden ja sen eri ilmastonmuutosta koskevien hegemonisten diskurssien analysoinnissa. Turvallisuuden hahmottaminen eri ulottuvuuksien avulla auttaa minua analysoimaan primääriaineistoani syvällisesti.

5. TUTKIMUSMENETELMÄ JA –AINEISTO

Tutkielmaani leimaa kriittinen ote, ja tarkoitukseni on tuoda esiin tapoja, joilla komissio pyrkii käyttämään valtaa ja legitimoimaan toimintaansa turvallisella ilmastonmuutosta Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa. Analysoin komission toimia sekä motiiveja suhteessa unionin kansalaisiin, jäsenvaltioihin ja kansainvälisen politiikan toimijoihin. Paljastaakseni yhteyden kielen ja turvallisuuden rakentamisen välillä kohdistuu tutkimuksellinen huomioni hegemonisiin diskursseihin ja retorisiin valintoihin niiden taustalla. Hegemonisilla diskursseilla tarkoitetaan diskursseja, jotka tuntuvat niin määrääviltä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja (Jokinen & Juhila 2016, 75). Tutkimusmenetelmänä hyödynnän retorista diskurssianalyysia eli sekä diskurssianalyysin että retorisen analyysin tarjoamia työkaluja. Retorinen analyysi on diskurssianalyysiin oheen toimiva lisä. Siinä lausumien muotoilu ja yleisösuhte korostuvat diskurssianalyysin verrattuna enemmän (Jokinen 2016, 261).

Retoriikan puolella hyödynnän varsinkin uuden retoriikan tutkimusta, erityisesti Perelmanin argumentaatiomallia. Keskitän huomioni komission defensiiviseen retoriikkaan, jossa omaa argumenttia vahvistamalla suojaudutaan vasta-argumenteilta (Potter 1996, 107). Diskurssianalyysin puolella lähestyn aineistoa vakiintumisaspektin eli ilmastonmuutosta koskevien turvallisuusdiskurssien kautta, jolloin tarkastelukulma aineistoa analysoitaessa on rajatumpi. Kaikkia aineistosta esiin nouseviin diskursseja ei huomioida, toisin kuin mikäli analyysi suoritettaisiin moninaisuusaspektin kautta. (Jokinen ym. 1993, 77.) Diskurssianalyysi soveltuu tutkielmaani, sillä sen avulla voidaan analysoida sekä kirjoitettua että puhuttua kieltä. Diskurssianalyysin suorittamisessa voi käyttää kvalitatiivisia ja kvantitatiivisia keinoja. (Pälli & Lillqvist 2020, 374, 376.) Tässä tutkielmassa hyödynnetään kvalitatiivista analyysia.

Primääriaineistona tutkielmassani toimivat komission tiedonanto (2019) Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta, komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin ohjelmaa koskevat puheenvuorot loppuvuodelta 2019 ja komission tiedonannot EU:n biodiversiteettistrategiasta (2020a) ja Pellolta pöytään -strategiasta (2020b). Olen lisännyt molemmat kyseiset strategiat primääriaineistooni, sillä molemmat ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tärkeitä osia ja ilmentymiä (Euroopan komissio 2020c).

Seuraavaksi avaan lukijalle lisää käyttämäni tutkimusmenetelmää. Voidaan ajatella, että tutkimusmenetelmät eivät ole vain työkaluja, joita tutkijat hyödyntävät hankkiessaan tietoa

maailmasta, vaan ne ovat performatiivisina käytäntöinä osa maailmaa, ja niiden avulla voidaan muokata sitä. Tutkimusmenetelmien merkitys kansainvälisten suhteiden teoreettisen ja empiirisen debatin ytimessä on ollut kasvussa, ja toisaalta menetelmävalinnat ovat keskeinen kohde esittää kritiikkiä. (Aradau & Huysmans 2014, 596–598.) Näistä syistä tekemiäni tutkimusmenetelmällisiä valintoja on tarpeen avata lisää tutkielmani lukijalle.

5.1. Diskurssianalyysi

Diskurssitutkimuksella viitataan tutkimustyöhön, jossa analysoidaan kielenkäytön ja todellisuuden suhdetta: millaista sosiaalista todellisuutta kielenkäytön avulla rakennetaan ja miten (Pietikäinen & Mäntynen 2009, 15–16). Kielenkäyttäjät käyttävät valtaa, ja he voivat vaikuttaa siihen, millaisena todellisuus näyttäytyy (Mt., 10). Kuten tässä tutkielmassa on aiemmin kuvattu, kriittisessä turvallisuustutkimuksessa painotetaan diskursiivista lähestymistapaa turvallisuuteen: turvallisuus nähdään rakentuvan intersubjektiivisesti puheaktien avulla (Buzan & Hansen 2009, 34). Diskurssianalyysi auttaa ymmärtämään todellisuuden muotoutumisen prosesseja, ja se on näin avuksi tieteen ja kulttuurin kyvyille seurata aikaansa (Remes 2004). Läheisiä diskurssianalyysille ovat kategoria-analyysi, keskustelunanalyysi ja retoriikka-analyysi (Suoninen 2021).

Diskurssianalyysin tieteenfilosofinen viitekehys on sosiaalinen konstruktivismi (Jokinen 2016, 251), ja diskurssianalyysin yhteydessä korostuu näkemys, että todellisuus on olemassa erilaisten kielellisten merkitysten kautta, joilla todellisuutta kuvataan (Suoninen 2021). Tutkimusmenetelmäni soveltuu erinomaisesti yhteen Kööpenhaminan koulukunnan rakentaman turvallistamisteorian kanssa, sillä Wæverin (1995, 51) mukaan myös Kööpenhaminan koulukunta asemoituu sosiaalisen konstruktivismiin viitekehukseen.

Sosiaalisella konstruktivismilla tarkoitetaan sellaista tutkimuksellista viitekehystä, jossa katsotaan, että sosiaalinen todellisuus muotoutuu sosiaalisen ja kielellisen vuorovaikutuksen kautta. Tämä tutkimuksellinen viitekehys ponnistaa vahvasti 1960- ja -70-luvuilla tapahtuneeseen kielellisestä käännteestä: tällöin tutkimuksessa alettiin kiinnittää enemmän huomiota kieleen, sillä näkemys, jonka mukaan sosiaalinen todellisuus rakentuu kielen avulla, sai tutkijoiden keskuudessa kasvavaa kannatusta. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Sosiaalinen konstruktivismi tarkoittaa käytännössä sitoutumista sosiaaliseen ontologiaan ja relativistiseen epistemologiaan. Sosiaalisessa ontologiassa on kyse siitä, että sosiaalisten

ilmiöiden ajatellaan rakentuvan intersubjektiivisesti siten, että ne ovat ihmisten aikaansaannoksia. Relativistinen epistemologia painottaa, että erilaiset tietoteoreettiset lähestymistavat ovat yhtä arvokkaita, mutta ei toki hyväksy mitä tahansa lähestymistapaa tiedon saavuttamisen keinona. (Sirén & Pekkarinen 2017, 3–7.)

Kansainvälisen politiikan tutkimuksessa konstruktivismilla viitataan näkemykseen, jonka mukaan kansainväliset suhteet ovat sosiaalinen konstruktio, joka rakentuu ja muovautuu kansainvälisen politiikan toimijoiden vaikutuksesta (Kratochwil 2001, 16–17). Kyseessä ei ole mikään yksittäinen tutkimussuuntaus, vaan konstruktivismin piiriin lukeutuvat monet modernit ja postmodernit tutkimussuuntaukset. Näitä tutkimussuuntauksia yhdistää näkökulma kansainväliseen politiikkaan sosiaalisena ja rakennettuna ilmiönä. Tutkimuksen piiriin konstruktivismin käsite levisi 1980-luvulla. (Fierke 2001, 115.) Konstruktivistista tutkimusta on aiemmin motivoinut selvästi kylmä sota, joka nosti esiin kysymyksiä prosesseista, joiden seurauksena valtiot saavuttavat rauhan sodan sijaan (Fierke 2013, 189). Konstruktivismin piiriin lukeutuvat kansainvälisen politiikan tutkijat katsovat, että inhimillinen maailma ei ole annettu (Kratochwil 2001, 16–17), ja tutkimuksessa painotetaan kieltä, normeja ja sääntöjä (Fierke 2013, 189). Tutkimus ponnistaa idealistisesta ontologiasta. Sen sijaan, että kansainvälisen järjestelmän nähtäisiin rakentuvan ennen kaikkea materiaalisten seikkojen varaan, kuten materialistit argumentoivat, konstruktivistinen tutkimus perustuu ajatukseen, jonka mukaan ratkaisevaa on ennen kaikkea ideoiden jakautuminen. (Wendt 1999, 1–5.) Tämä ideoiden jakautuminen voi ilmetä esimerkiksi normeina, sääntöinä ja instituutioina (Mt., 23–24). Idealismin ohella keskeinen konstruktivismin sitoumus on sitoutuminen holismiin, joka viittaa näkemykseen siitä, että sosiaalisten rakenteiden vaikutuksia ei pidä pelkistää vain itsenäisiin agenteihin ja niiden vuorovaikutukseen (Mt., 26, 31–32).

On syytä kiinnittää huomiota itse diskurssin käsitteeseen tässä tutkimuksessa, sillä kuten Pietikäinen ja Mäntynen (2009, 18–21) avaavat, diskurssin käsite saa eri yhteyksissä erilaisia määritelmiä, eikä sitä voi määritellä vain yhdellä tapaa. Näin ollen heidän mukaansa tutkijan tehtäväksi jää valita tapansa määritellä diskurssi. Tässä tutkielmassa diskursseilla viitataan seuraavaan Pietikäisen ja Mäntynen (2009, 22) antamista monista erilaisista määritelmistä: diskurssit ovat ”- - historiallisesti suhteellisen sitkeitä, vuorovaikutustilanteesta toiseen käytettyjä ja tunnistettavissa olevia tapoja merkityksellistää ja kuvata asioita, ilmiöitä ja tapahtumia tietystä näkökulmasta ja tietyllä tapaa (engl. a discourse)”.

Tutkielmassani minun on tarkoitus analysoida, mitä hegemonisia ilmastonmuutosta koskevia turvallisuusdiskursseja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on ja millaisia turvallistamistoimia ne sisältävät. Hegemonisten diskurssien paikantaminen aineistosta merkitsee käytännössä sitä, että primääriaineistoa analysoitaessa tutkimuksellinen huomio keskittyy erilaisiin tekijöihin, jotka rajoittavat diskurssien moninaisuutta. Aineistosta paljastetaan diskursseja, jotka tuntuvat niin määrääviltä ja kulttuurisesti itsestäänselviltä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja. (Jokinen & Juhila 2016, 75.) Hegemonisia diskursseja paikantaessa on kohdistettava huomiota diskurssin toistuvuuteen analysoitavassa aineistossa: yksinkertaisesti mitä useammin diskurssi toistuu, sitä hallitsevammasta diskurssista on mahdollisesti kyse (Jokinen & Juhila 1991, 69).

Diskurssianalyysin lähtökohtana on funktionaalisuus: diskurssianalyysin suorittaja haluaa paljastaa, millaista todellisuutta kullakin diskurssilla rakennetaan (Jokinen ym. 1993, 41–42). Funktionaalisuuden ohella keskeistä on kontekstuaalisuuden huomiointi: analyysissa on huomioitava oikea viitekehys eli aika ja paikka (Mt., 34). Toisaalta analyysityö on myös aina suoritettava aineiston lähtökohdista käsin (Jokinen ym. 1993, 76). Tärkeää on analysoida kielenkäyttöä osana kulttuuristen merkitysten tuottamista sekä ihmisten välistä vuorovaikutusta. Puolestaan taas retoriikassa lausumien muotoilu ja yleisösuhte sijoittuvat voimakkaammin huomion keskipisteeseen. Kun nämä kaksi -diskurssianalyysi ja retorinen analyysi- yhdistetään, kyse on retorisesta diskurssianalyysistä. (Jokinen 2016, 261.)

Edellä olen kuvannut tutkimusmenetelmällisiä keinoja, joita voin hyödyntää analysoidessani Euroopan komission tapoja rakentaa ja uusintaa ilmastonmuutosta koskevia hegemonisia diskursseja Euroopan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa. Jokisen ja Juhilan (2016, 83) mukaan diskurssien hegemonisoitumisen analyysi kytkeytyy uuteen retoriikkaan, josta työkaluja analyysiin on mahdollista lainata. Syventääkseni analyysiani hyödynnän tutkielmassani myös uuden retoriikan tutkimusta, jota käsittelen lyhyesti seuraavaksi. Uuden retoriikan tutkimuksessa huomio kohdistuu usein siihen, miten erilaisia väitteitä perustellaan. Toisin sanoen kyse on argumentaation analysoimisesta: miten kielenkäyttäjät edistävät esittämiensä väitteiden kannatettavuutta tai uskottavuutta. (Jokinen 1999, 256–257.) Retorisen analyysin keinoin voin analysoida, miten Euroopan komissio pyrkii vahvistamaan omien turvallistamisehdotustensa purevuutta.

5.2. Retorinen analyysi ja Perelmanin argumentaatiomalli

On olemassa useampia erilaisia syitä, miksi retoriikkaa hyödynnetään, ja Roderick P. Hart (1997, 13–18) on eritellyt näistä kuusi. Ensinnäkin retorisiin keinoin on mahdollista määritellä historiaa että vaikuttaa nykyhetkeen. Toisaalta retoriikkaa hyödynnetään myös tarkoituksena harhauttaa: tällöin kielenkäyttäjän motiivina on vaikuttaa siihen, millaisia aiheita ja näkökulmia keskustelu pitää sisällään. Kolmanneksi retoriikkaa voidaan hyödyntää miellelyhtymien laajentamisessa. Näiden lisäksi retoriikkaa voidaan käyttää asioiden nimeämisessä, oikeuttamisessa ja pidentämisessä. Hartin erittelemät retorikan eri funktiot auttavat minua analysoimaan komission pyrkimyksiä ja motiiveja ilmastonmuutoksen turvallistamisen taustalla. Hartin funktiot ovat samansuuntaisia verrattuna Vuoren (2008, 76–77) nimeämiin turvallistamisen poliittisiin motiiveihin, joita ovat tulevien toimien legitimointi, jonkin asian saaminen päätöksenteon agendalle, pelotteen muodostaminen, kontrolli, menneiden tekojen legitimointi tai tietyn asian turvallisuusstatuksen toisintaminen.

Komission turvallistamisen analyysissä minua auttaa myös Arja Jokisen (1999, 131–136) teoretisointi vakuuttelevasta ja suostuttelevasta retoriikasta. Jokisen mukaan retorikan avulla voidaan tehostaa argumentaatiota kahdella eri tavalla. Näistä ensimmäisellä hän viittaa sellaisiin retorisiin tehokeinoihin, jotka lisäävät yleisön luottamusta itse argumentaation esittäjään. Tämän tutkielman viitekehyksessä kyse on siis sellaisesta retorisestä kielenkäytöstä, joka lisää Euroopan komission luotettavuutta yleisön silmissä. Eckertin ja Kovalevskan (2021, 2–4) mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa koskevan diskurssin keskeinen pyrkimys on ollut vahvistaa unionin asemaa kestävyuden asiantuntijana ja johtajana sekä voimistaa luottamusta unioniin. Ympäristöasioiden priorisointi on heidän mukaansa unionille keino osoittaa uskottavuutensa sekä eurooppalaiselle yleisölle että koko maailmalle. Oman analyysini perusteella komission harjoittaman ilmastonmuutoksen turvallistamisen motiiveina ovat sekä ympäristö- ja ilmastopoliittisen integraation legitimointi eurooppalaiselle yleisölle että unionin globaalien ilmastajohtajuuden legitimointi koko maailmalle. Käsittelen komission motiiveja tarkemmin tutkielmani analyysiluvuissa 6.2.1. ja 6.2.2.

Tapoja vahvistaa luottamusta väitteiden esittäjää kohtaan on useampia. Kielenkäyttäjän, eli Euroopan komission, voi retorisiin keinoin esimerkiksi rakentaa itsestään puolueetonta ja epäitsekästä kuvaa. Kielenkäyttäjän voi lisäksi esimerkiksi vedota asiantuntijoihin tai konsensukseen. (Jokinen 1999, 131–139; Potter 1996, 158–162.) Ilmastonmuutoksen kaltaisia

turvallisuusongelmia käsitellään usein juuri asiantuntijälähtöisen poliittisen johtamisen kautta. Erityisesti yhteistyötä vaativia turvallisuusongelmia käsitellään kansainvälisillä asiantuntijafoorumeilla demokraattisen valvonnan tai osallistumisen saavuttamattomissa, millä voidaan nähdä olevan depolitisoiva vaikutus – konsensukseen perustuva hallintamuoto ei salli kiistaa tai julkista erimielisyyttä. (Rothe 2015, 65.) Toisaalta retoriikan avulla on myös mahdollista lisätä itse argumentin luotettavuutta väitteiden esittäjän sijaan (Jokinen 1999, 131). Tällaisia tapoja voidaan hahmottaa useita, esimerkiksi asioiden toistaminen ja määrällistäminen (Jokinen 1999, 140–155).

Turvallistamista koskevassa kielenkäytössä on huomioitava kohdeyleisön tietotaso ja konteksti. Huomioimalla ne, yleisö on mahdollista vakuuttaa jonkin asian olevan eksistentiaalisesti uhattuna (Balzacq 2005, 173.) Yleisöllä viitataan ihmisjoukkoon, johon kielenkäyttäjät pyrkii argumentoimalla vaikuttamaan. Perelmanin mukaan erilaiset yleisöt voidaan jakaa kahden eri kattokäsitteen, universaaliyleisön ja erityisyleisön, alle. Universaali- ja erityisyleisö eroavat toisistaan siten, että universaaliyleisöön kuuluvat henkilöt eivät ole kielenkäyttäjän tiedossa, toisin kun erityisyleisön jäsenet. Ratkaisevaa tässä jaottelussa myös on, millaisiin argumentteihin kielenkäyttäjät nojaa. Mikäli argumentoijan kohdeyleisö on universaaliyleisö, argumentaatio merkitsee vakuuttamista järkeen vetoamalla. Jos kohdeyleisö on puolestaan erityisyleisö, argumentaatio rakentuu yleisön suostuttelusta sellaisin keinoin, jotka vetoavat tunteisiin. Toisin sanoen argumentointi on sidoksissa siihen, millainen kohdeyleisö kielenkäyttäjällä on. Yleisö nousee hyvin ratkaisevaan asemaan. (Perelman 1996, 16–25; Summa 1996, 67–68.)

Perelmanin esittämä argumentaatiomalli pohjaa dialektiseen päättelyyn. Malli tarkastelee, miten yleisön ja argumentoijan yhdessä hyväksymistä lähtökohtaisista väitteistä eli premisseistä käsin yleisö voidaan argumentaation avulla vakuuttaa jostakin asiasta. Premissit voivat olla muun muassa erilaisia konkreettisia totuuksia, otaksumia tai abstrakteja arvoja. Argumentaatiossa tavoitteena on tällaisista premisseistä käsin saavuttaa yhteinen jaettu hyväksyntä myös varsinaisille argumentaation kohteena oleville väitteille. (Perelman 1996, 16–34.)

Edellä olen kuvannut, kuinka yleisösuhteella ja premisseillä on Perelmanin argumentaatiomallissa keskeinen asema. Millaisin keinoja argumentaatiossa sitten voidaan hyödyntää Perelmanin mukaan? Millaisin konkreettisin tekniikoin yleisön premisseille antama

hyväksyntä voidaan pyrkiä siirtämään myös johtopäätöksiin? Perelmanin mukaan tällaisia niin sanottuja assosiativisia tekniikoita ovat kvasiloogiset argumentit, todellisuuden rakenteeseen vetoavat argumentit ja todellisuuden rakennetta muokkaavat argumentit. (Perelman 1996, 57–59.) Kvasiloogisia argumentteja voidaan verrata matemaattisiin todistuksiin. Kun kielenkäyttäjät hyödyntää kvasilogiikkaa, pyrkii hän todistamaan väitteensä väistämättömyyden esimerkiksi osoittamalla, kuinka jokin uusi asia on yhteensopimaton premissin kanssa tai vetoamalla siihen, että samankaltaisiin asioihin on suhtauduttava yhteneväisesti. (Perelman 1996, 58–76.) Puolestaan todellisuuden rakenteeseen vetoavat argumentit yhdistelevät erilaisia tekijöitä toisiinsa. Tällaiset argumentit voivat tukeutua peräkkäisyys- tai rinnakkaisuussiteisiin. Peräkkäisyysiteisiin pohjautuva argumentaatio sitoo yhteen samantasoisin asioita ja erittelee syy-seuraussuhteita – esimerkiksi paljastaa motiiveja. Rinnakkaisuussiteisiin perustuvassa argumentaatiossa argumentin vahvuus perustuu siihen, että kielenkäyttäjät sitoo yhteen eritasoisia asioita. Muun muassa auktoriteettiin vetoaminen on esimerkki rinnakkaisuussiteeseen pohjautuvasta todellisuuden rakenteeseen vetoavasta argumentaatiotekniikasta. (Mt., 93–119.) Todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja ovat sen sijaan muun muassa esimerkit, metaforat, analogia ja erilaiset havainnollistukset (Mt., 120–136).

Seuraavaksi avaan lukijalle tutkielmani primääriaineistoa ja tekemiäni valintoja sen kokoamisen yhteydessä.

5.3. Primääriaineisto

Tiedoksianto Euroopan vihreän kehityksen ohjelmasta annettiin Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle sekä alueiden komitealle 11.12.2019. Ohjelman avulla tarkoituksena on toteuttaa tarvittavat uudistukset YK:n Agenda 30 -toimintaohjelman ja kestävän kehityksen päämäärien saavuttamiseksi unionissa. Tavoitteena on myös “suojella, hoitaa ja lisätä EU:n luonnonpääomaa sekä suojella kansalaisten terveyttä ja hyvinvointia ympäristöön liittyviltä riskeiltä ja ympäristövaikutuksilta”. (Euroopan komissio 2019, 2–3.) Vihreän kehityksen ohjelmaa päivitetään muuttuvien olosuhteiden mukana. Tärkeää on kaikkien kansalaisten aktiivinen osallistuminen ohjelman tavoitteiden edistämiseen ja ohjelman tavoitteita edistäminen jokaisella unionin politiikan sektorilla. (Euroopan komissio 2019, 2–3.)

Kokonaisuudessaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on laaja-alainen paketti erilaisia politiikka-aloitteita. Ohjelma painottaa holistista alojen välistä lähestymistapaa, ja se pitää sisällään aloitteita koskien ilmastoa, ympäristöä, maataloutta, liikennettä, teollisuutta, energiaa ja kestäväää rahoitusta. Keskeisiä vihreän kehityksen ohjelmaan lukeutuvia aloitteita ovat EU:n biodiversiteettistrategian ja Pelloilta pöytään -strategian lisäksi 55-valmiuspaketti, eurooppalainen ilmastolaki, strategia ilmastomuutokseen sopeutumiseksi, teollisuusstrategia, kiertotaloutta koskeva toimintasuunnitelma, akkuja ja paristoja koskeva uusi ehdotus, oikeudenmukaisen siirtymän mekanismi, energiasektorin uudistaminen, kemikaalistrategia ja metsästrategia. (Eurooppa-neuvosto & Euroopan unionin neuvosto 2022.)

Edellä kuvatun lailla vihreän kehityksen ohjelma on siis erittäin laaja-alainen kokonaisuus, joka ulottuu lukuisten eri politiikkasektoreiden toimintaan (Eurooppa-neuvosto & Euroopan unionin neuvosto 2022). Tutkielmani puitteissa minun ei ole mielekästä syventyä kaikkiin vihreän kehityksen osa-alueisiin ja aloitteisiin. Tämän vuoksi hyödynnän tutkielmani primääriaineistonani vihreän kehityksen ohjelmaa koskevan tiedonannon (2019) ja von der Leyenin loppuvuoden 2019 puheenvuorojen lisäksi komission tiedonantoja EU:n biodiversiteettistrategiasta (2020a) ja Pelloilta pöytään -strategiasta (2020b). Biodiversiteettistrategia (2020a) ja Pelloilta pöytään -strategia (2020b) ovat Euroopan komission julkaisemia strategioita, joiden fokuksena on vihreän kehityksen ohjelman mukaisten toimien ja sitoumusten asettaminen, jotta biodiversiteetin köyhtyminen Euroopassa päättyisi ja unionin elintarvikejärjestelmästä muodostuisi globaali normi (Euroopan komissio 2020c). Olen lisännyt molemmat kyseiset strategiat primääriaineistooni, sillä molemmat ovat Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tärkeitä osia ja ilmentymiä (Euroopan komissio 2020c). Komissio hyväksyi strategiat samanaikaisesti, ja niiden tarkoituksena on olla toisiaan tukevia. Niissä yhdistyvät luonnon, maataloustuottajien, yritysten ja kuluttajien näkökohdat. (Euroopan komissio 2020c.) Puolestaan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyenin puheenvuorot on loppuvuodelta 2019 vihreän kehityksen ohjelman julkaisun yhteydestä.

6. ANALYYSI

Tutkielman edellä olevissa luvuissa olen kuvannut, kuinka tutkimusasetelmassani korostuu turvallisuuden, kielenkäytön ja politiikan välinen suhde. Turvallisuutta rakennetaan kielenkäytön avulla, ja asioista tulee turvallisuusuhkia, mikäli ne puheessa kuvataan sellaisina. Kielenkäytön avulla turvallistetut asiat voidaan nähdä dramaattisimmin polisoituneina asiakysymyksinä, minkä takia niiden käsittely yhteiskunnassa edellyttää aivan erityislaatuista toimintaa. (Buzan ym. 1998, 21–25.) Turvallistamalla tuotetaan tiettyä käsitystä totuudesta, ja tähän prosessiin kytkeytyvät aina intressit ja valtasuhteet (Baysal 2020, 5–11). Tutkielmassani analyysin kohteena oleva ilmastonmuutoksen turvallistaminen on osa taistelua ilmastonmuutoksen torjumisesta (Diez ym. 2016, 153). Erilaiset diskurssit ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden suhteesta legitimoivat erilaisia käytäntöjä, jotka voivat paljonkin vaikuttaa ilmastonmuutosta koskevaan politiikkaan ja toimintaan (McDonald 2013, 49). Tämän vuoksi suorittamani analyysityö on tärkeää.

Lähtökohtana analyysilleni diskurssianalyysin keinoin on vallan näkeminen produktiivisena ilmiönä, joka on kietoutunut sosiaalisiin käytäntöihin (Jokinen & Juhila 2016, 75). Tästä lähtökohdasta käsin tutkimustyössä analysoidaan, miten valtasuhteet muodostuvat sosiaalisen kanssakäymisen seurauksena (Fairclough 1992, 12, 36). Jokinen ja Juhila (2016, 75) kuvaavat valtasuhteita paljastavaa diskurssianalyysia viiden tarkastelutason avulla. Kaikkia eri tasoja ei voida käytännössä usein erottaa selvärajaisesti toisistaan, eikä jokaiselle analyysin tasolle voi useinkaan yhden tutkimuksen puitteissa antaa yhtä suurta painoarvoa. Ensimmäinen analyysin taso on kiinnittää huomiota diskurssien välisiin valtasuhteisiin: millä diskursseilla on määräävä asema suhteessa muihin? Toiseksi tarkastelun tasoksi Jokinen ja Juhila nimeävät diskurssien sisäiset valtasuhteet. Näin ollen toisistaan erotetaan valta diskurssien välillä ja valta diskursseissa.

Kolmas valtasuhteita paljastavan diskurssianalyysin tarkastelutaso on Jokisen ja Juhilan (2016, 75) mukaan analysoida, kuinka jotkin diskurssit saavat hegemonisen aseman. Toisin sanoen, kun hallitsevat diskurssit on onnistuttu paikantamaan aineistosta, on analyysia mahdollista syventää tutkimalla, miten näiden diskurssien hallitseva asema on käytännössä tuotettu. Neljäs analyysitaso on arvioida, millaisia erilaisia ideologisia vaikutuksia hegemonisten diskurssien

käytöllä on. Viimeisenä, eli viidentenä valtasuhteita analysoivan diskurssianalyysin tasona, Jokinen ja Juhila kehottavat pohtimaan hegemonisten diskurssien muuttumisen mahdollisuutta.

6.1. Hegemoniset diskurssit

Edellä esiteltyt analyysin tasot toimivat erinomaisena lähtökohtana tässä työssä suoritettavalle retoriselle diskurssianalyysille. Niitä hyödynnetään kuitenkin soveltaen ja tutkimusasetelman asettaman tarpeen mukaan, sillä kuten Jokinen ja Juhila toteavat (2016, 75): ”Tutkija ratkaisee painotukset tapauskohtaisesti tutkimuskysymyksen, -asetelman ja -kohteen ohjaamana.”

Luvussa 2.1. mainitulla tavalla, tämän pro gradu -tutkielman tavoitteena on ensinnäkin tutkia:

- 1) *Mitä hegemonisia ilmastonmuutosta koskevia turvallisuuskurssseja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on? Millaisia turvallistamistoimia ne sisältävät?*

Kyseisten tutkimuskysymysten myötä tutkimusasetelmassani korostuvat diskurssien väliset valtasuhteet. Toisin sanoen tutkielmani painottaa valta-asetelmia paljastavan diskurssianalyysin tasoa yksi. Huomion kohteena on ennen kaikkea valta diskurssien välillä: mitkä ilmastonmuutosta koskevat turvallisuuskurssit ovat hegemonisia? Diskurssien välisiä valtasuhteita analysoidessa huomiota on kiinnitettävä siihen, kuinka itsestään selvänä ja vaihtoehdottomana jokin diskurssi esiintyy. Mitä vaihtoehdottomampi ja itsestään selvä diskurssi on, sitä hegemonisempi se on. (Jokinen & Juhila 2016, 77.) Koska tutkielmassani analysoin myös, millaisia turvallistamistoimia havainnoimani hegemoniset turvallisuuskurssit sisältävät, tutkimuksellinen huomioni ei kohdistu ainoastaan siihen, mitkä ilmastonmuutosta koskevat turvallisuuskurssit ovat määrääviä suhteessa muihin kursseihin (analyysin taso 1), vaan myös siihen, miten näitä kurssseja turvallistamalla rakennetaan ja uusinnetaan Euroopan komission toimesta (analyysin taso 3). Näin tutkielmani analyysi saa huomattavasti syvällisemmän luonteen.

Suorittamani kriittisen ja retorisen diskurssianalyysin perusteella olen paikantanut primääriaineistosta kolme hegemonista ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuuskurssia, jotka olen nimennyt seuraavasti: 1) Ilmastonmuutos talouden horjuttajana, 2) Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana ja 3) Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja. Hegemonisten diskurssien paikantaminen aineistosta on tarkoittanut tutkimustyössäni käytännössä sitä, että primääriaineistoa analysoitaessa tutkimuksellinen

huomioni on keskittynyt erilaisiin tekijöihin, jotka rajoittavat diskurssien moninaisuutta. Olen havainnoinut aineistosta sellaisia diskursseja, jotka tuntuvat niin määrääviltä ja kulttuurisesti itsestäänselviltä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja. (Jokinen & Juhila 2016, 75.) Hegemonisia diskursseja paikantaessa olen kiinnittänyt huomiota myös diskurssien toistuvuuteen analysoitavassa aineistossa: yksinkertaisesti mitä useammin diskurssi toistuu, sitä hallitsevammasta diskurssista on mahdollisesti kyse (Jokinen & Juhila 1991, 69).

Seuraavaksi analysoin jokaista hegemonista ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuusdiskurssia yksitellen, ja erittelen, millaisia komission turvallistamistoimia ne sisältävät.

6.1.1. Ilmastonmuutos talouden horjuttajana

Ensimmäisen vihreän kehityksen ohjelmasta nousevan ja ilmastonmuutosta koskevan hegemonisen turvallisuusdiskurssin olen nimennyt seuraavasti: Ilmastonmuutos talouden horjuttajana. Tässä hegemonisessa diskurssissa ilmastonmuutos määritellään eksistentiaalisesti uhkaksi taloudelle. Euroopan komission (2019, 23) mukaan ekologinen siirtymä muovaa globaaleja “taloudellisia, kaupallisia ja turvallisuusintressejä”, mikä haastaa useita valtioita ja yhteiskuntia. Turvallistamisen viitekohteena on pelkän unionin oman talouden lisäksi laajemmin globaali talous ja kaupankäynti. Vihreän kehityksen ohjelmalle leimallista on, että siinä käsitellään asioita globaalilla mittapuulla, sillä komission (2019, 2) mukaan ilmastonmuutoksen syyt ja ratkaisut ovat luonteeltaan globaaleja. Maailmanlaajuiseen intressiin ja näkökulmaan vetoaminen on myös komission turvallistamisessaan hyödyntämä retorinen tehokeino: näkökulman etäännyttäminen pelkistä komission omista intresseistä, luo siitä epäitsekään ja luotettavan kuvan yleisön silmissä (Jokinen 1999, 133–134).

Analyysini mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla on sekä universaaliyleisö että erityisyleisöjä. Turvallistamista koskevassa puheaktissa on huomioitava kohdeyleisön tietotaso ja konteksti, sillä siten yleisö on mahdollista vakuuttaa jonkin asian olevan eksistentiaalisesti uhattuna (Balzacq 2005, 173). Komissio (2019, 22) vetoaa ensinnäkin koko kansainväliseen yhteisöön: “Ilmastonmuutokseen ja ympäristön pilaantumiseen liittyvät maailmanlaajuiset haasteet edellyttävät maailmanlaajuisia toimia.” Vihreän kehityksen ohjelma on kaikkien vapaasti saatavissa ja tutustuttavissa internetissä, joten voidaan hyvin argumentoida, että ohjelmalla on yleisö, joka on luonteeltaan universaali. Komission pyrkimyksenä luultavasti on

vihreän kehityksen ohjelmalla kannustaa hallituksia toimimaan ilmastonmuutosta vastaan (Remling 2020), ja analyysini mukaan tässä talouteen kohdistuvan eksistentiaalisen uhan rooli on keskeinen.

Toisaalta maailmanlaajuisen universaaliyleisön ohella Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla on useita erityisyleisöjä, joita vihreän kehityksen ohjelmassa suoraan puhutellaan. Komissio (2019, 24) toteaa, että “[k]ansalaisten ja kaikkien sidosryhmien osallistuminen ja sitoutuminen on ratkaisevan tärkeää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman onnistumisen kannalta”. Yritysten ja elinkeinoelämän merkitys on ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssissa keskeinen. Komission puheenjohtaja von der Leyen (2019a) argumentoi:

Yritykset kyllä ymmärtävät, että planeettamme asettaa toiminnallemme rajat. Kaikenkokoisissa yrityksissä tiedostetaan, että yhteisestä kodistamme huolehtiminen kuuluu meille kaikille. Yritykset ovat myös hyvin tietoisia siitä, että jos ne nyt kykenevät kehittämään huomispäivän kestäviä ratkaisuja, ne saavat tulevaisuudessa etulyöntiaseman.

Turvallisuuden taloudellisella sektorilla esiintyvät diskurssit liittyvät tavallisesti esimerkiksi globaalin talouden toiminnasta aiheutuvaan epätasa-arvoon tai pelkoon talouden kriisiytymisestä (Buzan ym. 1998, 95–98). Myös ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssiin sisältyy komission argumentaatiota ilmastonmuutokseen kytkeytyvästä taloudellisesta epätasa-arvosta. Euroopan komission (2019, 6–7) mukaan energiaköyhyys on tällainen epätasa-arvoa aiheuttava riski: “Peruselintason takaamiseksi on kiinnitettävä huomiota energiaköyhyyden riskiin sellaisissa kotitalouksissa, joilla ei ole varaa keskeisiin energiapalveluihin.” Toisaalta vihreän kehityksen ohjelma ilmentää myös komission (2020b, 12) pelkoa kriisiytyvistä elinkeinoista ilmastonmuutoksen seurauksena: “Ilmastomuutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen aiheuttavat välittömiä ja pysyviä uhkia elintarviketurvalle ja elinkeinoille.”

Miten komissio sitten tarkalleen ottaen perustelee eri yleisöille ilmastonmuutoksen aiheuttamaa eksistentiaalista uhkaa taloudelle? Millaisia argumentteja se hyödyntää turvallistamistoimissaan? Turvallistamisessa ei nimittäin riitä, että turvallistaja vain nimeää eksistentiaalisen uhan, eli Euroopan komissio nimeää ilmastonmuutoksen uhan, vaan turvallistajan on otettava kantaa myös useisiin muihin tarkentaviin kysymyksiin: mikä uhka tarkalleen ottaen on ja mikä siinä on vaarallista, mitä pitäisi suojella, mitä toimenpiteitä tulisi käyttää uhkakuvaan vastaan ja kuka on oikeutettu viitekohteen suojelija. Näin ollen

turvallisuuden määrittely kokonaisuudessaan kattaa uhan, turvallistamisen viitekohteen, oikeutetun turvallisuusagentin sekä uhkaa vastaan käytettävien ja uhrattavissa olevien keinojen määrittelyn. (Baysal 2020, 14–15.)

Komission (2020a, 2) mukaan “[i]lmastonmuutos nopeuttaa luonnon tuhoutumista, koska se lisää kuivuutta, tulvia ja maastopaloja”. Komissio (2020a, 2–3) toteaa, että ilmastonmuutos kytkeytyy kiinteästi luonnon monimuotoisuutta koskevaan kriisiin, ja kertoo, että tämä monimuotoisuuden heikentyminen ja ekosysteemien sortuminen “uhkaavat taloutemme perustaa, ja toimimatta jättämisen kustannukset ovat korkeat ja niiden odotetaan edelleen nousevan”. Se (2020a, 1) perustelee ilmastonmuutoksen eksistentiaalista uhkaa taloudelle siten biodiversiteetin, luonnon ja talouden välisellä vahvalla kytköksellä:

Teollisuudenalat ja yritykset hyödyntävät geenejä, lajeja ja ekosysteemipalveluja kriittisinä tuotantopanoksina erityisesti lääkkeiden tuotannossa. Yli puolet maailman BKT:sta liittyy vahvasti luontoon ja sen tarjoamiin palveluihin, ja kolme keskeistä talouden alaa – rakentaminen, maatalous sekä elintarvikkeet ja juomat – ovat kaikki erittäin riippuvaisia siitä.

Komissio nimeää turvallistamisessaan tietyt talouden alat erityisen riskialttiiksi ja haluaa auttaa erityisesti näitä aloja oikeudenmukaisen siirtymän turvaamiseksi. Tällaisia aloja ovat sen mukaan alat, jotka ovat riippuvaisia fossiilista polttoaineista tai hiili-intensiivisistä prosesseista. (Euroopan komissio 2019, 17.) Komissio vaatii toimia kaupungeilta, alueilta, jäsenvaltioita, kansalaisjärjestöiltä, elinkeinoelämältä ja kuluttajilta (Euroopan komissio 2019, 2, 6). Se (2019, 16) näkee, että “[k]aikkien osapuolten, myös teollisuuden, olisi tehtävä yhteistyötä, jotta kansanterveyden ja ympäristönsuojelun parantaminen voitaisiin yhdistää EU:n kilpailukyvyyn parantamiseen maailmassa”.

Ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssin kohdalla Euroopan komissio (2019, 23) argumentoi siis edellä kuvatulla tavalla, että ilmastonmuutos uhkaa globaalia taloutta. Komissio vie turvallistamisargumentaatiotaan kuitenkin paljon pidemmälle, eikä vain tyydy laveasti kertomaan, että ilmastonmuutos uhkaa taloutta, vaan se kuvaa, miten tämä uhka voi konkreettisesti vaikuttaa tavallisiin ihmisiin. Komissio (2019, 24–25) toteaa, että “[i]hmiset ovat huolissaan työpaikoista, kotiensa lämmittämisestä ja rahojen riittämisestä”. Komission (2019, 10) mukaan jo tällä hetkellä “50 miljoonalla kuluttajalla ei ole varaa lämmittää asuntoaan riittävästi”. Ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssissa kyse on analyysini perusteella ennen kaikkea siitä, että ilmastonmuutoksen uhkaavat vaikutukset kohdistuvat talouteen ja

säteilevät sen toiminnan kautta kansalaisiin ja muihin tahoihin. Uhkana kansalaisille ovat esimerkiksi energiaköyhyys (Euroopan komissio 2019, 6) ja ruoan hintojen nousu (Euroopan komissio 2020b, 4–5). Uhkana yrityksille on esimerkiksi raaka-aineiden saatavuusongelmat (Euroopan komissio 2019, 9).

Tämä analyysini paljastama, ilmastonmuutoksen ja talouden toisiinsa kytkevä, turvallisuusdiskurssi ei ole varsinaisesti erityisen yllätyksellinen, sillä talouden ja ympäristöpolitiikan välillä on ollut unionissa kiinteä yhteys jo pitkään. Euroopan unionissa ympäristöpolitiikka on ollut perinteisesti voimakkaasti sidoksissa juuri talouteen. EU:n ympäristöpolitiikan edistäminen on usein merkinnyt käytännössä sisämarkkinoiden yhteisen normiston rakentamista. (Sairinen & Teräväinen 2017, 126.) Markkinoiden tehokkuuden turvaamiseksi on ollut tarpeen muodostaa esimerkiksi yhtenäiset päästörajat, jotta unionin sisälle ei synny saasteparatiiseja (Barnes & Barnes 2002; teoksessa Lindholm 2014, 306). Sisämarkkinat nousevat esiin myös vihreän kehityksen ohjelmassa. Komissio toteaa, että “maailman suurimpana sisämarkkina-alueena EU voi asettaa standardeja, joita sovelletaan globaaleissa arvoketjuissa” (Euroopan komissio 2019, 24). Näin ollen vihreän kehityksen ohjelman kohdalla kyse ei ole vain markkinastandardeista unionin sisällä, vaan komission tarkastelukulma on globaalimpi. Komission harjoittamassa turvallistamisessa unionin sisämarkkinat ovat samaan aikaan sekä uhattuina ilmastonmuutoksen takia että väline tähän uhkaan vastaamisessa. Toisaalta komissio (2019, 24) nimeää, että EU on maailman suurimpien sisämarkkinoiden ohella “maailman johtavia kehitysavun antajia”, eli myös kehitysapu nähdään välineenä ilmastonmuutoksen aiheuttamaan uhkaan vastaamisessa.

Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on ennen kaikkea “kasvustrategia, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta oikeudenmukainen ja vauras yhteiskunta, jonka talous on moderni, resurssitehokas ja kilpailukykyinen”, kuten ohjelmassa eksplisiittisesti todetaan (Euroopan komissio 2019, 2). Juuri tämä markkinatalouden ja ympäristöpolitiikan perustavanlaatuisen ja sisäänrakennettu yhteys tekee havainnoimastani Ilmastonmuutos talouden horjuttajana - diskurssista niin hegemonisen. Diskurssien välisiä valtasuhteita analysoidessa huomiota on kiinnitettävä siihen, kuinka itsestään selvänä ja vaihtoehdottomana jokin diskurssi esiintyy. Mitä vaihtoehdottomampi ja itsestään selvä diskurssi on, sitä hegemonisempi se on. (Jokinen & Juhila 2016, 77.) Tätä hegemonisuutta sekä talouden, turvallisuuden ja ympäristön vahvaa kytköstä ilmentää komission retoriikassa se, että ilmastonmuutoksesta puhutaan usein

tavallisesti talouteen liittyvin sanavalinnoin: esimerkiksi biodiversiteetin köyhtyminen (2020a, 2, 3, 7, 15, 19), luonnonpääoma (2019, 2, 14, 18) ja luonnon kasvu (2020a, 6). Koska unionissa talouden ja ympäristön kytkös on erittäin vahva (Sairinen & Teräväinen 2017, 126), on ymmärrettävää, että ilmastonmuutos uhkaa talouden toimintaa. Komissio kuvaa tätä uhkaa vakuuttavasti määrällistämällä, joka on yksi Jokisen (1999, 140–152) nimeämistä keinoista lisätä argumentin uskottavuutta ja vakuuttavuutta:

Maapallon ekosysteemipalvelujen väheneminen aiheutti vuosina 1997–2011 arviolta 3,5–18,5 biljoonan euron vuotuiset tappiot, jotka johtuivat maapeitteen muuttumisesta, ja maaperän huonontuminen arviolta 5,5–10,5 biljoonan euron vuotuiset tappiot. (Euroopan komissio 2020a, 3).

Huomionarvoista on, että tämän vahvan kytköksen vuoksi markkinatalouden rajoittamisen sijaan komissio esittää turvallistamisessaan ratkaisuna turvallisuusuhkaan lisää markkinaehtoisuutta ja kilpailua. Unionin markkinatalous on siis paitsi ilmastonmuutoksen aiheuttaman eksistentiaalisen uhan kohde myös väline uhkaan vastaamiseen. Komissio (2019, 2) hahmottaa taloutta välineellisesti, ja toteaa, että unionin on mahdollista hyödyntää “taloudellisia resurssejaan houkutellessaan naapureitaan ja kumppaneitaan mukaan kestävä kehityksen tielle”. Komissio haluaa vahvistaa kansainvälisiä hiilimarkkinoita, sillä se pitää niitä “keskeisenä välineenä, jolla voidaan taloudellisesti kannustaa ilmastotoimiin” (Euroopan komissio 2019, 22). Lisäksi se (2019, 24) haluaa tukea ympäristöystävällisten hyödykkeiden ja palvelujen kaupankäyntiä.

Ilmastonmuutos talouden horjuttajana -turvallisuusdiskurssi ilmentää ja ylläpitää siten vahvasti Euroopan unionin ympäristöhallinnan markkinaehtoisuutta. Buzanin (1991, 234–236) mukaan kapitalistiseen järjestelmään sisältyy aina jonkinasteista turvattomuutta, sillä siihen on sisäänrakennettu kilpailun logiikka toimijoiden välille. Edellä mainitusti Euroopan komissiolle kilpailun logiikka on kuitenkin keino ilmastonmuutoksen aiheuttaman eksistentiaalisen uhan ja turvallisuuskysymyksen ratkaisemiseen. Voitaisiinko siis laajemminkin ajatella, että toisin kuin Buzan argumentoi, kilpailu voi todellisuudessa myös toimia turvattomuutta vähentävänä logiikkana? Ainakin se on komission mukaan myös keino hyötyä ilmastonmuutoksesta: esimerkiksi biopohjainen kiertotalous voi synnyttää uusia työpaikkoja (Euroopan komissio 2020b, 6). Puheenjohtaja Ursula von der Leyenin (2019b) mukaan vihreän kehityksen ohjelmassa kyse on päästöjen vähentämisen lisäksi työpaikkojen syntymisestä ja innovaatioiden tukemisesta. Voidaan kuitenkin ajatella, että komission retoriikka

ilmastonmuutoksen tuomista mahdollisuuksista saattaa itse asiassa jopa heikentää komission turvallistamisargumentaation tehoa ilmastonmuutoksesta eksistentiaalisena uhkakuvana. Tällainen näkökulma on komission taholta kuitenkin looginen, sillä Hayesin ja Knox-Hayesin (2014, 90–91) mukaan unionissa on hahmotettu ilmastonmuutosta taloudellisena mahdollisuutena jo aiemminkin.

Komissio (2019, 7) peräänkuuluttaa oikeudenmukaisuutta vihreässä siirtymässä: “Siirtymä voi onnistua vain, jos se toteutetaan oikeudenmukaisella ja osallistavalla tavalla. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevat ovat kaikkein alttiimpia ilmastonmuutoksen ja ympäristön pilaantumisen haittavaikutuksille.” Se esittää oikeudenmukaisen siirtymän rahastoa siirtymän oikeudenmukaisuuden turvaamiseksi (Euroopan komissio 2019, 7). Oikeudenmukaisuuden arvo voidaan analyysini perusteella hahmottaa esisopimuksena komission ja vihreän kehityksen ohjelman yleisöjen kesken. Esisopimuksella viitataan johonkin teesiin, esimerkiksi arvoon tai faktaan, jonka sekä kielenkäyttäjät että yleisö hyväksyvät (Perelman 1996, 28–34). Komission (2019, 7) lisäksi siis myös laajempi kansainvälinen yleisö edellyttää oikeudenmukaisuutta ilmastonmuutokseen vastaamisessa – onhan Kivimaan ynnä muiden (2021, 2) mukaan vihreän siirtymän oikeudenmukaisuudesta maininta Pariisin ilmastopöytäkirjassa. Komissiolla ja vihreän kehityksen ohjelman yleisöillä ei kuitenkaan ole esisopimusta siitä, että ilmastonmuutosta torjutaan tehokkaimmin juuri markkinaehtoisin ratkaisuin. Tämän vuoksi komissio joutuu argumentoimaan niiden puolesta, myös turvallistamisretoriikkaa hyödyntäen.

Turvallistamalla voidaan hakea oikeutusta tulevalle toiminnalle (Vuori 2008, 79–81), ja komission turvallistamisen motiivina voidaan nähdä tulevien vihreän kehityksen ohjelmaan sisältyvien markkinaehtoisten toimien legitimointi. Unionin ympäristöpolitiikkaa on leimannut viimeisimpinä vuosikymmeninä siirtyminen normiohjauksesta taloudellisiin ja joustavampiin ohjauskeinoihin sekä pyrkimys hyödyntää markkinakeinoja ympäristöpolitiikan välineinä (Lindholm 2014, 308–309). Turvallistamisen avulla voidaan puolustaa ja vakauttaa jo olemassa olevaa hegemonista diskurssia (Rothe 2015, 63), ja komissio hyödyntää turvallistamista markkinaehtoisten ratkaisujen perustelemiseen. Sen (2020b, 18) tavoitteena on viedä eteenpäin “kattavia ja integroituja toimia, joista on hyötyä ihmisille, luonnolle ja taloudelliselle kasvulle”.

Ilmastonmuutoksen aiheuttaman uhan takia komissio argumentoi, että EU:n taloutta ja talouspolitiikkaa on muutettava. Vihreän kehityksen ohjelmaa koskevan tiedonannon toinen luku on nimetty hyvin selkeästi: “EU:n talouden muuttaminen kestävänsä tulevaisuuden takaamiseksi”. (Euroopan komissio 2019, 4.) Kuitenkin Ossewarden ja Ossewarde-Lowtoon (2020, 11) analysoivat, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelma vaalii perinteistä näkemystä teollisesta yhteiskunnasta ja ympäristönsuojelun sekä bruttokansantuotteen kasvun yhteensopivuudesta. Heidän mukaansa vihreän kehityksen ohjelma on keskiluokan elämäntapaa tukeva vihreä kasvuratkaisu. Myös oman analyysini perusteella vihreän kehityksen ohjelma pikemminkin ylläpitää unionin ympäristöhallinnan markkinaehtoisuutta kuin vähentää sitä. Unionin talouden uudistamisella komissio (2019, 18, 19, 23–24) viittaa esimerkiksi luonnonpääoman standardoitujen tilinpitokäytäntöjen uudistamiseen, verouudistuksiin, ja kauppapoliittisiin uudistuksiin, jotka eivät kuitenkaan perusteellisella tavalla muuta unionin taloudellisen järjestelmän logiikkaa. Laurentin (2021, 109) esittämän kritiikin mukaan vihreän kehityksen ohjelma tavoittelee talouskasvua kestävyuden ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kustannuksella, mikä tekee ohjelmasta epäjohdonmukaisen. Oman analyysini mukaan vihreän kehityksen ohjelma merkitsee ennen kaikkea loogista osaa unionin ympäristöpolitiikan integraation neljännelle vaiheelle, jolla Lindholmin (2014, 307) mukaan viitataan ennen kaikkea sisämarkkinoiden, talouskasvun ja ympäristöpolitiikan väliseen linkittyneisyyteen.

Keskeisenä ilmentymänä kilpailun logiikasta ja unionin ympäristöhallinnan markkinaehtoisesta ratkaisusta toimii unionin päästökauppajärjestelmä. Euroopan unionin päästökauppajärjestelmä eli EU ETS on suurikokoisin päästökauppajärjestelmä koko maapallolla (Euroopan tilintarkastustuomioistuin 2015, 14), ja kyseessä on työkalu unionin ilmastopoliittisten tavoitteiden edistämiseksi (Euroopan parlamentti 2022). Päästökauppajärjestelmän pohjaavana toimintaideana on, että päästöt vähenevät kustannustehokkaasti, kun järjestelmässä mukana olevat yritykset käyvät markkinoilla kauppaa päästöoikeuksista. Markkinoiden avulla päästövähennykset kohdentuvat aloille, joissa niitä on edullisinta tehdä. (Häikiö & Mikola 2014, 58.) Euroopan unionin päästökauppajärjestelmä kattaa noin 10 000 teollisuus- ja energiantuotantolaitosta ja noin 40 prosenttia unionin kaikista kasvihuonekaasupäästöistä (Euroopan parlamentti 2022). Vihreän kehityksen ohjelmassa komissio (2019, 11) haluaa laajentaa päästökauppaa esimerkiksi merenkulkuun ja näin ollen ylläpitää ja vahvistaa ympäristöhallinnan markkinaehtoisuutta. Ilmastonmuutoksen

turvallistamisen näkökulmasta päästökauppajärjestelmä edustaa ilmastonmuutoksen aiheuttaman eksistentiaalisen uhan vaikutusten lieventämistä laskennallisin toimenpitein (Diez ym. 2016, 17).

Ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssin puitteissa tapahtuvissa turvallistamistoimissa keskeistä on komission pyrkimys lieventää ilmastonmuutoksen aiheuttamaa uhkaa taloudelle. Turvallistamisprosessissa yleisö vakuutetaan muodostetusta turvallisuusmääritelmästä, joka sitten osana turvallistamisprosessia normalisoidaan ja vakiinnutetaan turvallisuuskäytäntöjen avulla. Päätöksentekijöiden, tässä tapauksessa komission, toiminnan tavoitteena on diskursiivisesti vakuuttaa yleisö turvallisuusmääritelmästänsä. Tässä ilmenee turvallistamisen luonne ylhäältä alaspäin tapahtuvana prosessina. Toisaalta myös erilaisilla turvallisuuden asiantuntijoilla on keskeinen rooli, sillä he auttavat käytäntöjensä myötä asian vakiinnuttamisessa, normalisoinnissa ja institutionalisoinnissa, mikä ilmentää turvallistamista myös alhaalta ylöspäin tapahtuvana prosessina. (Baysal 2020, 15–16.) Komissio vetoaakin asiantuntijoihin osana retoriikkaansa: kielenkäyttäjä voi vedota asiantuntijoihin tai konsensukseen ja vahvistaa näin luottamusta kielenkäyttäjää kohtaan (Jokinen 1999, 131–139; Potter 1996, 158–162). Se nostaa esiin esimerkiksi Euroopan innovaatio- ja teknologiainstituutin ja Euroopan innovaationeuvoston merkitystä (Euroopan komissio 2019, 20) ja toisaalta referoi hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) tutkimustyön tuloksia (Euroopan komissio 2019, 2). Ilmastonmuutoksen kaltaisia turvallisuusongelmia käsitellään usein asiantuntijalähtöisen poliittisen johtamisen kautta, ja erityisesti yhteistyötä vaativia turvallisuusongelmia käsitellään kansainvälisillä asiantuntijafoorumeilla demokraattisen valvonnan tai osallistumisen saavuttamattomissa (Rothe 2015, 65).

Analyysini mukaan komissio hyödyntää turvallistamisretoriikassaan kvasiloogisia argumentteja, todellisuuden rakenteeseen vetoavia argumentteja ja todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja. Toinen turvallistamisargumentaatioon kuuluva esisopimus on aiemmin mainitsemani oikeudenmukaisuuden arvon ohella yleisön kanssa jaettu tahtotila ilmastonmuutokseen vastaamiseen. Toisaalta esisopimuksena on myös ihmisten riittävästä elintasosta huolehtiminen. Ilman näiden esisopimusten yhteistä jaettua hyväksyntää komission turvallistaminen ei voi onnistua. Argumentaatioissa tavoitteena on näistä premisseistä käsin saavuttaa yleisön kanssa yhteinen jaettu hyväksyntä myös varsinaisille argumentaation kohteena oleville väitteille (Perelman 1996, 16–34). Erityisen paljon komissio hyödyntää

Ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssin puitteissa kvasiloogisia argumentteja, jotka vertautuvat matemaattisiin todistuksiin (Mt., 58–61) ja voivat pohjautua esimerkiksi mittoihin tai todennäköisyyksiin (Kuusisto 1998, 93). Argumentoidessaan ilmastonmuutoksen uhkaa taloudelle komissio hyödyntää täsmällisiä lukuja. Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen (2019c) havainnollistaa puheenvuorossaan ilmastonmuutoksen uhkaa taloudelle:

Jotkut sanovat, että tämän muutoksen kustannukset ovat liian korkeat. No, älkäämme koskaan unohtako, mikä toimimatta jättämisen hinta olisi. Se on nousussa vuosi vuodelta. Jokien tulvat maksavat kansalaisillemme yli 5 miljardia euroa vuosittain. Taloutemme menettää joka vuosi lähes 10 miljardia euroa kuivuuden vuoksi – ja viljelijät maksavat korkeimman hinnan. Ja tämä on vasta alkua. (Käännös T.K.)

Some say the cost of this transformation is too high. Well, let us never forget what the cost of nonaction would be. It is rising by the year. River flooding costs our citizens over EUR 5 billion annually. Every year our economy is losing almost EUR 10 billion due to droughts – and farmers pay the highest price. And this is only the beginning.

Komissio hyödyntää kuitenkin myös todellisuuden rakenteeseen vetoavia argumentteja, joita ovat esimerkiksi auktoriteettiin vetoaminen (Perelman 1996, 93–119). Biodiversiteettistrategian puitteissa se (2020a, 3, 9) vetoaa auktoriteettina muun muassa Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestö OECD:n dokumentteihin. Lisäksi komissio käyttää turvallistamisessaan todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja, joita ovat muun muassa metaforat ja esimerkit (Perelman 1996, 120–136). Komission (2019, 4) mukaan ilmastolailla turvataan, että “kaikki EU:n politiikat tukevat ilmastoneutraaliustavoitetta ja että kaikki alat kantavat kortensa kekoon”. Kortensa kekoon kantaminen on metafora. Esimerkkiä, joka on Perelmanin (1996, 120–136) mukaan myös yksi todellisuuden rakennetta muokkaavista argumenteista, komissio (2020a, 1) hyödyntää kertoessaan, kuinka taloudellisia mahdollisuuksia voidaan menettää, mikäli biodiversiteetistä ei huolehdi:

Biodiversiteetin säilymisestä voi olla välitöntä taloudellista hyötyä monille talouden aloille. Esimerkiksi merilajien kantojen säilyttäminen voisi lisätä kala- ja äyriäisteollisuuden vuotuisia voittoja yli 49 miljardilla eurolla, ja rannikoiden kosteikkojen suojele voisi tuoda vakuutuslalle vuosittain noin 50 miljardin euron säästöt vähentämällä tulvavahinkoja.

Edellä olen käsitellyt ensimmäistä vihreän kehityksen ohjelmasta nousevaa hegemonista ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuuskurssia ja avannut lukijalle sen sisältämiä turvallistamistoimia ja -retoriikkaa. Ennen seuraavan hegemonisen diskurssin käsitelyä on kuitenkin tarpeen vielä todeta, että kun ilmastonmuutos uhkaa unionin taloutta, voidaan sen

nähdä horjuttavan samalla myös unionin toiminnan ja rauhanomaisen yhteistyön perustaa. Voidaanhan taloudellinen yhteistyö hahmottaa unionin rauhan ja yhteistyön alkuperäisenä lähteenä (Ulkoministeriö 2023). Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen (2019c) on puheenvuorossaan nostanut esiin, kuinka vihreän kehityksen ohjelma vertautuu merkityksessään vuosikymmenten takaisin panostuksiin hiili- ja teräsyhteistyössä, joka Suomen ulkoministeriön (2023) mukaan oli keskeinen askel Euroopan rauhassa:

Seitsemänkymmentä vuotta sitten eurooppalaiset investoivat hiileen ja teräkseen. Ja siitä tuli historiallinen sovinto ja taloudellinen ihme. Nykyisin investoimme uusiutuviin energialähteisiin ja algoritmeihin. (Käännös T.K.)

Seventy years ago, Europeans invested in coal and steel. And it turned out to be a historic reconciliation, and an economic miracle. Today we are investing in renewables and algorithms.

Juuri tämän talouden perustavanlaatuisen merkityksen vuoksi, on ollut tärkeää kiinnittää tutkielmassani runsaasti analyttistä huomiota Ilmastonmuutos talouden horjuttajana - diskurssiin. Tälle diskurssia leimallista on ilmastonmuutoksen muodostama eksistentiaalinen uhka sekä unionin taloudelle että laajemmin globaalille taloudelle. Edellä olen kuvannut kattavasti sen sisältämiä turvallistamistoimia ja -retoriikkaa. Seuraavaksi käsittelemme vuorostaan toista analyysiini paljastamaa hegemonista turvallisuusdiskurssia, joka on nimeltään Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana. Siinä keskeistä on ilmastonmuutoksen muita turvallisuusuhkia katalysoiva vaikutus.

6.1.2. Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana

Ilmastonmuutos voidaan kuvata turvallisuusongelmana yhdistämällä se muihin uhkiin kuten väkivaltaiseen konfliktiin (Rothe 2015, 62). Juuri tästä on kyse toisessa vihreän kehityksen ohjelmasta nousevassa hegemonisessa turvallisuusdiskurssissa, jonka olen nimennyt seuraavasti: Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana. Tässä hegemonisessa diskurssissa ilmastonmuutos määrittyy Brownin ynnä muiden (2010, 4) kuvaaman viheliäisen ongelman mukaisena ongelmana, joka sitten yhdistyy muihin eri turvallisuuden uhkakuviin. Näin ilmastonmuutos voimistaa potentiaalisia uhkakuvia sekä unionin sisäisen että ulkoisen turvallisuuden saroilla. Tämä hegemoninen turvallisuusdiskurssi ilmentää analyysini perusteella komission käsitystä ilmastonmuutoksesta laaja-alaisena turvallisuuskysymyksenä, joka toimii katalyytin tavoin ja voimistaa muita turvallisuusuhkia.

Miten komissio tarkalleen ottaen argumentoi ilmastonmuutoksen luonnetta muiden uhkien voimistajana? Ensinnäkin se toteaa eksplisiittisesti, että "EU tunnustaa myös, että maailmanlaajuiset ilmasto- ja ympäristöhaasteet moninkertaistavat merkittävästi erilaisia uhkia ja aiheuttavat epävakautta". Komissio tuo esille, että ilmasto- ja ympäristökestävyyteen liittyvät haasteet voivat johtaa "konflikteihin, ruokaturvan heikkenemiseen tai pakkomuuttoon maiden sisällä tai välillä". Lisäksi se ilmaisee, että EU aikoo tehdä yhteistyötä kumppaneidensa kanssa, jotta näiltä riskeiltä vältyttäisiin. Komission mukaan ilmastopoliittiset ulottuvuudet on huomioitava unionin turvallisuus- ja puolustuspolitiikassa. (Euroopan komissio 2019, 23.) Ilmastonmuutos hahmottuu komissiolle siis selkeästi turvallisuuskysymyksenä.

Tässä hegemonisessa diskurssissa turvallistamisen viitekohteet asettuvat sekä unionin sisäisen että ulkoisen turvallisuuden alueille. Ruokaturvaa käsittelevän Pelloilta pöytään -strategian tiedoksiannossa (2020b, 12) komissio kertoo, kuinka "elintarvikeketjuun kohdistuu joka vuosi yhä suurempia uhkia, kuten toistuvat kuivuudet, tulvat, metsäpalot, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja uudet tuhoajat". Näkemys ilmastonmuutoksesta muiden uhkien moninkertaistajana ja erilaisten uhkien linkittyneisyydestä ilmenee komission turvallistamisretoriikassa varsinkin kriisipuheen kautta. Komissio (2020a, 1–4, 11, 14; 2020b, 2, 12) argumentoi erityisesti, kuinka Covid-19-pandemian myötä ymmärrys erilaisten uhkakuvien sekä kriisien välisestä yhteydestä ja merkittävydestä on kasvanut. Se (2020b, 2) toteaa Covid-19-pandemiasta:

Se on myös saanut meidät täysin tietoisiksi terveyden, ekosysteemien, toimitusketjujen, kulutustottumusten ja maapallon sietokyvyn välisistä suhteista. On selvää, että meidän on tehtävä paljon enemmän, jotta voimme pitää itsemme ja maapallon terveinä. Tämänhetkinen pandemia on vain yksi esimerkki. Kaiken aikaa lisääntyvät kuivuudet, tulvat, metsäpalot ja uudet tuhoajat ovat jatkuva muistutus siitä, että elintarvikejärjestelmämme on uhattuna ja siitä on tehtävä kestävämpi ja häiriönsietokykyisempi.

Lisäksi komissio (2020a, 1) toteaa:

Yhteiskuntien hyvinvointi ja selviytymiskyky riippuvat siitä, että luonnolla on riittävästi tilaa. Covid-19-pandemia on tehnyt luonnon suojelemisesta ja palauttamisesta entistä kiireellisempää. Pandemia lisää tietoisuutta oman terveytemme ja ekosysteemien terveyden välisistä yhteyksistä. Se osoittaa, että tarvitaan kestäviä toimitusketjuja ja kulutusmalleja, jotka eivät ylitä maapallon sietokyvyn rajoja.

Toisaalta ilmastonmuutoksen kytkeytyminen erilaisiin uhkakuviin ja niitä katalysoiva vaikutus ilmenee myös komission tarjoamien ratkaisujen kautta. Komissio (2020a, 2) toteaa selkeästi, että “[k]uten kriisit niin myös niitä koskevat ratkaisut kytkeytyvät toisiinsa”. Se esittää toimenpiteinä erilaisia uhkien arviointi- ja hallintajärjestelmiä, kuten liikenteenhallintajärjestelmien kehittämistä (Euroopan komissio 2019, 11) ja ilmasto- ja ympäristöriskien huomiointia ja hallintaa rahoitusjärjestelmässä (Euroopan komissio 2019, 19). Paitsi uhkakuvat ja ratkaisut, komission harjoittamassa retoriikassa myös vihreän kehityksen ohjelmasta aiheutuvat hyödyt kohdistuvat laaja-alaisesti koko ihmiskunnalle, onhan koko ihmiskunta ilmastonmuutoksen vuoksi uhattuna (Euroopan komissio 2020a, 2). Lisäksi von der Leyen (2019c) esimerkiksi argumentoi, kuinka ohjelman tarjoamat ratkaisut ilmastonmuutokseen hyödyttävät teollisuuden lisäksi maanviljelijöitä aina pohjoisesta etelään:

Siirtymä ei koske vain suurteollisuutta ja hiiltä. Se on tilaisuus maanviljelijöillemme – Pellolta pöytään -strategiamme avulla. Lapista Etelä-Italiaan kokonainen sukupolvi nuoria maanviljelijöitä löytää uudelleen perinteisiä viljelykasveja ja tuo uutta elämää maaseudullemme. (Käännös T.K.)

The transition is not just about big industry and coal. It is an opportunity for our farmers – with our Farm to Fork Strategy. From Lapland to Southern Italy, a whole generation of young farmers are rediscovering traditional crops and bringing new life to our countryside. (von der Leyen, 2019c.)

Remlingin (2020) mukaan ajatus ilmastonmuutoksesta muiden uhkien voimistajana on noussut jo aiemmissa eurooppalaisissa strategioissa ja politiikoissa: se ei ole siis uusi, vasta Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa kuvaava, diskurssi. Goodman ja Baudu (2023, 11) toteavat, että jo vuoden 2008 Euroopan komission julkaisussa “Climate Change and International Security Paper” puhutaan ilmastonmuutoksessa uhkien moninkertaistajana. Toisaalta tämä sama näkemys toistui heidän mukaansa samana vuonna myös toisessa dokumentissa nimeltään “EU contribution to the UN Secretary General’s Report on Climate Change and International Security”. Analyysini mukaan juuri tämä toistuvuus voimistaa tämän diskurssin hegemonisuutta. Tutkielmani analyysi asettuu tämän vuoksi tukemaan käsitystä turvallistamisesta ennen kaikkea prosessina. Turvallistamisessa on kyse diskursiivisen kamppailun prosesseista, ei yksittäisestä tapahtumasta tai hetkestä. Turvallistaminen ei ole yksittäinen puheakti tietyllä hetkellä, vaan se on jatkuvaa artikulaatiota diskursiivisissa kamppailuissa. Turvallistamisen onnistuminen vaatii, että myös muut jakavat ja jäsentävät uudelleen kyseisen asian turvallisuuskysymyksenä. (Rothe 2015, 61–62.) Euroopan komission

pyrkimyksenä on analyysini mukaan ylläpitää ja jatkaa ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuusartikulaatiotaan vihreän kehityksen ohjelman kautta osana jo aiemmin alkanutta turvallistamisprosessia. Voidaan sanoa, että turvallistamisen avulla pyritään rakentamaan poliittisen yhteisön suostumusta ja yhteistä tahtotilaa. Sen avulla voidaan puolustaa ja vakauttaa jo olemassa olevaa hegemonista diskurssia tai haastaa sitä. (Rothe 2015, 63.) Tässä tapauksessa kyse on jo olemassa olevan hegemonisen diskurssin vakauttamisesta.

Remlingin (2020) mukaan komissio esittää vihreän kehityksen ohjelmassa ilmastonmuutoksen uhkien moninkertaistajana luultavasti kannustaakseen hallituksia toimimaan ilmastonmuutosta vastaan. Huomionarvoista kuitenkin on, että tällainen näkemys ilmastonmuutoksesta uhkakatalyyttina voidaan mieltää myös ongelmalliseksi. Ongelmallisuus johtuu siitä, että se yksinkertaistaa liikaa monimutkaista kytköstä turvallisuuden ja ilmastonmuutoksen välillä. Ilmastonmuutoksen seuraukset riippuvat aina esimerkiksi paikallisista sosioekonomisista ja poliittisista olosuhteista. Seuraukset eivät ole ennalta määrättyjä, vaan ne ovat kytköksissä ihmisten toimintaan. Toiminta ja toimimatta jättäminen hallinnon eri tasoilla vaikuttavat siihen, onko seurauksena kasvavaa turvattomuutta vai ei. (Remling 2020.)

Toisaalta uhkakuviin tai riskeihin vetoaminen pohjustaa poliittista tarvetta uhan välttämiseksi tai torjumiseksi. Turvallistaminen voidaan nähdä keinona siirtää kysymys vapaan poliittisen harkinnan ulkopuolelle ja rajoittaa käytettävissä olevia poliittisia vaihtoehtoja. Poliittisiin debatteihin kuuluu aina turvallistamispyrkimyksiä, mutta ongelmalliseksi ne muotoutuvat, jos niitä ei lainkaan enää haasteta ja niiden varjolla ajetaan muutoin epäoikeutettua politiikkaa. (Diez ym. 2016, 16–17.) Tällainen turvallistamistoimien kautta tapahtuva linkittäminen muihin politiikan sektoreihin ja riskeihin voidaankin ajatella depolitisoitumisen edistämisenä. Turvallisuusdiskurssit voivat vaimentaa poliittisia vaihtoehtoja. Poliittiset vaatimukset ovat usein neuvoteltavissa, mutta kansakunnan selviytyminen ja koskemattomuus eivät ole. Muiden vaatimusten linkittäminen turvallisuuteen voi olla siis strategia depolitisoitumisen edistämiseen. (Rothe 2015, 65.) Itse Kööpenhaminan koulukunta havainnollistaa epäpoliittisten, poliittisten ja turvallistettujen asiakysymysten välistä suhdetta asteikon avulla. Asteikon keskelle voidaan sijoittaa politisoituneet asiakysymykset, vasempaan laitaan ei-politisoituneet ja oikeaan laitaan turvallistetut asiat. Epäpolitisoituneet asiat hoidetaan kokonaan poliittisen järjestelmän ulottumattomissa, kun taas poliittiset ongelmat kuuluvat poliittisen päätöksenteon piiriin. Puolestaan turvallistetut asiakysymykset ja uhat asteikon oikeassa reunassa edustavat

eräänlaisia dramaattisimmin politisoituneita asiakysymyksiä: niiden käsittely edellyttää erityislaatuista toimintaa. (Buzan ym. 1998, 23–25.)

Viheliäisille ongelmille ominaista on, että niihin kohdistuvien ratkaisujen myötä syntyy uusia ongelmia (Brown ym. 2010, 4). Poliitikot voivat haluta pitää tällaisia ongelmia politiikan ulkopuolella, sillä heitä ei motivoi rahan ja ajan käyttäminen mahdollisesti ylitsempääsemättömiin pirullisiin ongelmiin (Peters & Tarpey 2019, 234). Turvallistaminen voidaan nähdä keinona siirtää kysymys vapaan poliittisen harkinnan ulkopuolelle (Diez ym. 2016, 16–17). Toisaalta turvallistaminen voi olla myös tarpeellinen tapa nostaa jokin asia poliittiselle agendalle. Tällöin turvallistaminen näyttäytyy aloitteellisena liikkeenä, joka pikemminkin avaan kuin rajoittaa poliittista keskustelua. (Diez ym. 2016, 17.) Euroopan komissio on mielestäni toimija, joka ylhäältä alaspäin Euroopan vihreän kehityksen ohjelman puitteissa hakee turvallistamalla oikeutusta poliittisille toimille ja legitimizeettiä omalle asemalleen. Turvallistaminen Wæverin (1996, 106–107) mukaan tapahtuukin usein ylhäältä alaspäin dramaattisin sanankääntein. Vihreän kehityksen ohjelmaa leimaa analyysini mukaan dramaattisuus: heti ohjelmaa koskevan tiedonannon alussa ilmasto- ja ympäristöhaasteiden ratkaisemisen todetaan olevan “tämän sukupolven tärkein tehtävä” (Euroopan komissio 2019, 2).

Eckertin ja Kovalevskan (2021, 13) suorittaman analyysin mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman sanasto on luonteeltaan teknistä ja vaikeaa. Heidän mukaansa jargoniin tottumattomien on vaikeaa sisäistää tekstiä, joka on institutionalisoitunutta. Lisäksi sanojen ja käytettyjen fraasien merkitykset välitetään siten, että ne voimaannuttavat itse komissiota asiantuntijana, eivät yleisöä. Eckertin ja Kovalevskan mukaan vihreän kehityksen ohjelmassa käytetty kieli peräti estää avointa dialogia. Oman suorittamani analyysin mukaan vihreän kehityksen ohjelman kieli kieltämättä vaatii perehtyjältä tarkkanäköisyyttä ja paneutumista. Toisaalta myös esimerkiksi eurokriisin alussa komission viestintää arvosteltiin liian teknokraattiseksi. Unionin politiikan kuvaamisessa käytetään usein lyhenteitä sisältävää teknistä kieltä, vaikka yleisölle esimerkiksi pelkät unionin peruselementit ja päätöksenteko ovat monesti tuntemattomia. (Salla 2021, 211–212, 214.)

Toisaalta kuilu unionin kansalaisten ja instituutioiden välillä voi johtua myös muusta kuin komission teknisestä kielenkäytöstä. Hayes ja Knox-Hayes (2014, 96) nostavat esille unionin kansalaisten ja toimielinten välisen poliittisen kuilun, jolla he viittaavat siihen, että unioni on sekä poliittisesti että fyysisesti erillään pääosasta yleisöä. Heidän mukaansa tämä kuilu

tarkoittaa sitä, että unionin ilmastonmuutospolitiikan vastustajat voivat heikommin jarruttaa päätöksentekoa ja turvallistamiseen kytkeytyvää vallan keskittymistä. Eurokriisiä tutkineen Sallan (2021, 216) mukaan eurokriisi osoitti, että mikäli tavoitteena on toteuttaa unionissa nopeita uudistuksia, laajempi julkinen huomio on hidaste: unionin uudistuminen kriisien kautta on vaikuttavinta, kun se tehdään hiljaisuudessa. Salla kuitenkin täydentää, että demokratiavajeen vahvistuminen tai eurooppalaisen julkisuuden puute tuskin johtavat kestävään tulevaisuuteen integraation saralla. Hänen tutkimuksensa mukaan eurokriisistä muodostui kamppailu vallasta ja luottamuksesta sekä laajemmasta Eurooppa-ajatuksesta. Perustavanlaatuisia kysymyksiä Euroopan integraation tulevaisuudesta on noussut myös pakolais- ja COVID19-kriisien seurauksena. (Salla 2021, 216–217.)

Voitaneen ajatella, että ilmastonmuutos ja kamppailu sitä koskevista diskursseista ovat myös perustavanlaatuisia kysymyksiä, jotka herättävät kysymyksiä Euroopan integraation tulevaisuudesta. Mielestäni tähän keskusteluun olisi kaikkien tärkeää päästä osallistumaan, joten on tärkeää kiinnittää huomiota tapoihin puhua ilmastonmuutoksesta. Keskustelun on mahdollistettava mahdollisimman suuri inklusiivisuus. Ilmastonmuutoksen turvallistaminen ei saa vesittää unionin ympäristöpolitiikan linjaa kansalaisten mahdollisuudesta osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon. Tätä mahdollisuutta turvataan Kurrerin ja Lipcaneanun (2023) mukaan Århusin yleissopimuksella, jonka unioni ja sen kaikki jäsenmaat ovat hyväksyneet. Heidän mukaansa kyseisessä sopimuksessa taataan EU-kansalaisille oikeus saada viranomaisten hallussa olevaa ympäristöä koskevaa informaatiota, osallistua ympäristöaiheita koskevaan päätöksentekoon ja hyödyntää oikeudellisia suojakeinoja, mikäli näitä oikeuksia ei noudateta. Ilmastonmuutoksen turvallistaminen ei saisikaan siirtää ilmastonmuutospolitiikkaa demokraattisen poliittisen päätöksenteon ja debatin ulkopuolelle. Uhkien moninkertaistumista nostavan ja valtioiden kansallista turvallisuutta korostavan kielenkäytön sijaan Remling (2020) esittää ihmiskeskeisempää lähestymistapaa. Hänen mukaansa tärkeää olisi, että ihmiset valtioiden sijaan olisivat ilmastoturvallisuudesta käytävän keskustelun keskiössä. Remlingin mukaan ihmisten turvallisuutta koskeva lähestymistapa tekisi keskustelusta konkreettisemmän, mahdollistaisi erilaisia poliittisia vaihtoehtoja ja johtaisi kansainvälistä keskustelua rakentavampaan suuntaan.

Edellä olen käsittellyt toista vihreän kehityksen ohjelmasta nousevaa hegemonista ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuusdiskurssia, joka on nimeltään Viheliäinen katalyytti –

ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana. Tälle diskurssille keskeistä on ilmastonmuutoksen muita turvallisuusuhkia katalysoiva vaikutus. Seuraavaksi käsitelen vielä kolmatta ja viimeistä analyysiini paljastamaa hegemonista turvallisuusdiskurssia. Sen olen nimennyt seuraavasti: Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja. Tässä hegemonisessa diskurssissa keskeistä on, että ilmastonmuutos muodostaa eksistentiaalisen turvallisuusuhan koko ihmiskunnalle, maapallolle ja sen elämälle.

6.1.3. Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja

Kolmannen analyysini paljastaman hegemonisen turvallisuusdiskurssin olen nimennyt ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantajaksi. Tässä hegemonisessa turvallisuusdiskurssissa Euroopan komissio määrittelee ilmastonmuutoksen eksistentiaalisesti turvallisuusuhkaksi ihmiskunnalle, maapallolle ja sen elämälle. Planetaarisen tason diskursseille ominaista on, että niissä painottuvat ihmislajin olemassaolon riippuvuus ympäröivästä ekosysteemistä (Diez ym. 2016, 34). Komission (2020b, 2) turvallistamisargumentoinnissa todetaankin, että ”ihmisten, yhteiskuntien ja maapallon terveys liittyvät erottamattomasti toisiinsa”. Sen (2020a, 1) retoriikassa painottuu hyvin selkeästi ihmiskunnan riippuvuus luonnon monimuotoisuudesta ja maapallon ekosysteemistä:

Me ihmiset olemme osa tätä luonnonkirjon kokonaisuutta ja täysin riippuvaisia siitä, sillä se on edellytyksenä sille, että saamme ruokaa ja puhdasta juomavettä ja voimme hengittää puhdasta ilmaa. Luonto on yhtä tärkeä ihmisten henkiselle ja fyysiselle hyvinvoinnille kuin yhteiskuntamme kyvyllä selviytyä maailmanlaajuisista muutoksista, terveysuhkista ja katastrofeista. Luonto on elintärkeä ihmisille.

Mielenkiintoisella tavalla luonto merkitsee siten komission retoriikassa sekä ilmastonmuutoksen eksistentiaalista uhkaa että ratkaisevaa osaa globaaleista mullistuksista selviämässä. Komissio (2020b, 2) puhuttelee yleisöjä: ”On selvää, että meidän on tehtävä paljon enemmän, jotta voimme pitää itsemme ja maapallon terveinä.” Turvallistamisen viitekohteina ovat siten ihmiset ja koko maapallo. Komissio (2019, 2) argumentoi: ”Maapallon kahdeksasta miljoonasta lajista miljoona on vaarassa kuolla sukupuuttoon. Metsät ja valtameret pilaantuvat ja tuhoutuvat.” Näitä väitteitä se perustelee viittaamalla muun muassa hallitustenvälisen ilmastonmuutospaneelin (IPCC) raporttiin. Tällainen asiantuntijaan vetoaminen on retorinen keino, jolla voidaan vahvistaa luottamusta kielenkäyttäjää kohtaan (Jokinen 1999, 131–139; Potter 1996, 158–162). Planetaarista turvallisuusdiskurssia käsitellään usein juuri ilmastohuippukokouksissa ja IPCC:n raporteissa (Diez ym. 2016, 23).

IPCC:n lisäksi myös ilmastohuippukokouksilla ja -konventioilla on keskeinen merkitys komission turvallistamisargumentaatioissa. Komission (2019, 3) mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma edustaa YK:n Agenda 2030 toimeenpanemista. Toisaalta komission (2019, 22) tavoitteena on edistää sitä, että EU ylläpitää Pariisin sopimuksen merkitystä kansainvälisesti. Voidaan argumentoida, että Euroopan unionilla on ollut keskeinen rooli merkittävien kansainvälisten sopimusten kuten Agenda 2030:n, Pariisin ilmastopöytäkirjan ja Sendain kehityksen edistämiseksi. (Kurrer & Lipcaneanu 2023.) Verrattuna turvallisuusdiskursseihin, jotka esittävät paikallisen ja selkeämmän turvallisuusviitekohteen, planetaaristen turvallisuusdiskurssien haasteena kuitenkin on, että niiden on todellisuudessa haastavaa herättää huomiota ja saada laaja-alaista hyväksyntää. Toistuvasti epäonnistuneet maailmanlaajuiset ilmastoneuvottelut ilmentävät planetaarisen lähestymistavan haasteellisuutta. (Diez ym. 2016, 34.)

Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja -diskurssissa turvallistamisen viitekohteenä on maapallon ja sen elämän ohella selkeästi myös koko ihmiskunta. Komission puheenjohtaja von der Leyenin (2019a) mukaan ilmastonmuutoksen seurauksena ihmiskunta on "olemassaoloamme uhkaavan perustavanlaatuisen uhan edessä". Lisäksi komissio (2020a, 2) toteaa eksplisiittisesti, että ekosysteemien romahtaminen on merkittävimpiä ihmiskuntaan kohdistuvia uhkia. Koko ihmiskuntaa koskevassa argumentaatioissa korostuu analyysini mukaan sukupolviajattelu: fokuksessa on myös tulevat sukupolvet (Euroopan komissio 2019, 26; Euroopan komissio 2020a, 25; von der Leyen 2019c). Toisaalta retoriikassa nousee kiireellisyyden painottaminen. Komission (2019, 7) mukaan teollisuuden uudistaminen vie aikaa, ja jotta ilmastotavoitteeseen voidaan päästä vuoteen 2050 mennessä, päätöksenteon ja toimenpiteiden on tapahduttava viiden vuoden sisällä. Remlingin (2020) mukaan ilmastonmuutoksen kuvaaminen kansainvälisenä turvallisuusuhkana saattaa todella synnyttää kiireellisyyden tunnetta ja saada kannatusta poliittisesti konservatiivisempien yleisöjen keskuudessa. Von der Leyen (2019a) haluaa retoriikallaan tuoda esiin kiireellisyyttä ja kannustaa toimiin: "Työtä riittää seuraavallekin sukupolvelle, mutta muutos on käynnistettävä nyt."

Planetaarisen tason diskursseille ominaista on, että ne vaativat riskejä luovien toimintojen uudistamista (Diez ym. 2016, 34). Myös tällainen näkemys perustavanlaatuisen uudistumisen tarpeesta nousee esille havainnoimani Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja

-diskurssin puitteissa. Komission puheenjohtaja von der Leyenin (2019c) mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelman motivaattorina on planeettamme ja sen elämä. Vihreän kehityksen ohjelman hän argumentoi antavan enemmän kuin ottavan. Von der Leyen toteaa puheenvuorossaan selkeästi:

Haluamme suojella planeettaamme. Toivotamme tervetulleeksi tuotantomenetelmien muutoksen. (Käännös T.K.)

We want to protect our planet. We welcome the change in production procedures. (von der Leyen 2019c.)

Von der Leyen (2019c) kuvaa planeettaamme ja sen elämää uhkaavan taloudellisen toiminnan uudistamista:

Ja Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa on kyse taloutemme ja planeettamme yhteensovittamisesta, tuotantotavan ja kulutuksen yhteensovittamisesta planeettamme kanssa ja sen ympäristön kunnioittamisesta, jossa elämme. Se on Euroopan vihreän kehityksen ohjelman ydin. (Käännös T.K.)

And the European Green Deal is about reconciling our economy with our planet, reconciling the way we produce, the way we consume with our planet and respecting the environment we live in. That is the core of the European Green Deal. (von der Leyen 2019c.)

Komission (2019, 22) turvallistamisessa vaaditaan toimia koko kansainväliseltä yhteisöltä ilmastohaasteeseen vastaamiseksi. Muiden toimijoiden roolin merkitystä se (2019, 22) perustelee toteamalla, että "EU:n osuus päästöistä maailmassa vähenee, joten muiden alueiden vastaavat toimet ja lisäponnistelut ovat ratkaisevan tärkeitä, jotta maailmanlaajuiseen ilmastohaasteeseen voidaan vastata tarkoituksenmukaisesti". Leimallista tälle diskurssille kuitenkin on, että komissio vaatii juuri EU:lta globaalia aloitteellisuutta ja edelläkävijyyttä planetaarisen turvallisuuden edistämiseksi. Vihreän kehityksen ohjelmaa koskevan komission tiedonannon (2019, 22) kolmas luku on selkeästi nimetty "EU EDELLÄKÄVIJÄNÄ". Komissio (2019, 22) linjaa, että EU paneutuu voimistamaan vihreän kehityksen diplomatiaa, "jossa keskitytään vakuuttamaan muut ja tukemaan niitä, jotta ne tekisivät oman osuutensa kestävämmän kehityksen edistämiseksi". Komissio (2019, 2) argumentoi, että "EU johtaa jatkossakin kansainvälisiä ponnisteluja, ja se haluaa liittoutua samanmielisten kanssa".

Planetaarisella tasolla uhkia ovat korkeat hiilidioksiditasot sekä ilmakehässä tapahtuvat muutokset ihmisen toiminnan tai erilaisten käytäntöjen takia. Planetaarisen tason diskurssiin

voi kuulua konkreettisten, välittömien ja suhteellisen jyrkkien toimenpiteiden esittäminen, jotta planeetan turvallisuutta mahdollisesti vahingoittava ihmisen toiminta loppuisi. Toisaalta voidaan esittää vähemmän äärimmäisiä ja välittömiä toimenpiteitä, mikäli tavoitteena ei ole uhan täydellinen hävittäminen, vaan turvallisuusriskin hallinta siten, että säilyy siedettävällä tasolla. (Diez ym. 2016, 23–24.) Analyysini mukaan Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja -diskurssin puitteissa komissio painottaa ilmastonmuutoksen selkeitä ja jo nähtävissä olevia seurauksia. Komissio (2020a, 2) kertoo, miten ilmastonmuutos muiden tekijöiden ohella aiheuttaa luonnon monimuotoisuuden heikentymistä:

Muutos on nähtävissä kaikkialla: betonilohkareet valtaavat viheralueita, erämaat katoavat silmiemme edessä ja lajien, joita uhkaa sukupuutto, määrä on suurempi kuin koskaan aikaisemmin. Viimeisten 40 vuoden aikana maailman luonnonvaraisen kasviston ja eläimistön määrä on pienentynyt 60 prosenttia ihmisen toiminnan seurauksena. Lisäksi lähes kolme neljäsosaa maapallon pinta-alasta on muunnettu uuteen käyttötarkoitukseen, mikä on ennestään pienentänyt luonnolle jäävää tilaa maapallolla.

Komissio (2020a, 25) peräänkuuluttaa luonnon monimuotoisuuden suojelemista ja ennallistamista, sillä se on sen mukaan elämän jatkuvuuden turvaamisessa yksinomainen tapa. Planetaariselle vaaradiskurssille ominaista onkin, että siinä ehjää biologista monimuotoisuutta lähestytään tärkeänä hyödykkeenä (Diez ym. 2016, 23).

Kuten edellä totesin, komissio painottaa tämän hegemonisen diskurssin kohdalla ilmastonmuutoksen selkeitä ja jo nähtävissä olevia seurauksia. Tämä viestii siitä, että komissio hyödyntää turvallistamisessaan erityisesti uhkaamisen strategiaa. Nimittäin Diez kumppaneineen erottavat toisistaan riskifikaation (eng. riskification) ja uhkaamisen (eng. threatification) erilaisina turvallistamisen strategioina. Riskifikaatiossa uhkakuvat itsessään eivät ole kovin selvästi tunnistettavia, vaan niitä on vaikeampi ymmärtää ja paikantaa kuin uhkaamisessa. Riskifikaatiossa turvallistamisen viitekohteita, esimerkiksi kohdistuuko uhkakuva yksilöihin tai kokonaiseen kansakuntaan, on myös hankalampi tunnistaa verrattuna uhkaamiseen, jossa turvallistamisen viitekohde on selkeämpi. Lisäksi aikahorisontti on riskifikaatiossa epämääräisempi: uhkakuvan toteutumisen seurauksia ei esitetä turvallistamisessa välittöminä kuten uhkaamisessa tehdään, vaan niiden esitetään toteutuvan vasta kauempana tulevaisuudessa ilman selkeää aikarajaa. (Diez ym. 2016, 13–17.)

Riskifikaation ja uhkaamisen turvallistamisstrategiat eroavat toisistaan myös siinä, millaisia poikkeuksellisia toimenpiteitä turvallistamisella pyritään oikeuttamaan. Ilmastonmuutoksen puitteissa turvallistamisen oikeuttamat poikkeukselliset toimenpiteet voivat olla erilaisia sopeutumisstrategioita. Mikäli sopeutumisstrategian tavoitteena on vahvistaa väestön resilienssiä toteutuvaa uhkakuvaa vastaan, kyseessä on riskifikaatioon liittyvä poikkeuksellinen toimenpide. Mikäli sopeutumisstrategian tavoitteena on pitää uhka poissa ja valmistautua puolustautumaan sitä vastaan, kyseessä on uhkaamiseen liittyvä poikkeuksellisen toimenpide. (Diez ym. 2016, 15–17.) Analyysini perusteella komission argumentaatiossa painottuu pyrkimys toimia pikaisesti lopullista uhkaa vastaan, vaikka ilmastonmuutoksen uhkakuvia on jo toteutunut. Ratkaisuna ilmastonmuutoksen aiheuttamaan planetaariseen uhkaan komissio (2019, 2) pitää koko Euroopan vihreän kehityksen ohjelman muodostamaa kokonaisuutta. Se hyödyntää Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja -diskurssin puitteissa tapahtuvassa turvallistamisretoriikassaan kvasiloogisia argumentteja, todellisuuden rakenteeseen vetoavia argumentteja ja todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja.

6.2. Turvallistamisen motiivit

Ei ole suinkaan merkityksetöntä, mitkä diskurssit saavat määräävän position suhteessa muihin (Jokinen & Juhila 2016, 88), sillä usein tällä on perusteellisempia yhteiskunnallisia vaikutuksia, ei siis pelkästään seurauksia vain diskurssien välittömässä kontekstissa (Fiske ym. 1992, 14; Parker 1992, 118). Voidaan siis ajatella, että primääriaineistosta analyysini perusteella paljastuneilla hegemonisilla diskursseilla on laajempia vaikutuksia Euroopan unionin, mahdollisesti koko maailman, puitteissa. Erilaiset käsitykset ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden suhteesta legitimoivat erilaisia käytäntöjä, jotka voivat paljon vaikuttaa ilmastonmuutosta koskevaan politiikkaan ja käytäntöihin (McDonald 2013, 49). Vaikutukset unionissa voivat olla laaja-alaisia, sillä vuoden 1999 Amsterdamin sopimuksen seurauksena ympäristönsuojelu on huomioitava kokonaisvaltaisesti kaikilla unionin politiikan sektoreilla (Euroopan parlamentti 2020). Ilmastonmuutoksen turvallistaminen on osa taistelua ilmastonmuutoksen torjumisesta (Diez ym. 2016, 153).

Tämän takia haluan syventyä vielä analysoimaan tutkimukseni paljastamien hegemonisten diskurssien laajempia ideologisia seurauksia. Näin tekemällä on mahdollista aikaansaada kattavampaa tutkimusta. (Fiske ym. 1992, 14; Parker 1992, 118.) Toisin sanoen, syvennän

analyysiani myös Jokisen ja Juhilan (2016, 75) esittelemän valtasuhteita paljastavan diskurssianalyysin tasolle neljä. Jokisen ja Juhilan (Mt., 88) mukaan diskurssianalyysissa on toisinaan tarpeen kritisoida, jopa vastustaa, sellaisia diskursseja, jotka edistävät alistamista. Hegemonisilla diskursseilla voi olla kuitenkin negatiivisten seurausten sijaan myös positiivisia ideologisia seurauksia (Parker 1992, 19). Toisin sanoen hegemoninen diskurssi voi saada aikaan sekä hyviä että huonoja ideologisia vaikutuksia (Jokinen & Juhila 2016, 88). Varsinkin sosiologisessa lähestymistavassa turvallistamiseen korostuu puheaktin perlokutiivinen merkitys eli se, millaisia yhteiskuntaan ja kohdeyleisöön vaikuttavia seurauksia tällä puheaktilla on (Balzacq 2011, 4–5, 19–22).

Miten erilaisten hegemonisten diskurssien potentiaalisia ideologisia vaikutuksia on sitten mahdollista analysoida? Kyse on spekulatiivisesta päättelystä, jossa aineistosta ponnistaen pohditaan, mitä kaikkea määräävässä asemassa oleva diskurssi voi potentiaalisesti legitimoida (Jokinen & Juhila 2016, 88). Aineistoa analysoidessa keskeistä on pohtia, millaiseen viitekehukseen kielenkäyttö kuuluu. Nimenomaisesti tällä puheen laajemmalla kokonaisuudella on merkitystä. Myös esimerkiksi kauniilla puheella voidaan pitää yllä epätasa-arvoa. (Wetherell & Potter 1992, 56, 70–71.)

Mikä on siis tämä laajempi viitekehys, johon komission turvallistamispyrkimykset asettuvat? Mitä kaikkea komissio pyrkii turvallistamalla saavuttamaan? Toisin sanoen, kyse on tutkielmani tutkimuskysymyksestä:

2) Miksi Euroopan komissio turvallistaa ilmastonmuutosta?

Turvallisuutta voidaan hyödyntää erilaisten poliittisten päämäärien saavuttamiseen. Taustalla voi olla useampia erilaisia tavoitteita: tulevien toimien legitimointi, jonkin asian saaminen päätöksenteon agendalle, pelotteen muodostaminen, kontrolli, menneiden tekojen legitimointi tai tietyn asian turvallisuusstatuksen toisintaminen. (Vuori 2008, 76–77.) Kun turvallistamisen motiivina on turvallistajan tulevan toiminnan legitimointi, tavoitteena on oikeuttaa sellaista toimintaa, jota yleisö eli esimerkiksi äänestäjät, toimittajat tai kilpailevat ryhmät muutoin pitäisivät epälegitiiminä. Turvallistava taho on poliittinen päätöksentekijä tai hänen edustajansa, joka turvallistamalla hakee oikeutusta tulevalle toiminnalle, sillä hän ei voi väkisin pakottaa yleisöä taakseen. (Vuori 2008, 79–81.) Toisaalta turvallistamisen päämääränä voi olla myös menneiden toimien legitimointi, jolloin turvallistavan toimijan pyrkimyksenä on vakuuttaa yleisö

siitä, että hänen aiempi poikkeuksellinen toimintansa oli oikeutettua akuutin ja relevantin uhan torjumisen takia. Turvallistamisen motiivina on legitimoida aiempi toiminta yleisölle, joka arvioi toiminnan hyväksyttävyyttä. Aiemman toiminnan legitimoiminnin lisäksi turvallistaja voi pyrkiä asioiden toistamiseen ja ylläpitämiseen turvallisuuskysymyksinä. (Vuori 2008, 83–85.)

Turvallistamisen motiivina saattaa olla tulevan tai menneen toiminnan legitimoiminnin sijaan pyrkimys torjua jotakin uhkakuvaa pelotteen avulla. Tällöin turvallistamisen yleisö, esimerkiksi toinen valtio tai separatistiryhmä, on samalla turvallistamisessa esitetty uhka. Turvallistamalla pyritään rakentamaan pelotevaikutus, joka voi estää uhan toteutumisen ilman, että poikkeuksellisiin toimenpiteisiin tarvitsee tosiasiallisesti edes ryhtyä, sillä pelkkä varoitus niistä voi riittää. Edellytyksenä on, että turvallistaja on positiossa, jossa hän voi vedota auktoriteettiinsa, eli esimerkiksi valtiojohtaja. (Vuori 2008, 81.) Sen sijaan, mikäli turvallistamisen motiivina on jonkin asian nostaminen päätöksenteon agendalle, pyrkimyksenä on vakuuttaa päätöksentekijät uhkakuvan kiireellisyydestä, jotta he nostaisivat asian päätöksentekoon ja toteuttaisivat ehdotetut toimenpiteet. Näin ollen turvallistajan, esimerkiksi tutkijan, poliitikon tai toimittajan, päämääränä on saada kuulija tekemään turvallistajan haluamia asioita. Turvallistaja voi esimerkiksi suositella, ehdottaa, pyytää, valittaa tai vaatia päätöksentekijöitä ryhtymään toimiin. (Vuori 2008, 77–78.) Jos turvallistamisen motiivina on kontrolli, turvallistajan päämääränä on saada yleisö toteuttamaan hänen vaatimiaan tekoja tai pidättäytymään tietystä toiminnasta jonkin turvallisuusuhan torjumisen vuoksi. Turvallistaja on muodollisessa asemassa, ja hän voi antaa pakottavia ohjeita alaisuudessaan oleville tahoille, esimerkiksi valtion kansalaisille tai puolueen jäsenille. (Vuori 2008, 88.)

Suorittamani vihreän kehityksen ohjelman analyysiin perusteella erityisesti painottuvat komission pyrkimykset legitimoida unionin tulevaa ympäristö- ja ilmastopoliittista toimintaa. Tutkielmani puitteissa voin mielekkäästi tarkastella erittäin laaja-alaista kokonaisuutta vain rajatun aineiston kautta, mutta suorittamani analyysi puoltaa näkemystä, jonka mukaan komission harjoittaman ilmastomuutoksen turvallistamisen motiivina on pyrkiä legitimoimaan Euroopan ympäristö- ja ilmastopoliittista integraatiota. Nugentin ja Rhinardin (2019, 204–208) mukaan integraation edistäminen ja siten poliittinen rooli ovat ominaisia komissiolle jo EU:n perussopimusten perusteella. Kriisit, jollaiseksi ilmastomuutos voidaan mielestäni mieltää, voivat toimia unionin integraatiota sysäävinä tekijöinä (Ojanen 2020, 129–131). Analyysini tukee näkemystä, että komissio pyrkii ilmastomuutosta turvallistamalla lisäksi

argumentoimaan ja legitimoimaan Euroopan unionin globaalia ilmastojohtajan roolia suhteessa muihin kansainvälisen politiikan toimijoihin. Seuraavaksi käsittelemme tarkemmin näitä kahta analyysini paljastamaa turvallistamisen motiivia.

6.2.1. Integraation legitimointi eurooppalaiselle yleisölle

Ilmastonmuutos on ollut erityisen tärkeä Euroopan integraatiota kiihdyttänyt poliittinen teema. 2000-luvun puolivälissä esimerkiksi Ranskassa ja Alankomaissa hylättiin sopimus Euroopan perustuslaista, ja Euroopan integraatioprojektiin kohdistui kritiikkiä. Voidaan argumentoida, että tämän integraatioprosessin kohtaaman vastatuulen vuoksi unionissa haluttiin keskittyä ilmastonmuutoksen kaltaisiin konkreettisiin ongelmiin, joiden ratkaisemisella voitaisiin osoittaa unionin toimintakykyä. Näin ollen voidaan sanoa, että ilmastonmuutos on toiminut eräänlaisena Euroopan integraation pelastajana. (Van Schaik & Schunz 2012, 177.) Myös Oberthür ja Roche Kelly (2008, 43) argumentoivat, että juuri ilmastopoliittikkaa on käytetty historiassa unionin integraation vauhdittajana. Eurobarometri-kyselyissä kansalaiset ovat osoittaneet vahvaa tukea ympäristön suojelemiselle, ja eurooppalaiset instituutiot ovat vahvistaneet oman asemansa legitimitettiin nostamalla ilmastonmuutoksen eurooppalaisen integraatioprosessiin ytimeen (Oberthür & Roche Kelly 2008, 43).

Euroopan komission motiivina voidaan nähdä halu ylläpitää ja vahvistaa käsitystä ilmastonmuutoksesta turvallisuuskysymyksenä. Kun ilmastonmuutos hahmottuu taloutta, ihmiskuntaa ja koko maapalloa uhkaavana kriittisenä turvallisuuskysymyksenä, jonka ratkaisemiseen unionia kipeästi tarvitaan, voidaan hyvin konkreettisesti perustella kaikille unionin kansalaisille ja jäsenvaltioille Euroopan unionin merkitystä ja toimintaa. Turvallistaminen on jatkuvaa artikulaatiota diskursiivisissa kamppailuissa, ja sen onnistuminen vaatii, että myös muut jakavat ja jäsentävät uudelleen asian turvallisuuskysymyksenä. Aiemmin mainitusti turvallistamisen avulla voidaan tavoitella poliittisen yhteisön suostumusta ja yhteistä tahtotilaa. Sen avulla voidaan puolustaa ja vakauttaa jo olemassa olevaa hegemonista diskurssia tai haastaa sitä. (Rothe 2015, 61–63.) Tutkielmani aiheen tapauksessa komission motiivina voidaan hahmottaa pyrkimys ylläpitää unionin poliittisen yhteisön suostumusta ympäristö- ja ilmastopoliittiselle integraatiolle ja hyväksyntää EU:n toiminnalle. Näin unioni voi jouhevammin toteuttaa tavoitteitaan eli komission (2020b, 18) mainitsemia ”kattavia ja integroituja toimia, joista on hyötyä ihmisille, luonnolle ja taloudelliselle kasvulle”. Jotta Euroopan vihreän kehityksen ohjelman sisältö voi toteutua, on sen saatava osakseen tukea

jäsenvaltioissa (Weko 2021, 1). Mikäli vihreän kehityksen ohjelmaa ei koeta jäsenvaltioissa laajalti oikeudenmukaiseksi ja unionin asemaa legitimiiksi, vaarantuu arvioni mukaan tarvittavien ilmastotoimien toteuttaminen.

Komissio (2019, 2) itse toteaa, että vihreän kehityksen ohjelman kohdalla pelissä on unionin toiminnan hyväksyttävyyys: "Koska siirtymä tuo mukanaan huomattavia muutoksia, aktiivinen julkinen osallistuminen ja luottamus siirtymään on ensiarvoisen tärkeää, jotta valitut politiikat toimivat ja saavat hyväksynnän." Von der Leyen (2019c) painottaa, että vihreän kehityksen ohjelmassa kyse on kansalaisten odotuksiin vastaamisesta:

Annamme parhaamme, kun olemme rohkeita ja tähtäämme korkealle. Euroopan vihreän kehityksen ohjelmalla tähtäämme korkealle. Eurooppalaiset kutsuvat meitä ajamaan muutosta. Nyt se on meistä kiinni, vastata heidän kutsuunsa. (Käännös T.K.)

We give our best when we are bold and aim high. With the European Green Deal we are aiming high. Europeans are calling on us to drive the change. Now it is up to us, to answer their call.

Mikäli ilmastonmuutoksen turvallistaminen, jota komissio on tehnyt De Briton (2012, 124–125) mukaan jo vuodesta 2008, epäonnistuu ja diskursiivinen kamppailu hävittää, voi tällä olla vaikutuksia unionin uskottavuudelle ja ympäristö- ja ilmastopoliittisen integraation tulevaisuudelle. Komission kannalta sellainen vaihtoehtoinen hegemoninen diskurssi, jonka mukaan ilmastonmuutokseen vastaaminen edellyttäisi unionissa disintegraatiota, olisi ongelmallinen. Tämä johtuu siitä, että jo EU:n perussopimukset määrittelevät komission tehtäväksi edistää Euroopan integraatiota, ja komission rooli on ideologisesti poliittinen (Nugent ja Rhinard 2019, 204–208). Analyysini mukaan komission intressinä on näin ollen ylläpitää ilmastonmuutosta turvallisuuskysymyksenä, jonka ratkaisemisessa unionin panosta ja integraatiota tarvitaan. Ilmastonmuutoksen kaltaisiin konkreettisiin ongelmiin fokuoimalla ja niiden ratkaisemisella voidaan osoittaa unionin toimintakykyä (Van Schaik & Schunz 2012, 177). Jones ynnä muut (2021, 1519) argumentoivat, että erilaiset kriisit ovat voimistaneet unionia, ja esimerkiksi vastaisku Covid-19-pandemiaa vastaan on ollut unionille keino osoittaa toimintakykyä. Myös itse komissio (2020a, 1–4, 11, 14; 2020b, 2, 12) nostaa Covid-19-pandemian esimerkkinä esille vihreän kehityksen ohjelman puitteissa.

Eckert & Kovalevska (2021, 1–4) argumentoivat, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelman diskurssi muovaa sekä komission että laajemmin koko EU:n poliittista valtaa. Heidän mukaansa

kestävyyttä (engl. sustainability) koskevasta diskurssista ja siihen kuuluvasta sanastosta on tullut keino unionin poliittisille instituutioille kuten Euroopan komissiolle tukea omaa asemaansa. Kirjoittajat arvioivat, että vihreän kehityksen ohjelmaa koskevan diskurssin keskeinen pyrkimys on ollut vahvistaa unionin asemaa kestävyuden asiantuntijana ja johtajana sekä voimistaa näin luottamusta unioniin. Ympäristöasioiden priorisointi on heidän mukaansa unionille keino osoittaa uskottavuutensa sekä eurooppalaiselle yleisölle että koko maailmalle. Oman analyysini perusteella ilmastonmuutoksen ylläpitäminen turvallisuuskysymyksenä ja ilmastonmuutoksen aiheuttamaa eksistentiaalista uhkaa vastaan toimiminen ovat unionille keino kerätä yleisön tukea. Von der Leyen (2019b) painottaa kansalaisten odotuksia unionille:

Eurooppalaiset kansalaiset muuttavat elämäntapaansa suojellakseen ilmastoa ja planeettaa. Siksi Euroopan vihreän kehityksen ohjelmamme kertoo heille, että Eurooppa on heidän puolellaan. Euroopan vihreä sopimus on jotain – olen vakuuttunut – jonka olemme velkaa lapsillemme, koska emme omista tätä planeettaa. Meillä on vain tietyn ajan vastuu, ja nyt on aika toimia. (Käännös T.K.)

European citizens are changing their lifestyle to help protect the climate and the planet. Therefore, our European Green Deal tells them that Europe is at their side. The European Green Deal is something – I am convinced – we owe to our children because we do not own this planet. We just do have for certain time the responsibility and now it is time to act.

Kuten aiemmin olen tässä tutkielmassa kuvannut, Euroopan unioni on kollektiivisesti edistänyt ilmastonmuutoksen turvallistamista. Turvallistamisprosessin juuret ulottuvat 1980- ja -90-luvuille, jolloin ilmastonmuutos nimettiin ympäristöongelmaksi. Ilmastonmuutos ei ole ollut suinkaan vain esimerkiksi komission ympäristöasioiden pääosaston asia, vaan siitä on muodostunut kysymys, jonka käsittelyyn komissio, Euroopan parlamentti, Euroopan unionin neuvosto ja Eurooppa-neuvosto osallistuvat yhdessä kollektiivisesti. (Dupont 2019, 379, 385.) On kuitenkin loogista, että juuri komissio on keskeisessä roolissa ilmastonmuutoksen turvallistamisessa, sillä sen keskeisiä toiminta-alueita ovat laajemman agendan asettaminen, poliittiset aloitteet, prosessin fasilitointi ja politiikan toimeenpano. Komission vastuut ja toimet ovat usein luonteeltaan hyvin poliittisia, ja ne ovat muuttuneet yhä poliittisemmiksi. Vaikka komission rooli olisi näennäisesti ei-poliittinen, sille tarjoutuu silti tosiasiaa tilaisuuksia toimia poliittisesti esimerkiksi politiikan agendan asettamisen saralla. Mikäli byrokratia hahmotetaan politiikan vastakohtana, voi olla hankalaa ajatella, että komission kaltaisella byokraattisella toimijalla voisi olla ideologisesti poliittinen rooli: perinteinen näkemys on, että ideologisuus on vaaleissa valittujen poliitikkojen aluetta. Kuitenkin todellisuudessa jo EU:n perussopimukset

määrittelevät komission tehtäväksi edistää Euroopan integraatiota, joka on ideologinen projekti. Näin ollen komissio on ideologisesti poliittinen. (Nugent ja Rhinard 2019, 204–208.)

Komission rooli politiikan agendan muotoilijana mahdollistaa sille mukanaolon unionin tavoitteiden muotoilussa ja kansalaisten tuen hankkimisessa näille tavoitteille. Komission kyvyn toimia poliittisesti voidaan argumentoida lisääntyneen. Komission toiminta paljastaa sen kannattavan Euroopan yhdentymisen jatkamista. Se vetoaa yhä useammin suoraan eurooppalaiseen yleisöön ja haluaa hyödyntää erilaisia strategioita poliittisten ohjelmien edistämiseksi. (Nugent & Rhinard 2019, 207–210.) Analyysini perusteella komission julkaisema vihreän kehityksen ohjelma ilmentää juuri näitä piirteitä. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma on ennen kaikkea “kasvustrategia, jonka tavoitteena on tehdä EU:sta oikeudenmukainen ja vauras yhteiskunta, jonka talous on moderni, resurssitehokas ja kilpailukykyinen”, kuten ohjelmassa eksplisiittisesti todetaan (Euroopan komissio 2019, 2). Lisäksi komissio (2019, 24) vetoaa suoraan eurooppalaiseen yleisöön argumentoidessaan, että “[k]ansalaisten ja kaikkien sidosryhmien osallistuminen ja sitoutuminen on ratkaisevan tärkeää Euroopan vihreän kehityksen ohjelman onnistumisen kannalta”. Komissio painottaa, että kaikki tahot otetaan mukaan vihreän kehityksen ohjelman toteuttamiseen. Se toteaa, että tärkeää on kaikkien kansalaisten aktiivinen osallistuminen ohjelman tavoitteiden edistämiseen ja niiden edistäminen jokaisella unionin politiikan sektorilla. (2019, 2–3). Ilmastonmuutosta vastaan toimiminen on komission (2019, 2) mukaan “tämän sukupolven tärkein tehtävä”, ja von der Leyenin (2019c) mukaan eurooppalaiset odottavat unionilta aloitteellisuutta. Ilmastonmuutoksen ylläpitäminen turvallisuuskysymyksenä ja ilmastonmuutoksen aiheuttamaa eksistentiaalista uhkaa vastaan toimiminen ovat siten unionille keino kerätä yleisön tukea.

6.2.2. Globaalin ilmastojohtajuuden legitimointi

Suorittamani analyysin perusteella komission harjoittaman ilmastonmuutoksen turvallistamisen motiivina on eurooppalaiseen yleisöön kohdistuvan ympäristö- ja ilmastopoliittisen integraation legitimoinnin lisäksi unionin globaalin ilmastojohtajuuden legitimointi koko maailmalle. Ilmastonmuutokseen liittyvät kysymykset kohosivat kansainvälisen politiikan agendalle 1990-luvun alussa, ja tästä lähtien Euroopan unionin pyrkimyksenä on ollut toimia kansainvälisenä johtajana ilmastopolitiikan saralla. Kun tarkastellaan EU:n ilmastojohtajuutta 1990-luvun alkupäästä lähtien, havaitaan, että unioni on kyennyt mukauttamaan kansainvälistä ilmastojohtajuuttaan ajan myötä muuttuviin olosuhteisiin. Vaikka unionin ilmastojohtajuus on

vuosien aikana säilynyt muun muassa populismin ja euroskeptismin noususta sekä kansainvälisen politiikan mullistuksista huolimatta, unioni ei kuitenkaan voi pitää asemaansa mitenkään itsestäänselvytenä. (Oberthür & Dupont 2021, 1095–1096.) Kööpenhaminan kokouksen jälkeisessä ajassa kansainvälisen ilmastopolitiikan moninapaisuus on lisääntynyt. Kiinan merkitys ilmastopolitiikassa on kasvanut, ja politiikan painopiste on siirtynyt kaikkien maiden päästöihin, kun 1990- ja 2000-luvun alkupuolella kansainvälinen ilmastopolitiikka hahmottui vielä eritoten Yhdysvaltojen ja EU:n kautta. (Oberthür & Dupont 2021, 1103.)

Analyysini mukaan komission harjoittamassa ilmastonmuutoksen turvallistamisessa on siis päämääränä myös unionin globaalien ilmastojohtajuuden legitimointi ja edistäminen. Komissio pyrkii turvallistamalla perustelemaan ja vakuuttamaan kansainvälistä yhteisöä siitä, miksi juuri EU:n tulisi toimia jatkossakin kansainvälisenä johtajana ilmastopolitiikan saralla. Näin ollen komission harjoittamat turvallistamistoimet edustavat pyrkimystä ylläpitää unionin roolia globaalisti ja toisaalta myös perustella unionin aiempaa johtoasemaa globaalissa ilmastopolitiikassa. Oberthürin ja Dupontin (2021, 1097) mukaan suurimmassa osassa keskeistä tutkimuskirjallisuutta ja politiikkaa ilmastojohtajuutta pidetään normatiivisesti hyvänä asiana. Ilmastojohtajan voidaan esimerkiksi tulkita tavoittelevan yhteistä hyvää muita hanakammin. Koska ilmastojohtajuuteen liittyy positiivinen normatiivinen lataus muiden toimijoiden silmissä, ilmastojohtajuus voidaan mieltää mielestäni sellaiseksi sosiaalisesti pääomaksi kansainvälisessä politiikassa, joka hyödyttää haltijaansa. Ilmastojohtajalla on auktoriteettia, josta on hyötyä kansainvälisen politiikan neuvottelutilanteissa. Ilmastojohtajuuden siirtyminen pois unionilta, olisi EU:n kannalta haitallinen kehityskulku – se vahingoittaisi tai vaarantaisi unionin vaikutusvaltaa ja diplomaattista johtajuutta kansainvälisessä politiikassa. Diplomaattisessa johtajuudessa on kyse toimijan mahdollisuuksista vakuuttaa, suostutella ja pakottaa muita osapuolia toimimaan (Oberthür & Dupont 2021, 1100).

Komissio (2019, 2) tuo selvästi esiin, että unioni on ollut ilmastojohtaja aiemmin ja haluaa olla sitä myös jatkossa: “EU johtaa jatkossakin kansainvälisiä ponnisteluja, ja se haluaa liittoutua samanmielisten kanssa.” Käytännössä komissio (2019, 22) argumentoi, että mikäli unionille ei anneta sijaa toimia muiden maiden apuna globaalina ilmastojohtajana, ilmastonmuutoksen aiheuttamat globaalit uhkakuvat realisoituvat, sillä “[t]ämänhetkisen tilanteen perusteella on selvää, että maailmanlaajuinen tavoitetaso on riittämätön”. Komissio (2019, 22) toteaa, että “EU

aikoo tehdä tiiviimpää yhteistyötä kaikkien kumppaneiden kanssa yhteisten toimien lisäämiseksi ja kumppaneiden auttamiseksi kansallisesti määriteltyjen panostensa tarkistamisessa ja toteuttamisessa ja kunnianhimoisten pitkän aikavälin strategioiden laadinnassa”.

Keskeistä on, että EU ei halua toteuttaa tavoitteitaan vain omien rajojensa sisällä, vaan se pyrkii niiden toteutumiseen maailmanlaajuisesti. Komissio (2019, 22) nimittäin toteaa, että “EU jatkaa kunnianhimoisen ympäristö-, ilmasto- ja energiapolitiikan edistämistä ja täytäntöönpanoa kaikkialla maailmassa”. Von der Leyenin (2019a) mukaan globaalin johtajuuden vaatimus tulee unionin kansalaisilta itseltään: “[e]urooppalaiset haluavat, että EU tarttuu tehtävään omalla alueellaan mutta johtaa kehitystä myös maailmanlaajuisesti.” Unionin ilmastojohtajuuden perustelemissa keskeistä on analyysini perusteella unionin erityislaatuisuuden kuvaileminen, ja tämän avulla tapahtuva argumentointi, miksi juuri unionin tulisi johtaa kansainvälisiä ponnisteluja ilmastonmuutoksen uhkaa vastaan. Komissio (2019, 2) nimeää tällaisiksi unionin erityisiksi vahvuuksiksi vaikutusvallan, asiantuntemuksen ja taloudelliset resurssit.

Komissio (2019, 22) argumentoi, että EU haluaa johtaa omalla esimerkillään. Sen mukaan “[n]äyttämällä uskottavasti esimerkkiä ja tukemalla viestiään diplomatialla, kauppapolitiikalla, kehitysavulla ja muulla ulkopoliitiikalla EU voi olla tehokas vihreän kehityksen puolestapuhuja”. Komissio siten hahmottaa, että unionin ilmastojohtajuus edellyttää uskottavuutta muiden kansainvälisten toimijoiden silmissä. Analyysini mukaan esimerkillisyyttä ja uskottavuutta komissio pyrkii omalta osaltaan edistämään siten, että se on asettanut itselleen tavoitteen olla ilmastoneutraali instituutio vuoteen 2030 mennessä (von der Leyen 2019c).

Eckertin ja Kovalevskan (2021, 1–4) analyysin mukaan vihreän kehityksen ohjelman avulla unioni voi todistella omaa asemaansa kestävyiden asiantuntijana ja johtajana. Ympäristöasioiden priorisointi on heidän mukaansa unionille keino osoittaa uskottavuutensa sekä eurooppalaiselle yleisölle että koko maailmalle. Oman analyysini perusteella turvallistamalla komissio pyrkii edistämään unionin mukautumista uudenlaiseen ilmastopoliittiseen tilanteeseen, jossa Oberthürin ja Dupontin (2021, 1103) argumentoimalla tavalla Kiinan merkitys on kasvanut, ja politiikan fokus on siirtynyt kaikkien maiden päästöihin. Kuten myös Hayes ja Knox-Hayes (2014, 91) argumentoivat: ilmastonmuutos voi todella tuottaa poliittista auktoriteettia EU-tason toimielimille. Uudenlaisessa tilanteessa Euroopan komissio hyödyntää ilmastonmuutoksen turvallistamista legitimoidakseen uskottavasti sekä unionin

jäsenvaltioille että koko maailmalle unionin painoarvoa: esimerkiksi maailman suurimpana sisämarkkina-alueena sen rooli on huomattava vihreän ja kestäväen kasvun edistämässä (Euroopan komissio 2019, 24). Ilman unionin aktiivista ja johtavaa roolia ilmastonmuutoksen uhkakuvat taloudelle, planeetalle ja koko ihmiskunnalle realisoituvat. Vaikka on mahdollista, että “muut eivät halua ryhtyä toimiin”, unioni haluaa lähtökohtaisesti olla kansainvälisten toimien johdossa (Euroopan komissio 2019, 2–3).

7. JOHTOPÄÄTÖKSET

Lähtökohtana tutkielmalleni on toiminut hypoteesi, jonka mukaan Euroopan vihreän kehityksen ohjelma sisältää ilmastonmuutoksen turvallistamista, sillä Euroopan komissio on toteuttanut ilmastonmuutoksen turvallistamista myös aikaisemmin, esimerkiksi vuonna 2008 ilmestyneessä komission ja unionin yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan korkean edustajan raportissa “Climate Change and International Security” (De Brito 2012, 124–125). Suorittamani retorisen diskurssianalyysin perusteella voidaan selvästi todeta, että Euroopan vihreän kehityksen ohjelma todella sisältää komission turvallistamistoimia. Tätä havaitsemani komission harjoittamaa ilmastonmuutoksen turvallistamista on eritelty ja esitelty tutkielmassa kolmen hegemonisen turvallisuusdiskurssin kautta. Nämä hegemoniset diskurssit olen nimennyt seuraavasti: 1) Ilmastonmuutos talouden horjuttajana, 2) Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana ja 3) Ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja. Hegemonisilla diskursseilla viitataan diskursseihin, jotka tuntuvat niin määrääviltä, että ne huomattavasti rajoittavat muita diskursseja (Jokinen & Juhila 2016, 75).

Ilmastonmuutos talouden horjuttajana -diskurssissa komissio määrittelee ilmastonmuutoksen eksistentiaalisesti uhkaksi taloudelle. Turvallistamisen viitekohteena on pelkän unionin oman talouden lisäksi laajemmin globaali talous ja kaupankäynti. (Euroopan komissio 2019, 23.) Tässä hegemonisessa diskurssissa kyse on analyysini perusteella ennen kaikkea siitä, että ilmastonmuutoksen uhkaavat vaikutukset kohdistuvat talouteen ja säteilevät sen toiminnan kautta kansalaisiin ja yrityksiin (Euroopan komissio 2019, 6, 9). Suorittamani analyysin mukaan kyseinen turvallisuusdiskurssi ilmentää ja ylläpitää Euroopan unionin ympäristöhallinnan markkinaehtoisuutta, sillä ratkaisuna ilmastonmuutoksen muodostamaan turvallisuushkaan komissio esittää markkinaehtoisia ratkaisuja, kuten päästökaupan laajentamista merenkulkuun (Euroopan komissio 2019, 11). Toisin kuin Buzan (1991, 234–236) argumentoi, kilpailu voi todellisuudessa toimia turvattomuutta vähentävänä logiikkana. Vihreän kehityksen ohjelmassa komissio (2019, 11) haluaa laajentaa päästökauppaa ja näin ollen ylläpitää ja vahvistaa ympäristöhallinnan markkinaehtoisuutta. Ilmastonmuutoksen turvallistamisen näkökulmasta päästökauppajärjestelmä edustaa ilmastonmuutoksen aiheuttaman eksistentiaalisen uhan vaikutusten lieventämistä laskennallisin toimenpitein (Diez ym. 2016, 17). Puheenjohtaja Ursula von der Leyenin (2019b) argumentaatio työpaikkojen syntymisestä ja innovaatioiden

tukemisesta saattaa kuitenkin heikentää komission turvallistamisargumentaation tehoa ilmastonmuutoksesta eksistentiaalisena uhkakuvana.

Viheliäinen katalyytti – ilmastonmuutos uhkien moninkertaistajana -diskurssin puitteissa ilmastonmuutos hahmottuu turvallisuuskysymyksenä, joka voimistaa muita potentiaalisia uhkakuvia sekä unionin sisäisen että ulkoisen turvallisuuden saroilla (Euroopan komissio 2019, 23). Tämä hegemoninen turvallisuuskysymys ilmentää komission käsitystä ilmastonmuutoksesta laaja-alaisena turvallisuuskysymyksenä, joka toimii uhkakatalyytin tavoin. Toimenpiteinä komissio esittää erilaisia uhkien arviointi- ja hallintajärjestelmiä, kuten liikenteenhallintajärjestelmien kehittämistä (Euroopan komissio 2019, 11) sekä ilmasto- ja ympäristöriskien huomiointia ja hallintaa rahoitusjärjestelmässä (Euroopan komissio 2019, 19). Voidaan argumentoida, että ilmastonmuutoksen esittäminen komission toimesta tällaisena muiden uhkien moninkertaistajana ei ole todellisuudessa tehokas keino kannustaa hallituksia ilmastonmuutoksen vastaiseen toimintaan. Ilmastonmuutoksen ja turvattomuuden välinen yhteys on kompleksinen, toisin kuin komissio antaa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmassa ymmärtää. Komissio keskittyy liiaksi valtioiden turvallisuuteen ja kansallisten turvallisuusetujen suojeluun, mikä ei todellisuudessa johda kansallisilta hallituksilta sellaisiin rakentaviin vastauksiin, jotka auttaisivat ilmastoa koskevien turvallisuusriskien tehokasta hallintaa kansainvälisellä tasolla. Lisäksi, mikäli fokus on liiaksi jo olemassa olevien uhkien moninkertaistumisessa, voivat uudet ja odottamattomat riskit jäädä huomiotta. (Remling 2020.)

Kolmannessa analyysini paljastamassa hegemonisessa turvallisuuskysymyksessä, eli ihmiskunnan ja planetaarisen turvallisuuden vaarantaja -diskurssissa, komissio määrittelee ilmastonmuutoksen eksistentiaalisesti turvallisuusuhkaksi koko ihmiskunnalle, maapallolle ja sen elämälle. Komission (2020a, 1) turvallistamisretoriikassa painottuu hyvin selkeästi ihmiskunnan riippuvuus luonnon monimuotoisuudesta ja maapallon ekosysteemistä. Planetaarisen tason diskursseille ominaista on, että ne vaativat riskejä luovien toimintojen uudistamista (Diez ym. 2016, 34), ja tällainen näkemys talouden perustavanlaatuisen uudistumisen tarpeesta todella nousee esille (von der Leyen 2019c). Ratkaisuna ilmastonmuutoksen aiheuttamaan planetaariseen uhkaan komissio (2019, 2) pitää koko Euroopan vihreän kehityksen ohjelman muodostamaa kokonaisuutta. Toimia ohjelmassa vaaditaan koko kansainväliseltä yhteisöltä ilmastohaasteeseen vastaamiseksi (Euroopan komissio 2019, 22).

Perelmanin (1996, 57–59) argumentaatiomallia hyödyntäen voidaan suorittamani tutkimuksen perusteella todeta, että komissio hyödyntää turvallistamisretoriikassaan kvasiloogisia argumentteja, todellisuuden rakenteeseen vetoavia argumentteja ja todellisuuden rakennetta muokkaavia argumentteja. Jokisen (1999, 131–136) esittämän jaottelun pohjalta komission harjoittaman retoriikan tarkoituksena voidaan nähdä luottamuksen lisääminen sekä itse komissioon että sen esittämiin väittämiin ilmastonmuutoksesta eksistentiaalisena turvallisuusuhkana. Huomionarvoista on, että vaikka komission (2019, 2) retoriikassa Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa pidetään ilmasto- ja ympäristöpoliittisena päivityksenä, ja sitä verrataan merkitykseltään ihmiskunnan vierailuun kuussa (von der Leyen 2019b), suorittamani tutkimuksen perusteella ohjelma on ennen kaikkea osa unionin ympäristöpolitiikan integraation neljättä vaihetta, jolla Lindholmin (2014, 307) mukaan viitataan etenkin sisämarkkinoiden, talouskasvun ja ympäristöpolitiikan väliseen linkittyneisyyteen. Unionin talouden uudistamisella komissio (2019, 18, 19, 23–24) viittaa esimerkiksi luonnonpääoman standardoitujen tilinpitokäytäntöjen uudistamiseen, verouudistuksiin, ja kauppapoliittisiin uudistuksiin, jotka eivät kuitenkaan perusteellisella tavalla muuta unionin taloudellisen järjestelmän logiikkaa.

Kuten edellä totesin, komissio on harjoittanut ilmastonmuutoksen turvallistamista jo aiemminkin (De Brito 2012, 124–125). Esimerkiksi ajatus ilmastonmuutoksesta muiden uhkien voimistajana on Remlingin (2020) mukaan noussut jo aiemmissa eurooppalaisissa strategioissa ja politiikoissa: se ei ole siis uusi, vasta Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa, kuvaava diskurssi. Tutkielmani puitteissa suorittamani analyysi näin ollen asettuu tukemaan Rothen (2015, 61–62) toteamaa käsitystä turvallistamisesta ennen kaikkea diskursiivisen kamppailun prosessina eikä yksittäisenä tapahtumana tai hetkenä. Turvallistaminen ei ole yksittäinen puheakti tietyllä hetkellä, vaan se on jatkuvaa artikulaatiota diskursiivisissa kamppailuissa. Turvallistamisen onnistuminen vaatii, että myös muut jakavat ja jäsentävät uudelleen kyseisen asian turvallisuuskysymyksenä. Komission pyrkimyksenä on tutkielmani mukaan ylläpitää ja jatkaa ilmastonmuutosta koskevaa turvallisuusartikulaatiotaan vihreän kehityksen ohjelman kautta osana jo aiemmin alkanutta turvallistamisprosessia. Tutkielmani tukee turvallistamisteorian kehittymistä suuntaan, jossa turvallistaminen nähdään Rothen (2015, 61–62) ja Baysalin (2020, 9–10) tavoin yksittäisen hetken sijaan prosessina. Kööpenhaminan koulukunnan näkemys turvallistamisesta yksittäisenä hetkenä (McDonald 2008, 575) kyseenalaistuu. Tarpeellista jatkotutkimusta on tutkia lisää, millaisen prosessin kautta

havainnoimani hegemoniset turvallisuuskurssit ovat ajan myötä saaneet hegemonisen aseman.

Ilmastonmuutosta koskevien hegemonisten diskurssien ja niiden sisältämän turvallistamisretoriikan lisäksi tutkielmassani on analysoitu motiiveja komission turvallistamistoimien taustalla. Komission vastuut ja toimet ovat usein luonteeltaan hyvin poliittisia, ja ne ovat muuttuneet yhä poliittisemmiksi. Vaikka komission rooli olisi näennäisesti ei-poliittinen, sille tarjoutuu silti tosiasiallisia tilaisuuksia toimia poliittisesti esimerkiksi politiikan agendan asettamisen saralla. (Nugent ja Rhinard 2019, 204–208.) Komission motiivina voidaan hahmottaa ensinnäkin pyrkimys ylläpitää ja edistää unionin poliittisen yhteisön suostumusta ympäristö- ja ilmastopoliittiselle integraatiolle. Kun ilmastonmuutos hahmottuu taloutta, ihmiskuntaa ja koko maapalloa uhkaavana kriittisenä turvallisuuskysymyksenä, jonka ratkaisemiseen unionia kipeästi tarvitaan, voidaan hyvin konkreettisesti perustella kaikille unionin kansalaisille ja jäsenvaltioille Euroopan unionin merkitystä ja toimintaa. Näin unioni voi jouhevammin toteuttaa tavoitteitaan eli komission (2020b, 18) mainitsemia ”kattavia ja integroituja toimia, joista on hyötyä ihmisille, luonnolle ja taloudelliselle kasvulle”.

Toisaalta tutkielmassani argumentoidaan, että komission toisena motiivina on unionin globaalin ilmastojohtajuuden ylläpitäminen ja legitimointi koko maailmalle. Käytännössä komissio (2019, 22) argumentoi, että mikäli unionille ei anneta enää sijaa toimia muiden maiden apuna globaalina ilmastojohtajana, ilmastonmuutoksen aiheuttamat globaalit uhkakuvat realisoituvat, sillä “[t]ämänhetkisen tilanteen perusteella on selvää, että maailmanlaajuinen tavoitetaso on riittämätön”. Oberthürin ja Dupontin (2021, 1097) mukaan suurimmassa osassa keskeistä tutkimuskirjallisuutta ja politiikkaa ilmastojohtajuutta pidetään normatiivisesti hyvänä asiana. Ilmastojohtajan voidaan esimerkiksi tulkita tavoittelevan yhteistä hyvää muita hanakammin. Koska ilmastojohtajuuteen liittyy positiivinen normatiivinen lataus muiden toimijoiden silmissä, ilmastojohtajuus voidaan mielestäni mieltää sellaiseksi kansainvälisen politiikan sosiaalisesti pääomaksi, joka hyödyttää haltijaansa ja jota unioni tavoittelee.

Suorittamani turvallistamisen analyysi on tutkimuksellisesti tärkeää, sillä kuten McDonald (2013, 49) toteaa, erilaiset käsitykset ilmastonmuutoksen ja turvallisuuden suhteesta legitimoivat erilaisia käytäntöjä, jotka voivat vaikuttaa paljon ilmastonmuutosta koskevaan politiikkaan ja käytäntöihin. Tutkielmassani on saatu kiitettävästi vastauksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin, ja tutkimusmenetelmäksi valikoitunut retorinen diskurssianalyysi

osoittautui hyväksi valinnaksi. Tutkielmassani olen esitellyt diskurssi- ja retoriikka-analyysin ominaisuuksia ja argumentoinut, miksi juuri kyseiset tutkimusmenetelmät soveltuvat tutkimukseeni. Lisäksi olen avannut lukijalle tekemiäni valintoja primääriaineiston suhteen.

Diskurssianalyttinen tutkimus voidaan aina nähdä keskeneräisenä, sillä diskurssien täydellinen analysointi on mahdotonta: diskurssit eivät mahdu vain tiettyyn tekstiin tai tekstikokonaisuuteen. Tutkijan roolina on kuvata ja tulkita kielenkäyttöä mahdollisuuksien puitteissa. (Juhila & Suoninen 1999, 234; Phillips & Hardy 2002, 74, 85.) On selvää, että oman tutkielmani puitteissa voin mielekkäästi tarkastella erittäin laajaa kokonaisuutta vain rajatun aineiston kautta, mikä voi vaikuttaa tutkimustulosteni yleistettävyyteen, jota Duberley ja Johnson (2009, 362–363) kehottavat aktiivisesti pohtimaan. Retoriikan analyysityöni tuloksia arvioitaessa huomioitavaa on, että retoriikan tulkintaan ei ole sitovia ohjeita (Eskola & Suoranta 1998). Kuten Jaana Vuori (2021) toteaa, tutkijan omat valinnat vaikuttavat analyysin perinpohjaisuuteen ja itse retoriikan tutkimusperinne tarjoaa ennen kaikkea käsitteitä analyysityön tueksi.

Tämän tutkielman puitteissa olen syventynyt analysoimaan vain komission turvallistamispyrkimyksiä, mutta hyödyllinen jatkotutkimuksen paikka olisi tutkia, millaista kilpailevaa turvallistamista komission toimet ja puheteot ovat saaneet aikaan ilmasto- ja ympäristöpolitiikan saralla. Nimittäin samaan aikaan kun jotkin toimijat pyrkivät turvallistamaan jonkin asian, toiset voivat toimia sitä vastaan. Turvallistamiseen liittyy myös aina kilpailevia pyrkimyksiä ja vastarintaa. (Baysal 2020, 10–11.) Ilmastonmuutoksen erilaisia turvallisuusdiskursseja koskeva jatkotutkimus on erittäin tärkeää, sillä kuten Diez ynnä muut (2016, 153) toteavat, ilmastonmuutoksen turvallistaminen on osa taistelua ilmastonmuutoksen torjumisesta, demokraattisesta avoimuudesta ja hallintorakenteiden organisoinnista. Voidaan argumentoida, että turvallistaminen on tarpeen ilmastonmuutoksen nostamiseksi politiikan agendalle, mutta turvallistamisella voi olla myös poliittista keskustelua kahlitseva vaikutus. Lisäksi on huomioitava, että diskursseihin pyrkimään vaikuttavat tahot ovat riippuvaisia omasta institutionaalisesta ja diskursiivisesta kontekstistaan. Keskusteluun osallistuvien on syytä pohtia erilaisten ilmastoturvallisuuteen liittyvien diskurssien vaikutuksia. (Diez ym. 2016, 153.)

Vuoren (2017, 99) mukaan turvallisuuden logiikan leviäminen useille sektoreille, esimerkiksi ympäristön ja talouden piiriin, on haitallista, ja turvallisuusrationaliteetin leviämisen estäminen eri elämänaloille on tärkeää demokraattisten vapauksien suojelemiseksi. Hänen mukaansa

turvallisuudesta puhuminen on poliittinen valinta, ja kansalaisten olisi tarpeen olla tietoisia tällaisten valintojen seurauksista arvioidessaan poliitikkojen puheita. Myös tässä tutkielmassa on argumentoitu, että ilmastonmuutosta koskevilla turvallisuusdiskursseilla voi olla ongelmallisia poliittisia vaikutuksia. Turvallistaminen voidaan nähdä keinona siirtää kysymys vapaan poliittisen harkinnan ulkopuolelle (Diez ym. 2016, 16–17). Ilmastonmuutoksen turvallistaminen ei saa vesittää unionin ympäristöpolitiikan linjaa unionin kansalaisten mahdollisuudesta osallistua ympäristöä koskevaan päätöksentekoon, jota Kurrerin ja Lipcaneanun (2023) mukaan turvataan Århusin yleissopimuksella. Kuten Salla (2021, 216) toteaa, demokratiavajeen vahvistuminen tai eurooppalaisen julkisuuden puute tuskin johtavat kestävään tulevaisuuteen integraation saralla. Jotta Euroopan vihreän kehityksen ohjelman sisältö voi toteutua, on sen saatava osakseen tukea jäsenvaltioissa (Weko 2021, 1). Mikäli vihreän kehityksen ohjelmaa ei koeta oikeudenmukaiseksi ja unionin asemaa legitiimiksi, vaarantuu arvioni mukaan tarvittavien ilmastotoimien toteuttaminen. Ilmastonmuutoksen turvallistamista koskevaa jatkotutkimusta tarvitaan vielä lisää, jotta turvallistamista ilmiönä ymmärretään entistä paremmin ja demokratialle haitallista turvallisuusrationaliteetin leviämistä voidaan tarvittaessa haastaa.

LÄHTEET

PRIMÄÄRIAINEISTO

Euroopan komissio (2019). Komission tiedoksianto Euroopan parlamentille, Eurooppa-neuvostolle, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Euroopan vihreän kehityksen ohjelma. COM (2019) 640, 11. joulukuuta.

Euroopan komissio (2020a). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Vuoteen 2030 ulottuva EU:n biodiversiteettistrategia – Luonto takaisin osaksi elämäämme. COM (2020) 380, 20. toukokuuta.

Euroopan komissio (2020b). Komission tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle, Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle ja alueiden komitealle. Pelloilta pöytään -strategia oikeudenmukaista, terveyttä edistävää ja ympäristöä säästävää elintarvikejärjestelmää varten. COM (2020) 381, 20. toukokuuta.

von der Leyen, Ursula (2019a). "Euroopan komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen: Ilmastonmuutos vaatii EU:lta nopeita toimia". Helsingin Sanomat, 11.12.2019. Mieli-pidekirjoitus. Saatavissa <<https://www.hs.fi/mieli-pide/art-2000006339053.html>>, luettu 25.7.2023.

von der Leyen, Ursula (2019b). *Press remarks by President von der Leyen on the occasion of the adoption of the European Green Deal Communication*. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_6749>, luettu 26.6.2023.

von der Leyen, Ursula (2019c). *Speech by President von der Leyen in the Plenary of the European Parliament at the debate on the European Green Deal*. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_6751>, luettu 2.8.2023.

SEKUNDÄÄRIAINEISTO

Euroopan unionin instituutioiden tuottama materiaali

Euroopan komissio (2020c). *Euroopan selviytymiskyky vahvemaksi: biodiversiteetin köyhtymisen pysäyttäminen ja terveen ja kestävä elintarvikejärjestelmän rakentaminen*. Saatavissa <https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fi/ip_20_884>, luettu 20.5.2023.

Euroopan parlamentti (2020). *Ympäristöpolitiikan yleiset periaatteet ja peruslinjaukset*. Saatavissa <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/71/ymparistopolitiikan-yleiset-periaatteet-ja-peruslinjaukset>>, luettu 13.3.2021.

Euroopan parlamentti (2022). *Hiilidioksidipäästöjä vähentämässä: EU:n tavoitteet ja toimet*. Saatavissa <<https://www.europarl.europa.eu/news/fi/headlines/society/20180305STO99003/hiilidioksidipaaostoja-vahentamassa-eu-n-tavoitteet-ja-toimet>>, luettu 20.6.2023.

Euroopan tilintarkastustuomioistuin (2015). *Euroopan unionin päästökauppajärjestelmän eheys ja täytäntöönpano*. Saatavissa <https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR15_06/SR15_06_FI.pdf>, luettu 20.6.2023.

Eurooppa-neuvosto & Euroopan unionin neuvosto (2022). *Euroopan vihreän kehityksen ohjelma*. Saatavissa <<https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/green-deal/>>, luettu 20.5.2023.

Kirjallisuus ja internet-lähteet

Aradau, Claudia & Jef Huysmans (2014). "Critical methods in International Relations: The politics of techniques, devices and acts". *European Journal of International Relations* 20 (3): 596–619.

Austin, J.L. (1984). "Lecture IX". Teoksessa Urmson, J. O. & Marina Sbisa (toim.), *How to do things with words: The William James lectures delivered at Harvard University in 1955*, 108–119. Oxford: Oxford University Press.

Balzacq, Thierry (2005). "The Three Faces of Securitization: Political Agency, Audience and Context". *European Journal of International Relations* 11 (2): 171–201.

Balzacq, Thierry (2011). "A Theory of Securitization: Origins, Core Assumptions, and Variants". Teoksessa Balzacq, Thierry (toim.), *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, 1–30. Routledge: New York.

Baysal, Basar (2020). "20 Years of Securitization: Strengths, Limitations and A New Dual Framework". *Uluslararası İlişkiler* 17 (67): 3–20.

Billig, Michael (1992). *Talking of the Royal Family*. Lontoo: Routledge.

Booth, Ken (2005). "Beyond critical security studies". Teoksessa Booth Ken (toim.), *Critical Security Studies and World Politics*, 259–278. Boulder CO: Lynne Rienner.

Booth, Ken (2012). "Challenging the Ideas that Made us: An Interview with Ken Booth". Teoksessa Brincat, Shannon, Laura Lima & Joao Nunes (toim.), *Critical Theory in International Relations and Security Studies: Interview and Reflections*, 59–81. Lontoo ja New York: Taylor & Francis Group.

Brown, Oli, Anne Hammill & Robert McLeman (2007). "Climate Change As The 'New' Security Threat: Implications For Africa". *International Affairs* 83 (6): 1141–1154.

Brown, Valerie A., John A. Harris & Jacqueline Russell (2010). *Tackling wicked problems: Through the transdisciplinary imagination*. Lontoo: Routledge.

Browning, Christopher & Matt McDonald (2013). "The future of critical security studies: Ethics and the politics of security". *Journal of International Relations* 19 (2): 235–255.

Buzan, Barry (1991). *People, states, and fear: an agenda for international security studies in the post-Cold War era*. New York: Harvester Wheatsheaf.

Buzan, Barry & Lene Hansen (2009). *The Evolution of International Security Studies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Buzan, Barry, Ole Wæver & Jaap de Wilde (1998). *Security: A New Framework of Analysis*. Lontoo: Lynne Rienner Publishers.

De Brito, Rafaela Rodrigues (2012). "The securitisation of climate change in the European Union". Teoksessa Heinrigs, Philipp & Marie Trémolières (toim.), *Global Security Risks and West Africa: Development Challenges*, 120–134. Pariisi: OECD Publishing.

Der Derian, James (1995). "The Value of Security: Hobbes, Marx, Nietzsche, and Baudrillard". Teoksessa Lipschutz, Ronnie D. (toim.), *On Security*, 24–46. New York: Columbia University Press.

Devetak, Richard (2001). "Critical Theory". Teoksessa Burchill Scott (toim.), *Theories of International Relations*, 155–180. New York: Palgrave.

Diez, Thomas, Franziskus von Lucke & Zehra Wellmann (2016). *The Securitisation of Climate Change: Actors, Processes and Consequences*. Lontoo: Routledge.

Duberley, Joanne & Phil Johnson (2009). "Critical Management Methodology". Teoksessa Alvesson, Mats, Todd Bridgman & Hugh Willmott (toim.), *The Oxford Handbook of Critical Management Studies*. Oxford: Oxford University Press, 345–368.

Dupont, Claire (2019). "The EU's collective securitisation of climate change". *West European Politics* 42 (2): 369–390.

Eckert, Eva & Oleksandra Kovalevska (2021). "Sustainability in the European Union: Analyzing the Discourse of the European Green Deal". *Journal of Risk and Financial Management* 14 (2): 1–22.

Emmers, Ralf (2009). "Securitization". Teoksessa: Collins, Alan (toim.), *Contemporary Security Studies*, 131–190. Oxford: Oxford University Press.

Eskola, Jari & Juha Suoranta (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Eskola, Susanna (2008). *Turvallisuus käsitteenä*. Maanpuolustuskorkeakoulu: Strategian laitos. Julkaisusarja 3, Strategian asiantietoa, No 10. Helsinki: Maanpuolustuskorkeakoulu.

Fairclough, Norman (1992). *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity Press.

Fierke, Karin M. (2001). "Critical Methodology and Constructivism". Teoksessa Fierke, Karin M. & Knud Erik Jørgensen (toim.), *Constructing International Relations – the Next Generation*, 115–135. New York: Routledge.

Fierke, Karin M. (2007). *Critical Approaches to International Security*. Cambridge: Polity Press.

Fierke, Karin M. (2013). "Constructivism". Teoksessa Dunne, Tim, Milja Kurki & Steve Smith (toim.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity*, 187–204. Oxford: Oxford University Press.

Fiske, John, Veikko Pietilä, Risto Suikkanen & Timo Uusitupa (1992). *Merkkien kieli: johdatus viestinnän tutkimiseen*. Tampere: Vastapaino.

Goodman, Sherri & Pauline Baudu (2023). *BRIEFER: Climate Change as a "Threat Multiplier": History, Uses and Future of the Concept*. Washington: The Center for Climate and Security.

Guillaume, Xavier (2013). "Criticality". Teoksessa Salter, Mark B. & Can E. Mutlu (toim.), *Research Methods in Critical Security Studies: An Introduction*, 91–98. Lontoo ja New York: Routledge.

Hakala, Emma, Ville Lähde, Antti Majava, Tero Toivanen, Tere Vadén, Paavo Järvensivu & Jussi T. Eronen (2019). "Northern Warning Lights: Ambiguities of Environmental Security in Finland and Sweden". *Sustainability* 11 (8), 2228: 1–15.

Hakala, Emma (2020). "Turvallistamisen uudet tuulet. Ilmastonmuutos osana Suomen kokonaisturvallisuuden toimintamallia". *Kosmopolis* 50 (3): 8–22.

Hart, Roderick P. (1997). *Modern Rhetorical Criticism*. Boston: Allyn & Bacon.

Hayes, Jarrod & Janelle Knox-Hayes (2014). "Security in Climate Change Discourse: Analyzing the Divergence between US and EU Approaches to Policy". *Global Environmental Politics* 14 (2): 82–101.

Häikiö, Liisa & Elina Mikola (2014). "Merkitysten muodostuminen politiikkaprosesseissa: Päästökaupan kansalliset kamppailut ja tarinalinjat". Teoksessa Häikiö, Liisa & Helena Leino (toim.), *Tulkinnan mahti: johdatus tulkitsevaan politiikka-analyysiin*, 56–83. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Hey, Christian (2005). "EU Environmental Policies: A short history of the policy strategies". Teoksessa Scheuer, Stefan (toim.), *EU Environmental Policy Handbook: A Critical Analysis of EU Environmental Legislation. Making it accessible to environmentalists and decision makers*, 17–30. Bryssel: European Environmental Bureau.

Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (1991). *Diskursseja rakentamassa: näkökulmia sosiaalisten käytäntöjen tutkimukseen*. Tampereen yliopisto.

Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (1993). *Diskurssianalyysin aakkoset*. Tampere: Vastapaino.

- Jokinen, Arja (1999), "Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 126–159. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja (2016). "Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö*, 249–265. Tampere: Vastapaino.
- Jokinen, Arja & Kirsi Juhila (2016). "Valtasuhteiden analysoiminen". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi. Teorit peruskäsitteet ja käyttö*, 75–108. Tampere: Vastapaino.
- Jones, Erik, R. Daniel Kelemen & Sophie Meunier (2021). "Failing forward? Crises and patterns of European integration". *Journal of European Public Policy* 28 (10), 1519–1536.
- Juhila, Kirsi & Eero Suoninen (1999). "Kymmenen kysymystä diskurssianalyysistä". Teoksessa Jokinen, Arja, Kirsi Juhila & Eero Suoninen (toim.), *Diskurssianalyysi liikkeessä*, 233–252. Tampere: Vastapaino.
- Jyväskylän yliopisto (2021). *Diskurssianalyysi*. Saatavissa <<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/aineiston-analyysimenetelmat/diskurssianalyysi>>, luettu 9.5.2022.
- Kivimaa, Paula, Suvi Huttunen, Anu Lähteenmäki-Uutela, Milja Heikkinen, Sirkku Juhola, Minna Kaljonen, Jukka Käyhkö, Peter Lund, Klemetti Näkkäläjärvi & Annukka Vainio (2021). *Kuinka oikeudenmukaisuus voidaan huomioida ilmastopolitiikassa?*. Suomen ilmastopaneelin julkaisuja 2/2021.
- Knill, Christoph & Duncan Liefferink (2007). *Environmental Politics in the European Union: Policy-making, Implementation and Patterns of Multi-level Governance*. Manchester: Manchester University Press.
- Kratochwil, Friedrich (2001). "Constructivism as an Approach to Interdisciplinary Study". Teoksessa Fierke, Karen M. & Knud Erik Jørgensen (toim.), *Constructing International Relations – the Next Generation*, 13–35. New York: M. E. Sharpe, Inc.
- Krause, Ken & Michael C. Williams (1997). "Preface: Toward critical security studies". Teoksessa Krause, Ken & Michael C. Williams (toim.), *Critical Security Studies: Concepts and Cases*, vii–xxi. London: UCL Press.
- Krause, Keith (1998). "Critical Theory and Security Studies. The Research Programme of Critical Security Studies". *Cooperation and Conflict* 33 (3): 298–333.
- Kurrer, Christian & Nicoleta Lipcaneanu (2023). *Ympäristöpolitiikan yleiset periaatteet ja peruslinjaukset*. Saatavissa <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/71/ymparistopolitiikan-yleiset-periaatteet-ja-peruslinjaukset>>, luettu 25.7.2023.
- Kuusisto, Riikka (1998). *Oikeutettu sota ja julma teurastus? Läntisten suurvaltajohtajien sotaretoriikkaa Persianlahdella ja Bosniassa*. Helsinki: Like.

- Laitinen, Kari (1999). *Turvallisuuden todellisuus ja problematiikka: tulkintoja uusista turvallisuuksista kylmän sodan jälkeen*. Tampere: Tampereen yliopisto.
- Lindholm, Arto (2014). "Euroopan unionin ympäristöpolitiikka ja Suomi". Teoksessa Mykkänen, Juri & Kari Paakkunainen (toim.), *Johdatus Euroopan unionin politiikkaan*, 305–315. Vantaa: Hansaprint.
- Laurent, Éloi (2021). "The European Green Deal: from growth-strategy to social-ecological transition?". Teoksessa Vanhercke, Bart, Slavina Spasova & Boris Fronteddu (toim.), *Social policy in the European Union: state of play 2020. Facing the pandemic*, 97–111. Bryssel: European Trade Union Institute (ETUI) ja European Social Observatory (OSE).
- McDonald, Matt (2008). "Securitization and the Construction of Security". *European Journal of International Relations* 14 (4): 563–587.
- McDonald, Matt (2013). "Discourses of climate security". *Political Geography* 33: 42–51.
- Molarius, Riitta, Mikko Halonen & Adriaan Perrels (2012). "Läpileikkaavat kysymykset". Teoksessa Ruuhela, Reija (toim.), *Miten väistämättömään ilmastonmuutokseen voidaan varautua? – yhteenveto suomalaisesta sopeutumistutkimuksesta eri toimialoilla*, 135–144. Helsinki: Maa- ja metsätalousministeriö.
- Nugent, Neill & Mark Rhinard (2019). "The 'political' roles of the European Commission". *Journal of European Integration* 41 (2): 203–220.
- Oberthür, Sebastian & Claire Roche Kelly (2008). "EU Leadership in International Climate Policy: Achievements and Challenges". *The International Spectator* 43 (3): 35–50.
- Oberthür, Sebastian & Claire Dupont (2021). "The European Union's international climate leadership: towards a grand climate strategy?". *Journal of European Public Policy* 28 (7): 1095–1114.
- Ojanen, Hanna (2020). "Koronapandemia, EU:n rooli ja tehtävät: Tutkimuksen empiirisiä ja teoreettisia lähtökohtia". *Kosmopolis* 50 (2), 128–144.
- Ossewaarde, Marinus & Roshnee Ossewaarde-Lowtoo (2020). "The EU's Green Deal: A Third Alternative to Green Growth and Degrowth?". *Sustainability* 12 (23): 1–15.
- Parker, Ian (1992). *Discourse Dynamics: Critical Analysis for Social and Individual Psychology*. Lontoo: Routledge.
- Pekkarinen, Elina & Sami Myllyniemi (2019). "Luottamus ja osallisuus". Teoksessa Pekkarinen, Elina & Sami Myllyniemi (toim.), *Vaikutusvaltaa Euroopan laidalla. Nuorisobarometri 2018*, 71–83. Helsinki: Valtion nuorisoneuvosto ja Nuorisotutkimusseura.
- Peltonen, Hannes, Maare Käis, Milja Pulkkinen & Riku Viitamäki (2019). "Sukupolvet teoriassa: Konstruktivismiin kolmas sukupolvi ja turvallistamisteoria". *Politiikka* 61 (1): 54–74.
- Peoples, Columba & Nick Vaughan-Williams (2010). *Critical Security Studies: An Introduction*. London: Routledge.

- Perelman, Chaïm (1996). *Retoriikan valtakunta*. Tampere: Vastapaino.
- Peters, B. Guy & Matthew Tarpey (2019). "Are wicked problems really so wicked? Perceptions of policy problems". *Policy and Society* 38 (2): 218–236.
- Phillips, Nelson & Cynthia Hardy (2002). "Discourse Analysis: Investigating Processes of Social Construction". *Sage University Papers Series on Qualitative Research Methods* 50. Kalifornia: Sage.
- Pietikäinen, Sari & Anne Mäntynen (2009). *Kurssi kohti diskurssia*. Tampere: Vastapaino.
- Potter, Jonathan (1996). *Representing Reality: Discourse, Rhetoric and Social Construction*. Lontoo: Sage Publications.
- Pälli, Pekka & Ella Lillqvist (2020). "Diskurssianalyysi". Teoksessa Luodonpää-Manni, Milla, Markus, Hamunen, Reetta, Konstenius, Matti, Miestamo, Urpo Nikanne & Kaius Sinnemäki (toim.), *Kielentutkimuksen menetelmiä II*, 374–411. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Remes, Jenna (2004). *Diskurssianalyysin kolme traditiota*. Saatavissa <<https://metodix.fi/2014/05/19/remes-diskurssianalyysin-kolme-traditiota/>>, luettu 15.5.2022.
- Remling, Elise (2020). *The European Green Deal: A chance to promote a people-centred take on climate security*. Saatavissa <<https://www.sipri.org/commentary/topical-background/2020/european-green-deal-chance-promote-people-centred-take-climate-security>>, luettu 21.7.2023.
- Rothe, Delf (2015). *Securitizing Global Warming: A Climate of Complexity*. Lontoo: Taylor & Francis Group.
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Anna Puusniekka (2006). *Sosiaalinen konstruktioismi*. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/metodologia/metodologia/menetelmaopetus/kvali/L5_6.html>, luettu 13.7.2021.
- Sairinen, Rauno & Tuula Teräväinen (2017). "Naturasta biotalouteen: Suomi eurooppalaisen ympäristöpolitiikan tekijänä". Teoksessa Raunio, Tapio & Juho Saari (toim.), *Reunalla vai ytimessä? Suomen EU-politiikan muutos ja jatkuvuus*, 124–148. Helsinki: Lönnberg Print & Promo.
- Salla, Aura (2021). *The Euro Crisis 2010–2014: The Changing Role of the European Commission. Discourse Analysis of the Commission's Policies and Communication during the Years of the Sovereign Debt Crisis, and the Impact of the Debate on the Future of European integration*. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja B, Humaniora: 559. Turku: Turun yliopisto. Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta.
- Sirén, Torsti & Otto Pekkarinen (2017). *Tieteenfilosofis-metodologisia perusteita pro gradu - tutkielman laadintaan*. Maanpuolustuskorkeakoulun Johtamisen ja sotilaspedagogiikan laitoksen julkaisusarja 3 (3). Helsinki.
- Steffen, Will, Katherine Richardson, Johan Rockström, Sarah E. Cornell, Ingo Fetzer, Elena M. Bennett, Reinette Biggs, Stephen R. Carpenter, Wim de Vries, Cynthia A. de Wit, Carl

Folke, Dieter Gerten, Jens Heinke, Georgina M. Mace, Linn M. Persson, Veerabhadran Ramanathan, Belinda Reyers & Sverker Sörlin (2015). "Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet". *Science* 347 (6223): 1259855-1–1259855-10.

Steinebach, Yves & Christoph Knill (2017). "Still an Entrepreneur? The Changing Role of the European Commission in EU Environmental Policy-Making". *Journal of European public policy* 24 (3): 429–446.

Stritzel, Holger (2007). "Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond". *European Journal of International Relations* 13 (3): 357–383.

Summa, Hilka (1996). "Kolme näkökulmaa uuteen retoriikkaan: Burke, Perelman, Toulmin ja retoriikan kunnianpalautus". Teoksessa Palonen, Kari & Hilka Summa (toim.), *Pelkkää retoriikkaa: tutkimuksen ja politiikan retoriikat*, 51–85. Tampere: Vastapaino.

Suoninen, Eero (2021). "Diskurssianalyysi". Teoksessa Jaana Vuori (toim.) *Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja*. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavissa <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvaliteoreettis-metodologiset-viitekehukset/diskurssianalyysi/>>, luettu 8.5.2022.

Trombetta, Maria Julia (2008). "Environmental Security And Climate Change: Analysing The Discourse". *Cambridge Review of International Affairs* 21 (4): 585–602.

Ulkoministeriö (2023). *Historia*. Saatavissa <<https://eurooppatiedotus.fi/perustieto-eusta/historia/>>, luettu 20.7.2023.

Van Schaik, Louise & Simon Schunz (2012). "Explaining EU Activism and Impact in Global Climate Politics: Is the Union a Norm- or Interest-Driven Actor?". *Journal of Common Market Studies* 50 (1): 169–186.

Vuori, Jaana (2021). *Retoriikan analyysi*. Saatavissa <<https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvaliteoreettis-metodologiset-viitekehukset/retoriikan-analyysi/>>, luettu 7.5.2022.

Vuori, Juha A. (2004). "Turvallistaminen totalitaarisessa poliittisessä järjestelmässä – Makrotason mallin ja mikrotason analyysin yhdistämisestä". *Kosmopolis* 34 (3): 4–28.

Vuori, Juha A. (2008). "Illocutionary Logic and Strands of Securitization: Applying the Theory of Securitization to the Study of Non-Democratic Political Orders". *European Journal of International Relations* 14 (1): 65–99.

Vuori, Juha A. (2017). "Trumpin turvallisuuspuheteot". *niin & näin* 23 (2): 95–100.

Williams, Paul D. (2008). *Security Studies: An Introduction*. New York: Routledge.

Wæver, Ole. (1993). "Societal Security: The Concept". Teoksessa Wæver, Ole, Barry Buzan, Morten Kelstrup & Pierre Lemaitre (toim.), *Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*, 17–40. Lontoo: Pinter.

Wæver, Ole (1995). "Securitization and Desecuritization". Teoksessa Lipschutz, Ronnie (toim.), *On Security*, 46–86. New York: Columbia University Press.

Wæver, Ole (1996). "European Security Identities". *Journal of Common Market Studies* 34 (1): 103–132.

Weko, Silvia (2021). "Communitarians, cosmopolitans, and climate change: why identity matters for EU climate and energy policy". *Journal of European Public Policy* 28 (4): 1–20.

Wendt, Alexander (1999). *Social Theory of International Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Wetherell, Margaret & Johathan Potter (1992). *Mapping the Language of Racism: Discourse and the Legitimation of Exploitation*. Cornwall: Harvester Wheatsheaf.